

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

**Global Happiness Index versus COVID-19: Změnil
COVID vnímání štěstí v různých makroregionech světa?
Global Happiness Index versus COVID-19: Has COVID
changed the perception of happiness in different
macroregions of the world?**

Bc. Aleš Zeman

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Global Happiness Index versus COVID-19: Změnil COVID vnímání štěstí v různých makroregionech světa?“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 20.4.2023

v. r. *Aleš Zeman*

Zásady pro vypracování práce

1. Stanovte cíle práce a výzkumné otázky.
2. Prostudujte odbornou literaturu a zdroje k vybranému tématu.
3. Zpracujte teoretický úvod do zkoumané problematiky, objasněte pojem Global Happiness Index, zdůvodněte výběr zájmového území a specifikaci sledovaného období.
4. Popište zdravotní a ekonomické dopady pandemie koronaviru v zájmovém území. Proveďte grafické výstupy vizualizující vývoj sledovaných veličin ve vybraných makroregionech světa.
5. Charakterizujte dopady pandemie koronaviru na vnímání štěstí ve vybraných makroregionech světa.
6. Zhodnoťte zjištěné poznatky.

Poděkování

Velmi rád bych poděkoval panu RNDr. Jiřímu Preisovi, Ph.D. za vstřícný přístup a strávený čas při vedení diplomové práce. Poděkovat bych chtěl zejména za cenné rady, které mi byly poskytnuty během pravidelných konzultací. Dále bych rád poděkoval paní Ing. Kateřině Mičudové, Ph.D., která ochotně konzultovala použité statistické metody.

Obsah

Úvod	6
1 Cíle	7
2 Metodika	8
3 Pandemie	10
4 Pandemie COVID-19	12
4.1 Geografie zdraví a COVID-19	13
4.2 Zdravotní dopady pandemie COVID-19 ve světě.....	14
4.3 Ekonomické dopady pandemie a protiepidemických opatření	16
5 Štěstí	18
5.1 Global Happiness Index	19
5.2 Indexy sledující štěstí, lidský rozvoj a demokratická zřízení	22
6 Makroregionální diferenciacie světa	23
6.1 Vymezení zájmového území	26
7 Evropský makroregion	27
7.1 Zdravotní dopady pandemie v Evropském makroregionu	32
7.2 Ekonomické dopady pandemie v Evropském makroregionu.....	35
7.3 Finsko.....	39
7.3.1 Zdravotní dopady pandemie a protiepidemická opatření ve Finsku.....	40
7.3.2 Ekonomické dopady pandemie ve Finsku	41
8 Africký makroregion (Subsaharská Afrika)	44
8.1 Zdravotní dopady pandemie v Africkém makroregionu	48
8.2 Ekonomické dopady pandemie v Africkém makroregionu	50
8.3 Mauricius.....	54
8.3.1 Zdravotní dopady pandemie a protiepidemická opatření na Mauriciu	55

8.3.2	Ekonomické dopady pandemie na Mauriciu	56
8.4	Pobřeží slonoviny	57
8.4.1	Zdravotní dopady pandemie a protiepidemická opatření v Pobřeží slonoviny.....	58
9	Latinskoamerický makroregion (Latinská Amerika)	60
9.1	Zdravotní dopady pandemie v Latinské Americe	63
9.2	Ekonomické dopady pandemie v Latinské Americe.....	65
9.3	Kostarika	68
9.3.1	Zdravotní dopady pandemie a protiepidemická opatření na Kostarice	69
9.3.2	Ekonomické dopady pandemie na Kostarice.....	70
10	Komparace zájmového území.....	71
10.1	Komparace zdravotních dopadů	73
10.2	Komparace ekonomických dopadů	75
10.3	Komparace sledovaných zemí	77
11	Pandemie COVID-19 versus vnímání štěstí	79
	Závěr	83
	Seznam použitých zdrojů	85
	Seznam tabulek	92
	Seznam obrázků.....	93
	Seznam použitých zkratk	95
	Přílohy	
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

Pandemie COVID-19 velmi pravděpodobně ovlivnila běžný život každého z nás. Epidemie se začala šířit na konci roku 2019 v čínské metropoli Wu-chan. Nemoc se následně rozšířila do zbytku celého světa. Infekční onemocnění, které je způsobené virem SARS-CoV-2, zanechalo značné ztráty na životech a dopady na zdraví obyvatel po celém světě. Téma kvalifikační práce je stále aktuální, i když se počátkem roku 2023 zdá, že pandemie COVID-19 již dávno dosáhla vrcholu. Vědci objevili účinnou vakcinaci, která výrazně mírní průběh onemocnění a částečně zabraňuje dalšímu šíření. Ve snaze zabránit šíření koronaviru v globalizovaném světě zaváděly vlády zemí protiepidemická opatření, která měla neblahé ekonomické účinky a ovlivnila běžné životy obyvatel.

The Economist (2021) publikoval článek charakterizující dopady koronavirové pandemie na vnímání lidského štěstí. Článek, jehož poznatky vycházely z každoročního průzkumu Organizace spojených národů [OSN], se v konečném důsledku stal impulsem pro výběr tématu kvalifikační práce. Autor v díle pracuje s tzv. Global Happiness Index, který je součástí každoroční publikace The World Happiness Report. Zpráva, jež si nechává vypracovávat OSN, obsahuje články a žebříčky národního štěstí. Kvalifikační práce sleduje vývoj vnímání štěstí v rámci vybraného zájmového území a charakterizuje dopady, které měla pandemie na jeho vývoj. V rámci díla autor sleduje také zdravotní a ekonomické dopady koronaviru a zjištěné poznatky se snaží dávat do souvislostí.

Diplomová práce je tvořena celkem z jedenácti kapitol. Cíle diplomové práce jsou blíže specifikované v kapitole 1. Kapitola 2 představuje metodiku práce. Kapitola 3 definuje pojem pandemie. Kapitola 4 seznamuje s problematikou nemoci COVID-19 a jejími dopady. Kapitola 5 definuje pojem štěstí z pohledu psychologie, filozofie i ekonomie. Dále charakterizuje The World Happiness Report a Global Happiness Index sledující národní štěstí. Kapitola 6 se zabývá problematikou makroregionální diferenciaci světa a objasňuje výběr zvoleného způsobu makroregionalizace a výběr zájmového území.

Stěžejní část práce tvoří kapitoly 7 až 11. Kapitoly 7 až 9 se zaměřují na charakteristiku zdravotních a ekonomických dopadů v rámci zájmového území. Sledované jsou také veličiny hodnotící vnímání štěstí a provedené jsou grafické výstupy vizualizující vývoj sledovaných dat. Kapitola 10 je komparací zjištěných poznatků z předcházejících kapitol. Kapitola 11 se opírá o výsledky statistických metod jejichž cílem je zjištění, které sledované veličiny mají vliv na vnímání štěstí. Shrnutí díla je obsaženo v závěru práce.

1 Cíle

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak se během pandemie změnilo vnímání národního štěstí v Global Happiness Index. Pandemie COVID-19 zavinila vysoké ztráty na životech, způsobila obyvatelům značné zdravotní potíže a protiepidemická opatření stála za snížením ekonomického výkonu. Všechny tyto dopady se mohly reálně propsat do vnímání štěstí a žebříčku národního štěstí. Na základě dostupných informací k tématu byly stanovené cíle, jež se vztahují k vymezenému časovému období a zájmovému území. Vymezení časového období a zájmového území je specifikováno v metodice práce.

Cíle diplomové práce pro vymezené časové období a zájmové území:

1. Ověřit, zda existují regionální rozdíly vnímání štěstí.
2. Ověřit, zda COVID-19 negativně ovlivnil vnímání štěstí.

Pro zřetelné naplnění cílů položil autor výzkumné otázky, na které hledal odpovědi:

- a) Došlo během pandemie k poklesu hrubého domácího produktu?
- b) Byly zdravotní dopady COVID-19 ve vybraných regionech významně odlišné?
- c) Existuje statistická souvislost mezi vnímáním štěstí a vybranými proměnnými?

2 Metodika

Tvorba kvalifikační práce začala procesem shromažďování vysokého počtu relevantních informací a dat ke zvolenému tématu. Současně byla potřeba vymezit zájmové území a specifikovat časové období. Pro sledování širšího spektra dat se autor rozhodl vymezit časové období na roky 2019-2021. Pandemie COVID-19 se začala významně šířit světem až v roce 2020, z toho důvodu je v díle celý rok 2019 považován za předpandemický.

Zájmové území tvoří tři vybrané makroregiony. K makroregionální diferenciaci využil autor díla tří českých geografů Anděl, Bičík, Bláha (2019), kteří vymezili deset světových makroregionů na základě homogenity států. Tento způsob regionalizace byl zvolen především pro jednoznačné vymezení. Zájmové území tvoří makroregiony Evropský, Africký a Latinskoamerický. Dílo se věnuje také vybraným zemím, které byly v rámci svých makroregionů v roce 2021 v žebříčku Global Happiness Index nejuvýše umístěné.

Teoretická část, která se zabývá problematikou témat pandemie COVID-19, štěstí a makroregionalizace je založena na rozboru odborné literatury, elektronických pramenů a odborných článků. Použitá literatura byla vyhledána na půdě Univerzitní knihovny. Elektronické zdroje byly nacházeny zejména skrze elektronické databáze, jako jsou National Library of Medicine a Wiley Online Library. Široké množství zdrojů pochází z publikací The World Happiness Report, které obsahují články a žebříčky národního štěstí, tj. Global Happiness Index, který je zároveň hlavním předmětem diplomové práce.

V praktické části autor využil vhodných metod k naplnění cílů kvalifikační práce. Práce zahrnuje roztříděná data sledující vývoj vnímání štěstí, epidemiologická data a makroekonomická data, která jsou čerpána zejména z databáze The World Bank Group. U zájmových zemí autor pracoval s daty národních statistických úřadů. Na základě těchto dat byly v Microsoft Excel vytvořené tabulkové a grafové výstupy. Prostřednictvím aplikace ArcMap 10.8.2 byla vyhotovena prostorová analýza, jejíž výstupem jsou kartografické výstupy mající podobu tematicky zaměřených map.

Vytvořena byla analýza a deskripce vývoje pandemie koronaviru v letech 2020-2021. Epidemiologická data byla čerpána zejména z elektronické databáze Our World in Data, která je spravována výzkumným týmem na University of Oxford. Metoda komparace byla využita k porovnávání širokého spektra dat. V rámci zájmového území jsou srovnávané hodnoty indexu štěstí, epidemiologická data a ekonomické ukazatele.

V rámci tvorby diplomové práce autor pracoval s pokročilým analytickým softwarom Statistica, ktorý umožnil realizáciu výskumných statistických metód. Pre zreteľnejšiu komparáciu sledovaných dát v zájmových makroregiónoch boli softwarom vytvorené krabicové grafy, ktoré slúžia ako vizualizácie numerických dát pomocou ich kvartilů. Prostredníctvom krabicových grafov je komparovaná úroveň vnímania šťastia, zdravotní dopady pandémie a sledovaný ekonomický ukazateľ. Metóda krabicových grafov rovněž rozklíčovala, zda se v proměnných vyskytují extrémní a odlehlé hodnoty.

Statistické testy umožnily nájsť odpoveď na výskumnú otázku, zda existuje statistická závislosť medzi vnímaním šťastia a některými proměnnými. Z důvodu existence extrémních a odlehlých hodnot nezávisle proměnných byl použit Spearmanův korelační koeficient. Od klasického korelačního koeficientu se metoda odlišuje tím, že je více robustní vůči extrémním a odlehlým hodnotám.

3 Pandemie

Definování pandemie je poměrně jednoduchou záležitostí, na které se shoduje většina dostupných pramenů. Pandemický plán Ministerstva zdravotnictví České republiky (2011, s. 2) definuje pandemii jako „*epidemii velkého rozsahu zasahující celé kontinenty. Jedná se tedy o výskyt onemocnění s vysokou incidencí na velkém území (kontinent) za určité časové období. Podle definice Světové zdravotnické organizace [WHO] je pak pandemie chřipky charakterizována šířením pandemického viru v komunitách v alespoň dvou zemích jednoho WHO regionu a alespoň v jedné zemi z dalšího WHO regionu.*“ Hospodářská a sociální rada (2009, s. 2) konstatuje, že pandemie není intenzivní formou epidemie. „*Na rozdíl od epidemie, pandemie vzniká, pokud se v populaci objeví nový subtyp infekční nemoci. Protože lidské tělo nemá vytvořeno protilátky vůči tomuto novému onemocnění, to je pak schopno šířit se závratnou rychlostí.*“

S definicí Hospodářské rady se rovněž shodují i Ministerstvo zdravotnictví České republiky a Ústav zdravotnických informací a statistiky (2023), podle nichž musí být splněny tři následující podmínky, aby epidemie mohla být prohlášena za pandemii:

- Onemocnění je pro danou populaci nové.
- Infekce způsobuje závažné onemocnění.
- Infekce se velmi snadno šíří mezi lidmi.

Z historie je známa řada případů, kdy se lidská populace musela vypořádat s agresivními infekčními nemocemi. Jako příklad lze jmenovat černý mor, španělskou chřipku anebo mexickou chřipku.

Jak ukazuje tabulka 1 na následující straně, nejvíce smrtelné onemocnění v moderních dějinách byla španělská chřipka, která si v době končící první světové války vyžádala až 50 milionů lidských životů. Nicméně současná globalizovaná doba, rozvinutý cestovní ruch a celkové mnohostranné propojení jednotlivých zemí umožňuje nebývalé rychlé šíření nemoci. V případě, že virus zmutuje do formy s vyšší mortalitou, lze očekávat miliony mrtvých po celém světě. Stejně tak ale současná úroveň rozvoje lidské společnosti dává lidem do ruky nástroje, jak s nemocemi efektivně nakládat a mít alespoň částečně jejich šíření pod kontrolou. (Hospodářská a sociální rada, 2009)

Tab. 1: Významné pandemie 20. a 21. století

doba šíření viru	místo vzniku pandemického kmene	subtyp viru a označení pandemie	celosvětová úmrtí	nejzasaženější věková skupina
1918-1919	dosud diskutovaná, pravděpodobně Francie v oblasti Západní fronty	Španělská chřipka H1N1	20-50 milionů	mladí dospělí
1957-1958	jižní Čína	Asijská chřipka H2N2	1-4 milionů	děti
1968-1969	jižní Čína	Hongkongská chřipka H3N2	1-4 milionů	všechny věkové skupiny
2009-2010	Mexiko	Pandemic (H1N1) 2009	dosud nestanoveno	mladí dospělí

Zdroj: Ministerstvo zdravotnictví České republiky (2011)

Používaným nástrojem ke zpomalení šíření onemocnění jsou protiepidemická opatření, která mají za cíl snížit mobilitu občanů a co nejvíce minimalizovat fyzický lidský kontakt. Tato vládní opatření dokážou efektivně snížit počet nově infikovaných osob a redukují zdravotní dopady na populaci. Naopak však způsobují negativní ekonomické dopady a mohou zatěžovat duševní zdraví obyvatel. Pandemie má tedy dopady zdravotní i ekonomické. Při vysoké úmrtnosti může ekonomické problémy způsobovat nedostatek pracovních sil na trhu práce, jako tomu bylo v době španělské chřipky (Deloitte, 2020). Nejvíce závažnou pandemií 21. století se stala pandemie COVID-19. V další kapitole se text zaměřuje na tuto infekční nemoc a její zdravotní a ekonomické dopady.

4 Pandemie COVID-19

COVID-19 je stále poměrně nové koronavirové onemocnění způsobené SARS-CoV-2, které se prvně objevilo v prosinci 2019 v čínské metropoli Wu-chan. Nový typ koronaviru se velmi rychle rozšířil do zbytku celého světa. Dne 11. března 2020 označilo WHO situaci za kritickou a celá situace byla oficiálně nazvaná pandemií. (WHO, 2023a)

Virus SARS-CoV-2 se šíří prostřednictvím kapének a virových částí, které se uvolňují do vzduchu, když infikovaná osoba dýchá, mluví, směje se, zpívá, kašle anebo kýchá. Větší kapénky mohou dopadnout na zem během několika vteřin, ale drobné infekční částice se mohou zdržovat ve vzduchu a hromadit se ve vnitřních prostorech zejména tam, kde se shromažďuje mnoho lidí a kde je špatné větrání. To je důvod, proč se jako prevence proti nákaze doporučuje nošení roušek, hygiena rukou a dostatečný fyzický odstup. (Johns Hopkins University, 2023)

Koronaviry však pro lidstvo nepředstavují nic nového. Clemens Arvay (2021, s. 11) ve svém díle uvádí, že *„koronaviry jsou starší než lidstvo samo, provázely celou evoluci člověka, možná ji tu a tam dokonce ovlivnily.“* V českém prostředí se problematikou koronavirů zabýval např. Roman Prymula, bývalý ministr zdravotnictví. Už na začátku tohoto tisíciletí Prymula & Šplího (2006, s. 14) popisují tehdy objevenou mutaci jako *„nový koronavirus, který způsobuje těžké postižení respiračního traktu s rozvojem atypické pneumonie a následným respiračním selháním.“* Nemoc může v krajním důsledku vést ke smrti. Jako typické příznaky onemocnění uvádí WHO (2023b) horečku, kašel, únavu a ztrátu chuti nebo čichu. Mezi vážné příznaky se řadí potíže s dýcháním nebo dušnost.

Kapitola 1 definuje pojem pandemie a jako jeden z předpokladů uvádí, že onemocnění musí být pro danou populaci nové. Clemens Arvay (2021) popisuje pět hlavních důvodů na základě nichž se SARS-CoV-2 významně odlišuje od zkušeností s předchozími typy.

- 1) Sílicí globalizace a letecký provoz vedou k razantnímu šíření viru po celém světě.
- 2) SARS-CoV-2 je velmi pravděpodobně nakažlivější než předchozí typy.
- 3) Virus se mohl šířit strukturami, jež si člověk sám vytvořil (např. fotbalová utkání).
- 4) Onemocnění bylo odhaleno velmi krátce po jeho výskytu. Kvůli existenci a dostupnosti testů PCR naskakovaly potvrzené případy masovou rychlostí.
- 5) Potvrzené případy byly prezentovány kumulativně bez ohledu na počet obyvatel.

Následující podkapitola pojednává o geografických konceptech, které umožňují sledovat prostorové rozdíly zdravotního stavu v populaci anebo se pomocí nich může monitorovat šíření nemocí. Geografie zdraví a lékařská geografie nacházejí významné uplatnění právě během pandemie COVID-19, ale sledují i další významná onemocnění, jako např. AIDS.

4.1 Geografie zdraví a COVID-19

Podle Winston & Emch (2013) představuje geografie zdraví aplikaci geografických informací, perspektiv a metod ke studiu zdraví, nemocí a zdravotní péče. Mezi významné světové geografy, kteří se zabývají touto geografickou koncepcí, patří britská profesorka Sarah Curtisová. Podle Crutis (2014) se koncept zabývá souvislostmi mezi zdravím a místem. Geografie zdraví vyhledává odpovědi na otázky, jak a proč se lidské zdraví může lišit ve vztahu k rozdílům v podmínkách mezi místy. Zdraví člověka může ovlivňovat podnebí, kvalita vody, hydrologie, ale i geologie.

V českém prostředí koncept definuje Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova (2020), podle níž *„geografie zdraví sleduje prostorové rozdíly v úrovni zdravotního stavu populací a pomocí sociálních, kulturních a environmentálních charakteristik hledá vysvětlení. Geografický pohled na tyto rozdíly pomohl mimo jiné v epidemiologickém výzkumu odhalit řadu faktorů pozitivně či negativně působících na zdraví.“*

Dílčí či dokonce sesterskou disciplínou geografie zdraví je geografie lékařská, kterou můžeme popsat jako mezioborovou disciplínu ležící na pomezí fyzické geografie, humánní geografie a medicínských věd. Významnou osobností lékařské geografie byl anglický lékař John Snow, jenž na základě mapového zaznamenávání odhalil studnu, která v roce 1854 byla na Broad Street zdrojem cholery. (National Geographic, n.d.)

Američtí autoři Meade & Emch (2010) uvádí, že lékařská geografie využívá koncepty a metodologie z oboru geografie ke zkoumání témat souvisejících se zdravím. Zároveň volně čerpá z faktů, konceptů, teorií a technik jiných společenských, fyzikálních a biologických věd. Disciplína přistupuje ke studiu zdraví a nemocí prostřednictvím vlastních základních otázek. Současně využívá vlastní techniky prostorové analýzy.

Přínos lékařské geografie zhodnotil český geograf Jiří Preis, který aplikoval geografické metody a koncepty na šíření pandemie HIV/AIDS v Subsaharské Africe. V rozhovoru pro Českou televizi (2009) uvedl, že tato disciplína *„může velmi napomoci k monitorování šíření nemocí. Jednou ze silných stránek geografie je zpracovávání*

databází, jejich vyhodnocování a mapování. Mapování pak může, kdybychom věděli, jak se infekce šíří v prostoru a čase, ukázat nebo minimálně naznačit určité trendy, které má daná infekce v rozvoji ve společnosti na různých územích, mezi kontinenty.“

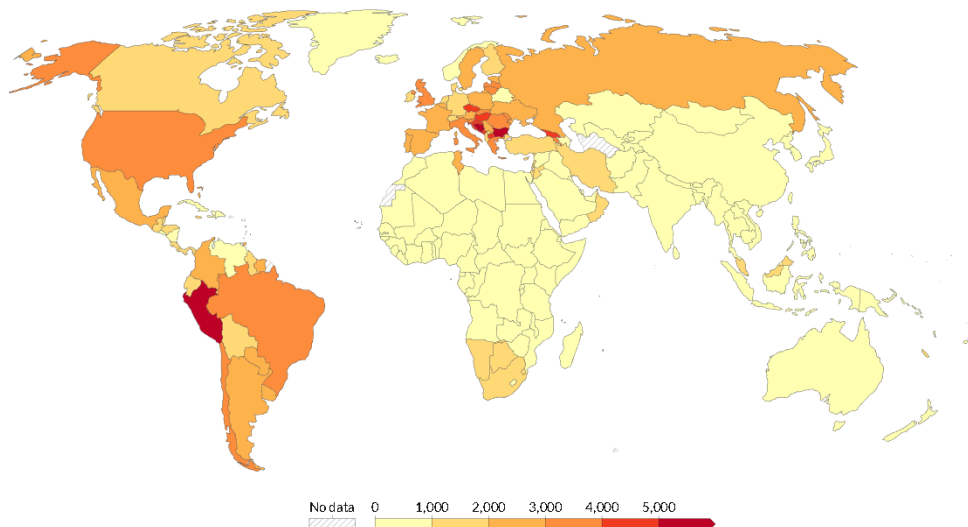
V posledních letech se pandemie COVID-19 jako časoprostorový fenomén dostává do popředí zájmu studia lékařské geografie. V České republice se tímto tématem hojně zabývá např. Dagmar Džurová z Univerzity Karlovy. Autoři Džurová & Jarolímek (2020) se již v březnu roku 2020 pokusili predikovat průběh pandemie COVID-19 na území České republiky. Jejich predikce byla odvozena dle průběhu epidemie v čínské provincii Chu-pej a naznačovala, že by v Česku mohla epidemie probíhat rovněž tři měsíce, s vrcholem ve druhé polovině dubna 2020. Následně autoři očekávali, že v polovině května 2020 by epidemie mohla slábnout a přírůstky nových případů onemocnění by mohly klesnout pod dvacet. Na základě dat Our World in Data (2023) můžeme zpětně konstatovat, že predikce autorů byla poměrně trefná a relativně kopíruje průběh první vlny pandemie na území České republiky.

Šíření viru se ovšem v této době nezastavilo a COVID-19 zmutoval do vyšších forem, jako jsou varianty alfa, beta, gama, delta anebo omikron. Mutace původního viru byly zpravidla nakažlivější a způsobily velké zdravotní dopady po celém světě (NZIP, 2023). Další podkapitola se zabývá zdravotními dopady pandemie k roku 2022.

4.2 Zdravotní dopady pandemie COVID-19 ve světě

Pandemie COVID-19 se šíří globalizovaným světem déle než tři roky. Bez jakékoliv nadsázky můžeme konstatovat, že se virus rozšířil do celého světa. Podle koronavirových dat Our World in Data (2023), bylo na konci roku 2022 v celém světě oficiálně potvrzeno přes 660 milionů případů nákazy. Alarmující je i počet obětí, který dosáhl k 31.12.2022 celkem 6,69 milionů obětí. Podle oficiálních kumulativních dat zamřelo nejvíce lidí na nemoc COVID-19 ve Spojených státech amerických, kde si nemoc vyžádala přes 1,09 milionu životů. Kumulativní data však mohou být zavádějící a mohou být neférová vůči zemím s vyššími počty obyvatel. Obrázek 1 na následující straně mapuje počty úmrtí zaviněné onemocněním COVID-19 v závislosti s počtem obyvatel. V průměrné zemi zemřelo na jeden milion obyvatel 839 pacientů. Nejvyšší počet úmrtí na milion obyvatel byl zaznamenán v Peru, kde nemoci podlehl 6 409 lidí. Česká republika je na deváté pozici s 4 014 oběťmi. Zřetelné také je, že Spojené státy americké již v tomto přepočtu nejsou zemí, kde by nemoc brala nejvíce životů. (Our World in Data, 2023)

Obr. 1: Počty úmrtí způsobené COVID-19 na milion obyvatel k 31.12.2022

Zdroj: Our World in Data (2023)

Pandemie onemocnění COVID-19 zaznamenává pochopitelně svůj vlastní vývoj v čase, který charakterizuje obrázek 2. Průběh grafu popisuje týdenní počty nových onemocnění od začátku roku 2020 do konce roku 2022. Z průběhu spojnice je zřejmé, že koronavirus dosáhl svého dosavadního vrcholu na počátku roku 2022, kdy se šířil nejvyšší rychlostí. Ve druhé polovině ledna téhož roku přibylo během týdne po celém světě téměř 24 milionů nově potvrzených případů. Na konci roku 2022 měla pandemie spíše klesající trend.

Dobrému vývoji přispívá také vakcinace, která mírní průběh onemocnění a částečně zabraňuje jeho dalšímu šíření. Na konci roku 2022 bylo světově aplikováno více než 13 miliard vakcín. Nejvíce dávek na 100 obyvatel aplikovala Kuba (381), Chile (320) a Japonsko. Naopak mezi málo očkované země se řadí chudé státy jako Kongo anebo Omán, kde byly na 100 obyvatel podány necelé čtyři dávky. (Our World in Data, 2023)

Obr. 2: Týdenní světové počty potvrzených případů COVID-19 v letech 2020-2022

Zdroj: Our World on Data (2023)

Pandemie COVID-19 neovlivnila jen fyzické zdraví obyvatel, ale významně zasáhla také duševní zdraví. Autoři Helliwell, Layard, Sachs, De Neve, Aknin & Wang (2021, s. 10) uvádějí, že duševní zdraví bylo jednou z obětí pandemie. Když pandemie udeřila, došlo k poklesu duševního zdraví po celém světě. Odhady velikosti poklesu duševního zdraví se liší v závislosti na zvolených protiepidemických opatřeních. Vyšší pokles duševního zdraví byl zaznamenán ve skupinách, které již měly duševní problémy – ženy, mladí lidé a chudší lidé. Pandemie tak ještě více navýšila nerovnosti v duševní pohodě.

Podle Helliwell et al. (2021) hrozí u mladé generace lidí, že jejich duševní problémy mohou přetrvávat dlouhodobě. V dlouhodobém horizontu se jejich duševní nepohoda může negativně projevit problémy s fyzickým zdravím. S duševním zdravím úzce souvisí pojem štěstí, jehož definicí se podrobně zabývá kapitola 5. Před ní však přijde na řadu podkapitola o ekonomických dopadech pandemie a protiepidemických opatření.

4.3 Ekonomické dopady pandemie a protiepidemických opatření

Pandemie COVID-19 je v novodobé historii společnosti a ekonomiky bezprecedentní. Jen málokterá krize a recese dokázala takovým způsobem ochromit světovou ekonomiku jako koronavirus a s ním související nezbytná protiepidemická opatření.

Ryan Bourne (2023, s. 65) tvrdí, že *„opatření veřejné správy mohou jít někdy proti proudu a omezovat určité aktivity, protože tím sledují cíle, které by spotřebitelé, podnikatelé a domácnosti jinak nesledovali.“* Každá země hledala svůj vlastní recept pro vhodně zvolená protiepidemická opatření. Často velmi rozdílné způsoby volily i členské země Evropské unie [EU]. Některé státy zaváděly nošení roušek, ale také zavíraly obchody se zbytným zbožím a služby. V některých případech docházelo k lockdownu.

Zřejmé ovšem je, že protiepidemická opatření chránící životy obyvatel měla negativní ekonomické účinky. Neblaze se tato opatření podepsala i na tvorbě hrubého domácího produktu [HDP]. Pavelka (2007, s. 17) definuje HDP jako *„tržní hodnotu veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané ekonomice za dané časové období.“*

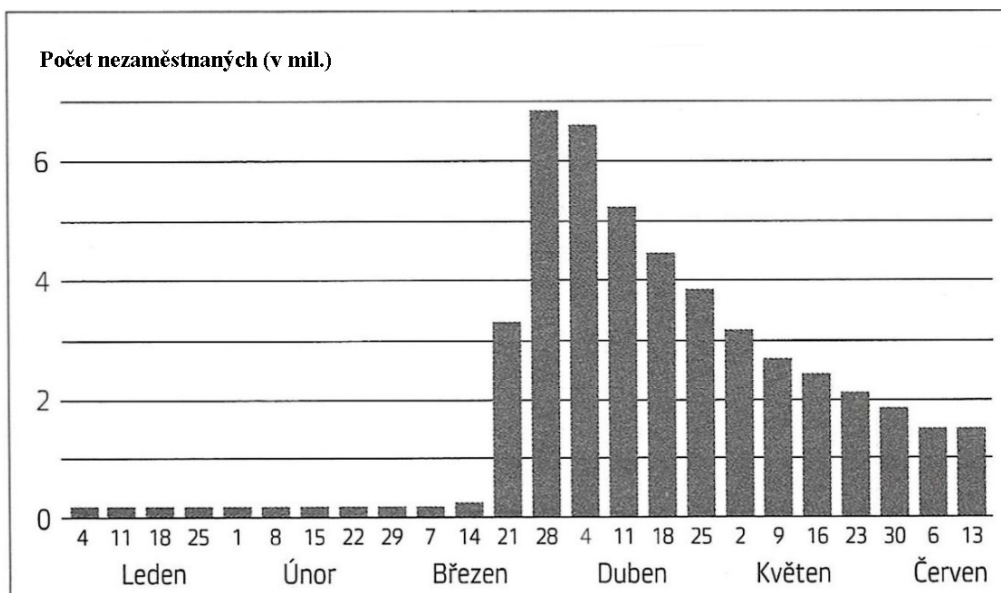
Jednotlivé vlády zemí tlumily dopady svých protiepidemických opatření na firmy a trh práce přijatými ekonomickými opatřeními na podporu ekonomiky a udržení likvidity. Všechna tato opatření měla výrazné rozpočtové dopady. V České republice byl zřízen např. program Antivirus, jehož cílem byla podpora zaměstnanosti. (MPSV, 2022)

Značné potíže způsobila pandemie pracovnímu trhu ve Spojených státech amerických. The Economist (2021) uvádí, že počátek pandemie byl na pracovním trhu složitý zejména pro mladé lidi. Míra nezaměstnanosti v USA u lidí ve věku 20 až 24 let byla v únoru 2020 jen 6,3 %, ale o dva měsíce později stoupla na 25,6 %. V bohatších zemích to měly těžké především mladé ženy, které pracují v ohrožených odvětvích jako je např. pohostinství, to bylo často z důvodu protiepidemických opatření uzavřeno.

Vážnost dopadů pandemie koronaviru na pracovní trh v USA deklaruje také obrázek 3. Ze sloupcového grafu vyplývá, že počty nově nezaměstnaných prudce vzrostly s prvními případy nákazy. Ve druhé polovině března 2020 přišlo o své zaměstnání během jednoho týdne téměř 7 milionů obyvatel. Počty nově nezaměstnaných začaly následně klesat.

Obr. 3: Počty nezaměstnaných v USA (v mil.)

Zdroj: Klaus (2020, s. 59), upraveno autorem

Podle autorů Marka, Řehákové, Franče & Pelnáře (2020) mohou negativní dopady přinést také panika a strach ochromující spotřebu domácností a firemní investice. V neposlední řadě je potřeba zmínit narušení globálních hodnotových řetězců. V globalizovaném světě jsou podniky zapojené do značně komplexních řetězců. Firmy využívají ve výrobě intenzivně dovážených meziproductů. Silné zapojení do mezinárodního obchodu sebou nese vyšší výnosy, ale zároveň i větší riziko při otřesech globální ekonomiky s narušením výrobních řetězců.

5 Štěstí

Štěstí každého z nás ovlivňuje řada faktorů, včetně osobních okolností, vztahů a životních zkušeností. O definici tohoto pojmu se dlouhá staletí pokoušejí filosofové, psychologové ale také ekonomové, pro které je tento termín stále relativně novým pojmem.

V oboru filosofie se o definici tohoto složitého pojmu štěstí pokoušeli již ve starověkém Řecku. Autoři jako Platón anebo Aristotelés se v podstatě shodují v tvrzení, že štěstí lze chápat skrze blahobyt a nezkrocenou svobodu. Aristotelés pojmenovává stav skutečného štěstí jako eudaimonia. Stav eudaimonia nelze podle autora dosáhnout v samotě, ani v rodině, ale jen ve společnosti svobodných lidí. (Kříž, 1996)

Obor psychologie vnímá pojem štěstí spíše jako subjektivní pocit, o kterém má každý svou vlastní představu. Podle Křivohlavého (2013, s. 13) je možné o štěstí hovořit v souvislosti s kvalitou a způsobem života u každého jedince trochu jinak. „*Šťastný může být třeba zloděj, kterému se povedlo něco ukrást, nebo naopak lékař, jenž dokázal zachránit život mládence zraněného při autonehodě.*“ Zároveň autor popisuje štěstí jako jev, který má vztah k našim snahám, cílům, nadějím a k našemu životnímu očekávání.

Podle českého psychologa Plzáka (2000 s. 4) jsou pocity štěstí odvěké a prožíval je i první homo sapiens, když mu pominulo nebezpečí. Autor v díle tvrdí, že „*k dosažení štěstí máme všichni stejnou možnost, zvládneme-li základy techniky emocí.*“ Dále zdůrazňuje, že na štěstí nelze jen pasivně čekat, ale je třeba ho budovat z možností, jež nám jsou dány.

Podle Wikinga (2017, s. 6) můžeme stav štěstí pojmenovat hygge, což pro autora „*je atmosféra, která nás obklopuje, a vědomé prožívání štěstí. Je to pocit domova. Pocit, že kotvíme v přístavu bezpečí, kde jsme chráněni před světem a kde si můžeme dovolit být sami sebou.*“ Meik Wiking je dánský autor působící jako CEO Institutu pro výzkum štěstí v Kodani. Profesně se zaměřuje na výzkum kvality a pohody života, zároveň je autorem mnoha publikací na toto téma.

Do oboru ekonomie pronikl pojem štěstí teprve relativně nedávno. V roce 2002 obdržel Nobelovu cenu za ekonomii izraelsko-americký psycholog Daniel Kahneman, který je profesorem na Princetonské univerzitě. Významné ocenění obdržel za přínos v oblasti integrování poznatků z psychologie do ekonomických věd. Internetový Server Academic Influence považuje Daniela Kahnemana dokonce za třináctého nejvlivnějšího ekonomu poslední dekády. (Academic Influence, 2023)

Ekonomové jako jsou Layard et al. (2018) zpravidla hledají vztah mezi pocitem štěstí a ekonomickým blahobytem, který můžeme zjednodušeně chápat jako příznivý poměr mezi potřebami a prostředky k jejich ukojení. Logická úvaha praví, že lidé s vyššími příjmy jsou také šťastnější. Jenže autoři Kahneman, Krueger, Schkade, Schwarz & Stone (2006) v článku tvrdí, že si štěstí za peníze nekoupíme. Podle nich je nepravdivě rozšířené rčení, že vysoký příjem souvisí se šťastným životem. Lidé s nadprůměrným příjmem jsou relativně spokojeni se svým životem, ale stěží jsou šťastnější než ostatní v momentálním prožívání. Zpravidla bývají více napjatí a netráví mnoho času příjemnými činnostmi.

Předmět zkoumání ekonomů je také vztah mezi HDP a vnímáním štěstí. Opět bychom se mohli domnívat, že obyvatelé zemí s vyšším HDP na obyvatele budou pravděpodobně šťastnější. Na tento úsudek můžeme pohlédnout také z geografického hlediska a bátat, zda existují regionální rozdíly ve vnímání štěstí. Vynikajícím pramenem k takovému zkoumání je každoroční publikace World Happiness Report zahrnující Global Happiness Index, o kterém pojednává následující podkapitola.

5.1 Global Happiness Index

V červenci 2011 přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci, která vyzývala členské země, aby měřily štěstí svých občanů a využívaly data jako pomoc při řízení veřejné politiky. O rok později založila OSN neziskovou organizaci Sustainable Development Solutions Network [SDSN], aby podporovala implementaci cílů OSN pro udržitelný rozvoj na národní a mezinárodní úrovni (SDSN, 2022). Od roku 2012 publikuje SDSN každoročně zprávu World Happiness Report. Důležitou součástí každoroční zprávy je také Global Happiness Index, který můžeme nejlépe popsat jako žebříček národního štěstí.

OSN měří úroveň štěstí v zemích po celém světě. Global Happiness Index je založen na několika indikátorech, kterými jsou HDP per capita, sociální podpora, průměrná délka života, svoboda činit životní rozhodnutí, štedrost a vnímání korupce. Použité indikátory vycházejí z širokého průzkumu výzkumné literatury, která se orientuje na vysvětlení rozdílů v hodnocení života na národní úrovni. Některé důležité faktory, jako jsou nezaměstnanost anebo nerovnost, se neobjevují, jelikož nejsou k dispozici srovnatelné mezinárodní údaje pro dostatečný vzorek zemí. (World Happiness Report, 2022a)

Význam publikace okomentoval americký profesor Jeffrey Sachs, jenž je zakládajícím redaktorem zprávy World Happiness Report: „*Před deseti lety vlády po celém světě vyjádřily přání postavit štěstí do středu globální rozvojové agendy a za tímto účelem přijaly rezoluci Valného shromáždění OSN. Zpráva World Happiness Report vyrostla z celosvětového odhodlání najít cestu k většímu globálnímu blahobytu. V době pandemie a války, potřebujeme takové úsilí více než kdy jindy.*“ (SDSN, 2022)

Od roku 2012 se stala zpráva World Happiness Report důležitým nástrojem pro tvůrce politik a výzkumné pracovníky, aby pochopili faktory, které přispívají ke štěstí a pohodě. Zpráva poskytuje žebříček zemí na základě jejich skóre štěstí, přičemž země s nejvyšším hodnocením obvykle dosahují vysokého skóre ve všech výše zmíněných faktorech, na základě nichž se index vyhodnocuje. I když Global Happiness Index štěstí není bez kritiky, pomohl zdůraznit význam blahobytu jako klíčového ukazatele pokroku a povzbudil vlády, aby dbaly na podporu štěstí. (World Happiness Report, 2022a)

World Happiness Report využívá data z průzkumů analytické společnosti Gallup World Poll. Velikost vzorku u každé země je stanovena v rozmezí 2-3 tisíc respondentů. To je dostatečně velký vzorek, aby dokázal poskytnout přiměřeně dobrý odhad o vnímání štěstí na národní úrovni. Skóre každé země je uvedeno v rámci 95% intervalu spolehlivosti. Průzkum je prováděn metodou tzv. cantril ladder, což je jednoduchá vizuální škála připomínající žebřík, která umožňuje hodnotit obecnou životní spokojenost na stupnici od 0 do 10. (World Happiness Report, 2022a)

Tab. 2: Komparace první desítky nejšťastnějších zemí v letech 2012 vs 2021

Pořadí	2012	skóre indexu	2021	skóre indexu
1.	Dánsko	7,693	Finsko	7,821
2.	Norsko	7,655	Dánsko	7,636
3.	Švýcarsko	7,65	Island	7,557
4.	Nizozemsko	7,512	Švýcarsko	7,512
5.	Švédsko	7,48	Nizozemsko	7,415
6.	Kanada	7,477	Lucembursko	7,404
7.	Finsko	7,389	Švédsko	7,384
8.	Rakousko	7,369	Norsko	7,365
9.	Island	7,355	Izrael	7,364
10.	Austrálie	7,35	Nový Zéland	7,2
	Průměr	7,493	Průměr	7,4658
39.	Česko	6,29	(18.) Česko	6,92

Zdroj: Helliwell & Wang (2013), Helliwell, Wang, Huang & Norton (2022), zpracováno autorem

Tabulka 4 na předcházející straně je komparací prvních desítek nejšťastnějších zemí v letech 2012 a 2021. Z tabulky je zřejmé, že z elitní desítky zemí sestoupila Kanada, Rakousko a Austrálie, které nahradil Nový Zéland, Izrael a Lucembursko. Jednotlivé rozdíly ve skóre jsou mezi jednotlivými zeměmi v pořadí žebříčku zpravidla v řádech setin, tudíž jsou numericky nízké. Pro oba ročníky byl vypočítán aritmetický průměr, který ukázal, že u nejšťastnějších zemí nedošlo v rámci skupiny v posledních desíti letech k nárůstu štěstí. Průměrně štěstí se v rámci prvních desíti pozic dokonce nepatrně snížilo.

Významný pokrok ve vnímání štěstí zaznamenalo mezi lety 2012–2021 několik zemí, jako např. Německo, Lucembursko nebo Česká republika. Tabulka 3 demonstruje vývoj štěstí v České republice, která byla v roce 2012 umístěná na 39. místě, ale po deseti letech se v žebříčku posunula o 21 pozic výše. Rozdíl ve skóre, který je za desetileté období 0,63 bodů, se může zdát být nepatrný, ale vzhledem ke zmiňovaným nízkým numerickým rozdílům ve skóre je zlepšení o takovou hodnotu významné. Skóre indexu štěstí u České republiky každoročně rostlo až do roku 2021, kdy poprvé došlo k jeho mírnému poklesu.

Tab. 3: Vývoj skóre štěstí v České republice v letech 2012-2021

rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
skóre indexu	6,29	6,29	6,505	6,596	6,609	6,711	6,852	6,911	6,965	6,92
meziroční změna v %	x	0	3,42	1,40	0,20	1,54	2,10	0,86	0,78	-0,65
pozice v žebříčku	39.	39.	31.	27.	23.	21.	20.	19.	18.	18.
Rozdíl ve skóre v % 2012 - 2021	10,02									

Zdroj: World Happiness Report (2022b), zpracováno autorem

V prosinci roku 2019 zasáhla svět pandemie onemocnění COVID-19 (viz kapitola 4), která způsobila značné ztráty na životech a zdraví obyvatel po celém světě. Ve snaze zabránit dalšímu šíření viru zaváděly vlády jednotlivých zemí protiepidemická opatření, která často zapříčinila snížení ekonomického výkonu. To vše mohlo teoreticky mít negativní důsledky na skóre zemí ve zmiňovaném indexu štěstí. Kapitoly v praktické části se zaměří na zdravotní a ekonomické dopady pandemie a budou posuzovat jejich vliv a dopady na Global Happiness Index.

Mimo Global Happiness Index existují i další indexy sledující vývoj štěstí ve světě. Jedním takovým byl např. Bhútánský index hrubého národního štěstí, který můžeme označit jako předchůdce Global Happiness Index (Gross National Happiness, n.d.).

5.2 Indexy sledující štěstí, lidský rozvoj a demokratická zřízení

Bhútánský index hrubého národního štěstí významně ovlivnil ekonomickou a sociální politiku Bhútánu ale i dalších zemí světa. Pojem hrubé národní štěstí [GNH] poprvé použil bhútánský král Jigme Singye Wangchuck, který v roce 1972 prohlásil, že GNH je důležitější než HDP. Koncepce předpokládá, že udržitelný rozvoj by měl zaujmout holistický přístup k pojetí pokroku a přikládat významnou důležitost neekonomickým aspektům blahobytu. (Gross National Happiness, n.d.)

V roce 2011 OSN jednomyslně přijala rezoluci valného shromáždění, kterou Bhútán zavedl s podporou 68 členských států. Členské země vyzývaly k rozvoji zaměřenému na podporu udržitelného štěstí a blahobytu (Oxford Poverty & Human Development, n.d.). To byl pro OSN silný impulz, jehož výsledkem je neustálé monitorování vnímání štěstí a každoroční publikace World Happiness Report, kde se nachází Global Happiness Index.

Happy Planet Index [HPI] nehodnotí životní úroveň států podle HDP a dalších obvyklých indikátorů, nýbrž podle uhlíkové stopy. Index byl v roce 2006 představen jako alternativa k tradičním měřítkům ekonomického růstu, jako je HDP. HPI bere v úvahu tři hlavní faktory: pohodu, průměrnou délku života a ekologickou stopu. Pohoda se měří dotazováním lidí, ekologická stopa zas množstvím přírodních zdrojů, které země využívá na osobu. Země s nejvyšším skóre jsou považovány za země s nejvyšší úrovní blahobytu a nejnižším dopadem na životní prostředí. V roce 2019 index ovládla Kostarika. Česká republika byla umístěna až na 58. pozici. (Wellbeing Economy Alliance, n.d.)

V praktické části jsou sledované dva vybrané indexy, u nichž se autor domnívá, že mohou úzce souviset s úrovní vnímání štěstí. Prvním je tzv. **Human Development Index [HDI]**, který hodnotí životní úroveň obyvatel jednotlivých zemí. HDI se sestavuje na základě tří hlavních indikátorů, kterými jsou průměrná délka života, průměrná úroveň vzdělání a HDP na obyvatele. Podle konečného skóre rozděluje index jednotlivé země do čtyř kategorií s nízkým (pod 0,55), středním (mezi 0,55 a 0,699), vysokým (mezi 0,7 a 0,799) a velmi vysokým lidským rozvojem (nad 0,8). (Rozvojový program OSN, 2023)

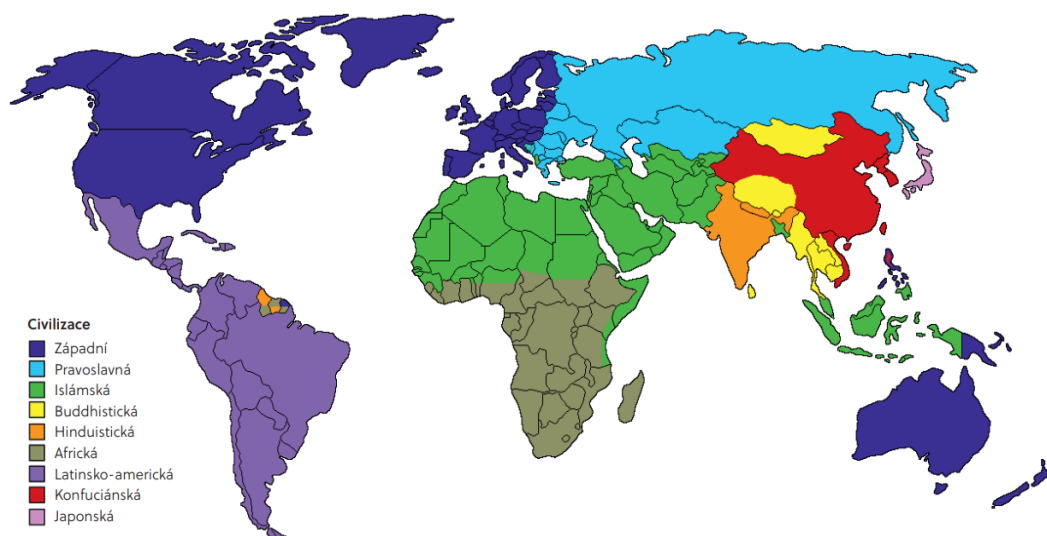
Index demokracie je druhým sledovaným ukazatelem. Index, který sestavuje společnost Economist Intelligence Unit, sleduje úroveň demokratického zřízení v zemích po celém světě. Podle skóre se rozdělují sledované země do čtyř kategorií na země s autoritářským režimem (pod 4,00), hybridním režimem (mezi 4,00 a 5,99), nedokonalou demokracií (mezi 6 a 6,99) a plně demokratické země (nad 8,00). (The Economist Intelligence, 2022)

6 Makroregionální diferenciacie světa

Problematicke makroregionální diferenciacie světa se v odborné literatuře věnuje značná pozornost. Podle Anděla, Bičíka & Bláhy (2019) existují různé koncepty diferenciacie světa, které vedle geografů nabízejí ekonomové, politologové, jazykovedci a etnologové. Světové makroregiony nejsou přesně vymezené, mohou označovat kontinenty, světadíly, ale i o něco menší území vymezené na základě společných znaků. Originálních způsobů makroregionální diferenciacie světa využívá řada světových autorů. V rámci kapitoly jsou stručně představené vybrané koncepty světové makroregionalizace a je charakterizován způsob diferenciacie světa, který byl zvolen k vytvoření praktické části diplomové práce.

Americký politolog Samuel Huntington (1996) tvrdil, že budoucí války nebudou probíhat mezi zeměmi, ale mezi kulturami a že islámský extremismus se stane největší hrozbou pro světový mír. Huntington v rámci své diferenciacie světa uvádí devět civilizací, kterými jsou civilizace západní, pravoslavná, islámská, buddhistická, hinduistická, africká, latinsko-americká, konfuciánská a japonská. Uvádí, že střety budou probíhat především podél zlomových linií, kde se civilizace střetávají. Největší nebezpečí podle autora představuje konflikt mezi západní a islámskou civilizací. (Chromý & Šifta, 2018)

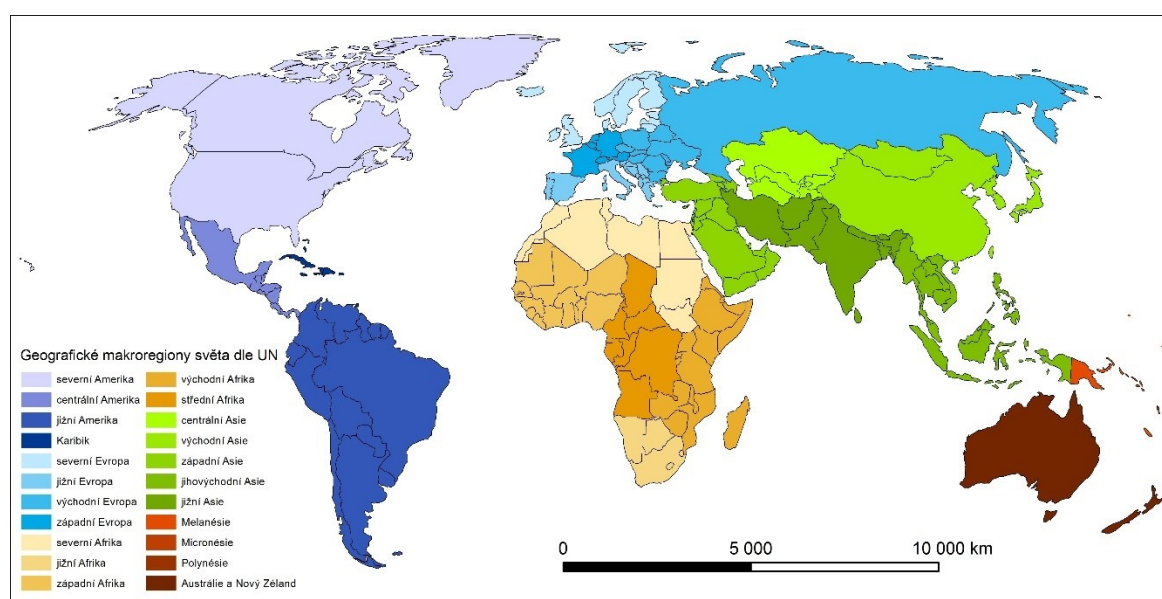
Obr. 4: Světové civilizace podle Huntingtona (1996)

Zdroj: Chromý & Šifta (2018)

Vlastní koncept diferenciacie světa využívá také OSN. Podle Anděla et al. (2019) byl tento způsob navržen pro statistické účely k provádění statistických analýz. Koncept byl vyvinut a je i nadále udržován Statistickou divizí OSN, která dělí makro-geografické oblasti a podoblasti na základě systému kódování M49 tak, aby v maximální možné míře kopírovaly hranice světadílů (kontinentů). Velkých makro-geografických oblastí je podle OSN celkem pět: Afrika, Amerika, Asie, Evropa a Oceánie. Tyto velké světadíly jsou dále členěné do několika podoblastí. Česká republika je řazena do východní Evropy, kam ovšem poměrně nesmyslně patří i celé Rusko.

Obr. 5: Makroregiony světa podle OSN

Zdroj: Chromý & Šifta (2018)

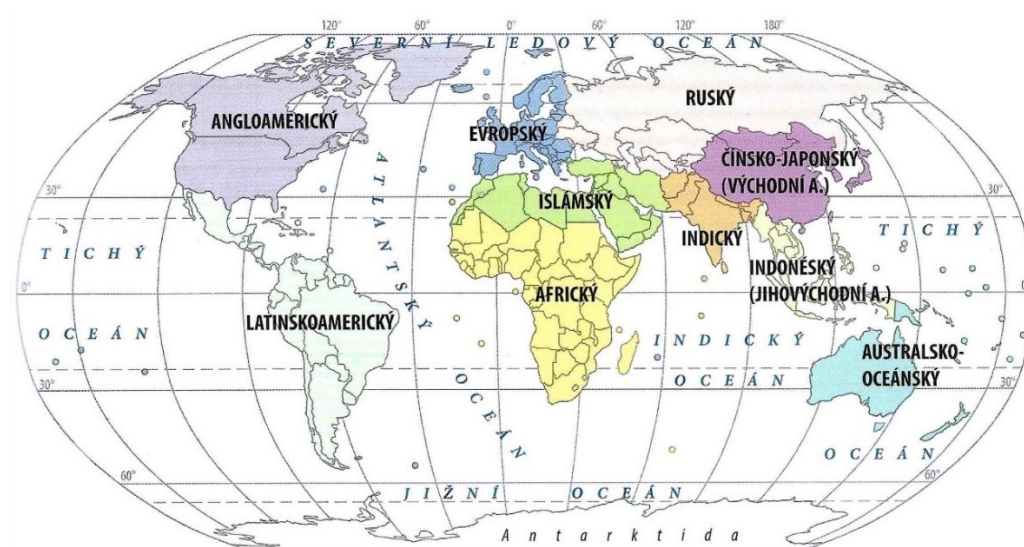
Dalších konceptů makroregionální diferenciacie existuje řada. Podle Anděla et al. (2019) se v českém prostředí tímto tématem dále zabývali Hampl (2009), Novotný (2003) a Polonský (2012), který rozdělil svět různými způsoby podle účelu na akademické studie, učebnice a školní atlasy, pragmatické regionalizace a přehledové regionalizace. V rámci tvorby této kvalifikační práce se autor rozhodl využít díla tří českých geografů Anděl, Bičík, Bláha (2019), kteří ve svém díle diferencují svět do deseti relativně homogenních makroregionů, jejichž určení vychází z koncepce amerických geografů, mezi které patří i zmiňovaný americký politolog Samuel Huntington (1996). Tento způsob regionalizace byl zvolen především pro své jednoznačné vymezení makroregionů, které odpovídá nejen geografické příslušnosti států, ale také jejich podobnosti na základě různých aspektů. Členění makroregionů je interpretováno na následující stránce.

Evropský makroregion patří svou rozlohou mezi nejmenší, přesto se zde naskýtá vysoký ekonomický potenciál. Státy Evropského makroregionu mají společnou kulturu a sdílí společenské hodnoty. Prostřednictvím EU dosáhly státy velmi vysokého stupně integrace. **Angloamerický makroregion** zahrnuje země USA, Kanadu a Grónsko. Společně s Evropským makroregionem patří k ekonomicky nejvýznamnějším oblastem světa. **Ruský makroregion** je velmi rozsáhlý a velmi řídko osídlen. Tvoří jej státy bývalého Sovětského svazu s výjimkou Pobaltských států. **Australsko-oceánský makroregion** má rovněž velmi řídkou hustotu zalidnění. Státy se vyznačují velkou kulturní diverzitou a významnými ekonomickými rozdíly. **Čínsko-japonský makroregion** patří mezi tři ekonomicky nejsilnější makroregiony. Objevují se zde obrovské rozdíly v kvalitě života obyvatel jednotlivých zemí a jejich jádrových a periferních oblastí. (Anděl et al., 2019)

Indonéský makroregion je svou rozlohou nejmenší. Jako celek patří tento makroregion k málo ekonomicky vyspělým oblastem. **Indický makroregion** patří rozlohou rovněž mezi nejmenší regiony, přesto zde žije téměř čtvrtina obyvatel planety. Z hlediska tvorby HDP se region řadí k nejchudším. **Islámský makroregion** tvoří státy Předního východu a severní Afriky. Je zde vysoký podíl monarchistických, resp. nedemokratických režimů, ze kterých pramení poměrně vysoká míra nesvobody. **Latinskoamerický makroregion** charakterizuje extrémně nerovnoměrné rozložení bohatství. Některé zdejší oblasti sužuje vysoká kriminalita vyplývající z chudoby, nevzdělanosti, výroby a obchodu s drogami. **Africký makroregion** je svou rozlohou největší, potýká se ovšem s velkou chudobou, negramotností a poměrně častým výskytem nemocí. (Anděl et al., 2019)

Obr. 6: Makroregiony světa podle Anděla, Bičíka & Bláhy (2019)

Zdroj: Anděl, Bičík & Bláha (2019)

6.1 Vymezení zájmového území

Zájmové území této kvalifikační práce tvoří Evropský makroregion, Latinskoamerický makroregion (Latinská Amerika) a Africký makroregion (Subsaharská Afrika). Tyto tři makroregiony byly vybrány pro svou rozdílnou ekonomickou úroveň, velké kulturní rozdíly a odlišnou životní úroveň svých obyvatel. Makroregiony zájmového území se často odlišují v základních indikátorech, jako je např. HDP per capita, gramotnost anebo střední délka života (Anděl et al., 2019). Evropský makroregion si zpravidla v těchto základních indikátorech vede v rámci zájmového území nejlépe zatímco Subsaharskou Afriku často nacházíme na posledních místech. Z pohledu pandemie COVID-19 a jejího dopadu na štěstí bylo zajímavé zvolit taková zájmová území, která jsou odlišná a zároveň sledovat, v jakém prostředí pandemie způsobovala větší zdravotní a ekonomické škody.

Práce se blíže zabývá konkrétními zeměmi, které byly v roce 2021 nejvýše umístěné v žebříčku Global Happiness Index (viz kapitola 3.1) v rámci zájmových makroregionů. Jako zástupce Evropského makroregionu bylo zvoleno Finsko, které bylo v reportu 2021 vůbec nejšťastnější zemí celého světa. Latinskou Ameriku zastupuje v práci Kostarika, ta byla ve stejném roce v žebříčku štěstí na 23. pozici (World Happiness Report, 2022b). Mauricius a Pobřeží slonoviny jsou dalšími zástupci a reprezentují Subsaharskou Afriku.

Tab. 4: Komparace vybraných indikátorů v zájmovém území (2016)

Makroregion	HDP %	HDP na obyvatele tis. USD	Gramotnost %	Střední délka života roky (M/Ž)
Evropský makroregion	25,6	38	100	78/83
Latinskoamerický makroregion	7,4	16	90	72/79
Africký makroregion	2,2	4	64	57/60

Zdroj: Anděl, Bičík & Bláha (2019)

Jak znázorňuje tabulka 4, tři makroregiony zájmového území v roce 2016 společně vyprodukovaly 35,2 % celosvětového HDP. Nejvíce se na tomto příspěvku svými 25,6 % podílel Evropský makroregion, zatímco země Subsaharské Afriky vyprodukovaly v roce 2016 jen 2,2 % celosvětového HDP. Evropský makroregion byl nejvíce úspěšný také v rámci dalších indikátorů, kterými jsou HDP na obyvatele, gramotnost a střední délka života. Latinskoamerický region můžeme v rámci skupiny označit jako průměrný.

7 Evropský makroregion

Úroveň Evropského makroregionu je obecně velmi vysoká. Většina evropských zemí patří mezi vyspělé ekonomiky, které disponují vysokou úrovní vzdělání, kvalifikovanou pracovní silou a moderní infrastrukturou. EU, která sdružuje většinu zemí v Evropském makroregionu, je jedním z největších ekonomických celků na světě. Evropské země jsou často charakterizovány vysokými standardy života, silným sociálním zabezpečením. Většina evropských zemí se vyznačuje nízkou úrovní chudoby, dobrou kvalitou zdravotní péče, vzděláváním a vysokým životním standardem. (EU, 2023; Anděl et al. 2019)

Evropské hospodářství se nicméně potýká s některými výzvami, jako je např. zlepšení jednotného trhu anebo digitální a zelená transformace (Evropský parlament, 2023). V důsledku nemoci COVID-19 utrpěly některé evropské ekonomiky velké ekonomické ale i lidské ztráty. Důsledky pandemie stále ovlivňují zdejší ekonomiku a životy obyvatel.

Štěstí obyvatel Evropského makroregionu se liší v závislosti na konkrétní zemi, ale obecně lze konstatovat, že evropské země patří mezi země s vysokou úrovní štěstí. V žebříčku Global Happiness Index, který byl zveřejněn ve zprávě World Happiness Report 2022, bylo v první dvacítky nejvíce šťastných zemí hned patnáct zástupců Evropského makroregionu, včetně České republiky. (World Happiness Report, 2022b)

V některých zemích Evropského makroregionu je vnímání štěstí tradičně velmi vysoké. Severské země jako jsou např. Finsko, Dánsko anebo Norsko se pravidelně nacházejí v Global Happiness Index na nejvyšších příčkách (World Happiness Report, 2022b). Severské země disponují vysokou životní úrovní, silným sociálním systémem, stabilní ekonomikou, vysokou úrovní vzdělání, a kvalitní zdravotní péčí (Statista, 2023b).

Podle autorů Mertel, Greve, Rothstein & Saari (2020) však neexistuje speciální recept na severské štěstí. Další země jako jsou např. Švýcarsko anebo Nizozemsko se rovněž pravidelně umisťují v žebříčku vysoko. Všechny země spojují podobné charakteristiky a spíše se zdá, že existuje obecnější recept na šťastnou společnost. Stát, který chce takového stavu dosáhnout, by se měl pokoušet o vedení kvalitních institucí, které jsou nezkorumpované, schopné plnit své sliby a vyznačují se velkorysou péčí o své občany.

Podle Wikinga (2019) se vysoká důvěra ve veřejné instituce projevuje na vnímání štěstí v Dánsku, kde má sociální stát širokou podporu. Dánsko patří k zemím s nadprůměrným daňovým zatížením, ale přesto se tato skutečnost negativně neprojevuje na vnímání štěstí.

Daňový systém Dánska stručně okomentoval Pokorný (2023): „*Dánsko má založený přístup na dekomodifikaci pracovní síly, ze které pramení vyšší daňové zatížení, zároveň se od 90. let snaží zaměřovat na prevenci sociálních rizik.*“ Pohodový přístup občanů k vyššímu zdanění popisuje Meik Wiking (2019), podle nějž Dánové neplatí daně, ale jejich placení vnímají jako investici do dobře fungující společnosti.

Na vnímání štěstí v Evropě měla v letech 2020-2021 vliv pandemie koronaviru, se kterou jsou spojena protiepidemická opatření a změna životního stylu obyvatel. Někteří lidé zjistili, jak důležitou roli hrají jejich blízcí, rodina a přátelé. V důsledku tohoto zjištění začali věnovat více pozornosti udržování mezilidských vztahů. Pro jiné pandemie koronaviru přinesla zvýšený pocit úzkosti, stresu a nejistoty ohledně jejich budoucnosti. Pro některé COVID-19 znamenal dokonce ztrátu zaměstnání (viz kapitola 4.3).

Podle autorů Banks, Fancourt, & Xu (2021) byli ztrátou zaměstnání ohroženi zejména mladí lidé, lidé s nízkou kvalifikací a s nízkými příjmy. Dopady pandemie na duševní zdraví byly více citelné v zemích, které jsou bohaté a rozvinuté. Pandemie měla dopady na duševní zdraví obyvatel zejména v jejím počátku. Důkazy naznačují, že dopady na duševní zdraví obyvatel byly v pozdějších fázích pandemie mírnější než na jejím začátku. Na základě počtů sebevražd, sebepoškozování a zatížení zdravotnických služeb bylo zjištěno, že ve Velké Británii mělo 22 % obyvatel větší problémy s duševním zdravím, než tomu bylo před začátkem pandemie koronaviru.

Tabulka 5 na další straně zachycuje celkem 36 zemí Evropského makroregionu, u nichž OSN každoročně sleduje vývoj štěstí. Země jsou řazené podle svého umístění v žebříčku Global Happiness Index za rok 2019. Stejná posloupnost zemí je využita také u dalších tabulek v rámci zbylých podkapitol.

Tabulka 5 ukazuje, že nejvíce šťastnou zemí v roce 2019 bylo Finsko, které si tuto pozici drželo čtvrtým rokem i v roce 2021. Na opačném konci žebříčku se vyskytují Albánie anebo Severní Makedonie. Česká republika patří ve srovnání k lepšímu průměru. V roce 2019 činilo průměrné štěstí v evropské zemi 6,48 bodů. Během dvou let pandemie došlo k mírnému růstu průměrného štěstí na 6,57 bodů. Podstatné je zjištění, že úroveň vnímání štěstí v zemích Evropského makroregionu za sledované období v průměru nepoklesla.

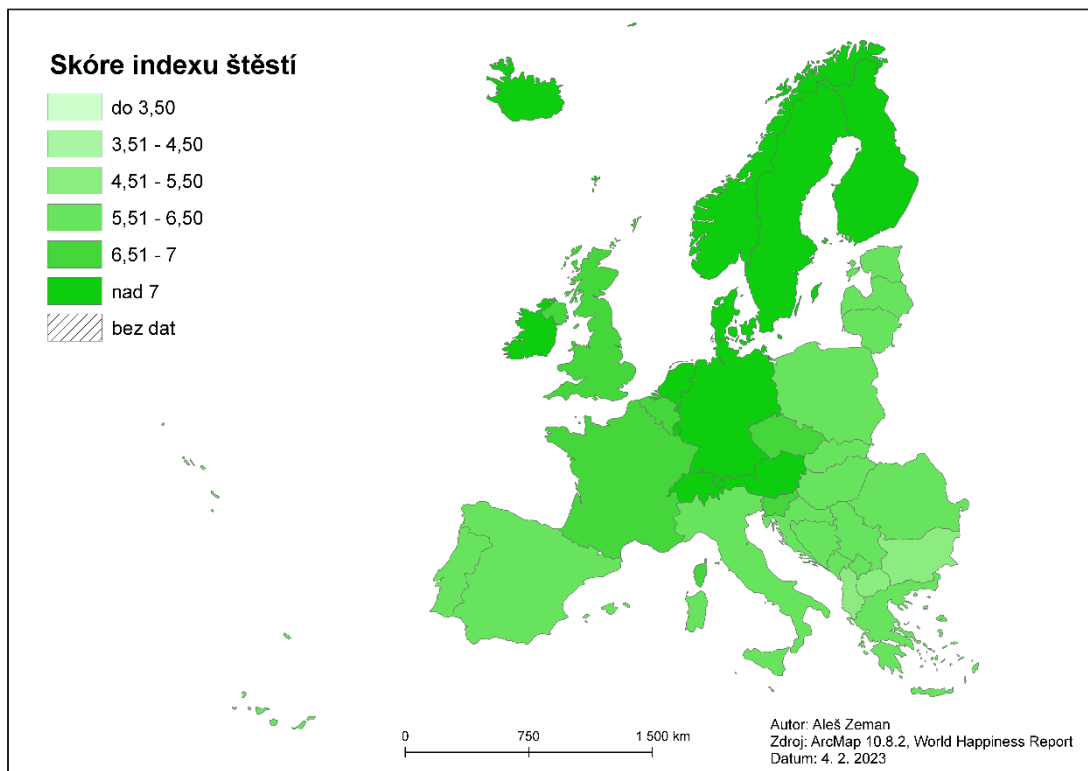
Tab. 5: Skóre štěstí, HDI a indexu demokracie v zemích Evropského makroregionu

ZEMĚ	Index štěstí 2019	Index štěstí 2021	Změna indexu štěstí 2019-2021	Změna indexu štěstí (v %) 2019-2021	HDI 2021	Index demokracie 2021
Finsko	7,809	7,821	0,012	0,15	0,94	9,27
Dánsko	7,646	7,636	-0,01	-0,13	0,948	9,09
Švýcarsko	7,56	7,512	-0,048	-0,63	0,962	8,9
Island	7,504	7,557	0,053	0,71	0,959	9,18
Norsko	7,488	7,365	-0,123	-1,64	0,961	9,75
Nizozemsko	7,449	7,415	-0,034	-0,46	0,941	8,88
Švédsko	7,353	7,384	0,031	0,42	0,947	9,26
Rakousko	7,294	7,163	-0,131	-1,80	0,916	8,07
Lucembursko	7,238	7,404	0,166	2,29	0,93	8,68
Velká Británie	7,165	6,943	-0,222	-3,10	0,929	8,1
Irsko	7,094	7,041	-0,053	-0,75	0,945	9
Německo	7,076	7,034	-0,042	-0,59	0,942	8,67
Česko	6,911	6,92	0,009	0,13	0,889	7,74
Belgie	6,864	6,805	-0,059	-0,86	0,937	7,51
Malta	6,773	6,447	-0,326	-4,81	0,918	7,57
Francie	6,664	6,687	0,023	0,35	0,903	7,99
Španělsko	6,401	6,476	0,075	1,17	0,905	7,94
Itálie	6,387	6,467	0,08	1,25	0,895	7,68
Slovensko	6,363	6,63	0,267	4,20	0,918	7,54
Kosovo	6,325	6,455	0,13	2,06	x	x
Slovensko	6,281	6,391	0,11	1,75	0,848	7,03
Litva	6,215	6,446	0,231	3,72	0,875	7,18
Polsko	6,186	6,123	-0,063	-1,02	0,876	6,8
Rumunsko	6,124	6,477	0,353	5,76	0,821	6,43
Estonsko	6,022	6,341	0,319	5,30	0,89	7,84
Maďarsko	6	6,086	0,086	1,43	0,846	6,5
Lotyšsko	5,95	6,18	0,23	3,87	0,863	7,31
Portugalsko	5,911	6,016	0,105	1,78	0,866	7,82
Srbsko	5,778	6,178	0,4	6,92	0,802	6,36
Bosna a H.	5,674	5,768	0,094	1,66	0,78	5,04
Černá Hora	5,546	5,547	0,001	0,02	0,832	6,02
Řecko	5,515	5,948	0,433	7,85	0,887	7,56
Chorvatsko	5,505	6,125	0,62	11,26	0,858	6,5
S. Makedonie	5,16	5,199	0,039	0,76	0,77	6,03
Bulharsko	5,102	5,371	0,269	5,27	0,795	6,64
Albánie	4,883	5,199	0,316	6,47	0,796	6,11
<i>Maximum</i>	7,81	7,82	0,62	11,26	0,962	9,75
<i>Minimum</i>	4,88	5,20	-0,33	-4,81	0,77	5,04
<i>Průměr</i>	6,48	6,57	0,09	1,69	0,89	7,66

Zdroj: World Happiness Report (2022b), UNDP (2022), The Economist Intelligence (2022)

Tabulka zároveň obsahuje hodnoty HDI a indexu demokracie za rok 2021 a je zřejmé, že hodnoty obou těchto indexů rovněž v žebříčku postupně klesají, i když nepravidelně. Země s nejvyšším HDI, jako je např. Švýcarsko, jsou v tabulce nejvýše umístěné, a tudíž jsou také nejvíce šťastné. Podobný trend lze sledovat také u indexu demokracie, ve kterém si rovněž vedou velice dobře země severní Evropy. Data obsažená v tabulce 5 jsou určující pro vytvoření obrázků 7 a 8. Zároveň jsou na základě nich provedené statistické metody v kapitole 11, pomocí nichž je zjištěno, zda mezi daty existuje statistický vztah.

Obr. 7: Vnímání štěstí v Evropském makroregionu v roce 2021

Zdroj: World Happiness Report (2022b), zpracováno autorem

Obrázek 7 zachycuje prostorové vnímání štěstí v Evropském makroregionu v roce 2021. Z mapy je zřejmé, že země evropského regionu skutečně disponují relativně vysokou úrovní vnímání štěstí. K vytvoření mapového výstupu autor využil šestistupňovou škálu, kterou v dalších kapitolách uplatňuje stejným způsobem i u dalších regionů. Jednotlivé stupně vycházejí z minimálních a maximálních hodnot skóre v Global Happiness Index.

Veškeré severské země spadají do skupiny zemí, ve kterých je vnímání štěstí na nejvyšší úrovni. Země severní Evropy jsou charakteristické vysokou společenskou rovností, důvěrou a účinnou sociální podporou (Mertel et al. 2020). Země jako Norsko, Švédsko anebo Finsko jsou navíc tradičními lídry indexu demokracie, který jejich úroveň hodnotí stupněm úplné demokracie. Země severní Evropy rovněž disponují vysokou úrovní HDI.

Západní Evropa se obecně považuje za oblast s vysokým životním standardem, což může mít pozitivní dopad na vnímání štěstí. Země ze západní Evropy, jako jsou země Beneluxu, Francie anebo Velká Británie, se rovněž tradičně vyznačují velmi vysokou úrovní vnímání štěstí, avšak tato úroveň je v průměru o něco nižší než průměrná úroveň vnímání štěstí v zemích severní Evropy. Západoevropské země se zároveň vyznačují vysokým HDI a dobrou úrovní demokracie, kterou sleduje index demokracie v tabulce 5.

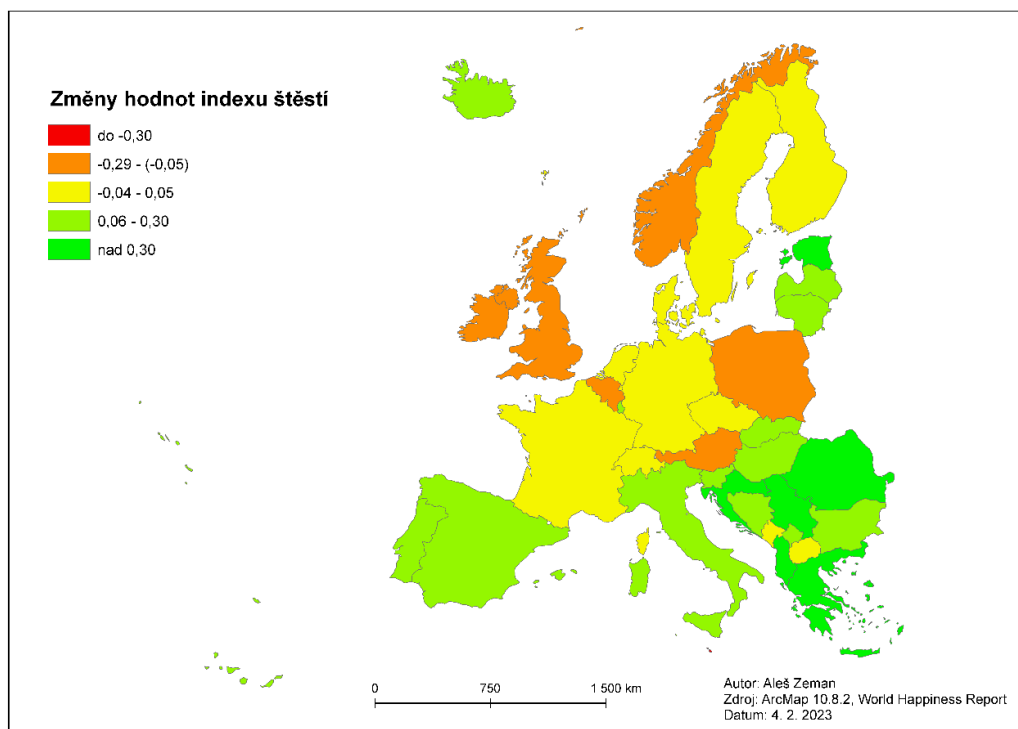
V jižní Evropě se země vyznačují nižší úrovní vnímání štěstí než země v severní anebo západní části Evropy (viz obrázek 7). Země jako jsou Itálie, Řecko anebo Portugalsko patří spíše k evropskému podprůměru. Existuje několik faktorů, které mohou nižší úroveň vnímání štěstí způsobovat. Země jižní Evropy se např. potýkají s poměrně vysokou mírou nezaměstnanosti (The World Bank Group, 2023b). Výsledky zveřejněné ve zprávě World Happiness Report (2022b) navíc naznačují, že zdejší země se potýkají s nedostatečnou vírou ve veřejné instituce, která pravděpodobně pochází z rozšířené korupce.

Východní Evropa byla dlouhá léta pod sovětským vlivem, což mělo významné dopady na zdejší společnost i ekonomiku. Obecně můžeme konstatovat, že země ve východní Evropě, jako jsou např. Bulharsko, Maďarsko anebo Lotyšsko, patří v průměru mezi nejméně šťastné země celého makroregionu. Tabulka 5 navíc demonstruje skutečnost, že země z této části Evropy navíc disponují nižší úrovní HDI a indexu demokracie.

Obrázek 8 na následující stránce zachycuje změny ve vnímání štěstí mezi lety 2019-2021. Je zřejmé, že v některých zemích došlo k poklesu vnímání štěstí, jinde zas k jeho nárustu. V rámci zvolené škály došlo k velmi významnému poklesu vnímání štěstí jen na Maltě, kde mohly významnou roli hrát značné ekonomické dopady v odvětví cestovního ruchu. Paradoxní je ovšem zjištění, že Chorvatsko, jehož ekonomika je rovněž velmi závislá na odvětví turismu, udělalo ve sledovaném období nejvyšší pokrok ve vnímání štěstí. Během let 2019-2021 vzrostlo skóre vnímání štěstí v zemi o 0,62 bodů (viz tabulka 5).

Z obrázku 8 je dále zřejmé, že úroveň vnímání štěstí během dvou let pandemie vzrostla spíše u zemí, které jsou v rámci makroregionu spíše celkově méně šťastné. Vnímání štěstí pozitivně vzrostlo především u zemí východní a jižní Evropy, zatímco v severní a západní části vnímání štěstí buď klesalo anebo stagnovalo. Tento rozdíl byl možná zapříčiněn rozdílnými zdravotními dopady pandemie COVID-19, kterými se bude podrobněji zabývat podkapitola 7.1. Země východní Evropy disponují nižší životní úrovní než země severní anebo západní Evropy, z toho však podle autora může plynout nižší očekávání ohledně kvality života. Občané severní a západní části makroregionu mohou mít tato očekávání daleko vyšší, což se mohlo negativněji projevit právě na jejich vnímání štěstí. Přesto v roce 2021 byly země severní a západní Evropy stále významně šťastnější než země, u nichž došlo v průběhu pandemie k nárustu vnímání štěstí.

Obr. 8: Změna skóre vnímání štěstí v Evropském makroregionu mezi lety 2019-2021

Zdroj: World Happiness Report (2022b), zpracováno autorem

7.1 Zdravotní dopady pandemie v Evropském makroregionu

První případ nákazy koronavirem byl v evropském regionu zaznamenán v lednu 2020, kdy první pozitivní případ ohlásila Francie. Nemoc se začala rychle šířit globalizovaným makroregionem a své první případy postupně ohlašovaly všechny země v regionu. Netrvalo dlouho a Evropa se brzy stala nejvíce postiženým regionem světa. Vysoké počty obětí během první vlny začaly trápit zejména regiony v Itálii, ve Španělsku anebo ve Francii. (Stocklin et al. 2020)

„Evropa je nyní epicentrem globální pandemie koronaviru, jelikož se vir agresivně šíří Itálií a dalšími evropskými národy. Denní přírůstky v Evropě jsou vyšší, než tomu bylo v Číně v době vrcholu pandemie,“ prohlásil v březnu 2020 ředitel WHO. (CNBC, 2020)

Pandemie koronaviru páchala v Evropě během let 2020-2021 značné zdravotní škody. Tabulka 6 obsahuje důležitá epidemiologická data, která dobře popisují zdravotní dopady na obyvatelstvo Evropského makroregionu. Země jsou řazené stejným způsobem jako země v tabulce 5. Data, která např. zachycují počty potvrzených nálezů na milion obyvatel anebo míru proočkovanosti minimálně jednou vakcínou, jsou sbírána k datu 31. 12. 2021. Úmrtnost (v %) byla vypočítána jako podíl počtu úmrtí na počtu potvrzených nálezů.

Tab. 6: Počty nález a úmrtí v Evropském makroregionu (na mil. obyvv.) k 31.12.2021

ZEMĚ	Počet nález	Počet úmrtí	Míra proočkovaní (v %) min. 1 vakcína	Úmrtnost (v %)
Finsko	47 621,03	309,35	77,22	0,65
Dánsko	133 231,47	555,4	80,38	0,42
Švýcarsko	152 718,54	1 397,75	68,26	0,92
Island	75 341,31	99,22	77,3	0,13
Norsko	72 669,20	240,14	78,99	0,33
Nizozemsko	177 345,16	1 195,57	71,83	0,67
Švédsko	124 623,80	1 451,27	72,09	1,16
Rakousko	141 452,59	1 880,95	75,02	1,33
Lucembursko	158 256,40	1 412,91	71,71	0,89
Velká Británie	199 109,51	2 627,76	76,71	1,32
Irsko	149 793,91	1 176,96	78,32	0,79
Německo	85 943,33	1 338,64	75,27	1,56
Česko	239 886,35	3 442,83	65,06	1,44
Belgie	179 955,72	2 430,61	76,72	1,35
Malta	98 388,69	892,57	83,37	0,91
Francie	146 728,72	1 825,68	78,49	1,24
Španělsko	136 797,48	1 879,89	83,7	1,37
Itálie	101 315,79	2 327,37	82,05	2,30
Slovinsko	218 941,21	2 636,52	58,99	1,20
Kosovo	90 565,99	1 677,78	49,6	1,85
Slovensko	149 152,07	2 947,66	45,04	1,98
Litva	190 696,34	2 689,76	69,74	1,41
Polsko	103 099,74	2 435,05	54,38	2,36
Rumunsko	91 927,27	2 988,51	x	3,25
Estono	182 346,40	1 456,94	63,51	0,80
Maďarsko	126 053,65	3 931,45	62,87	3,12
Lotyšsko	148 875,48	2 469,40	71,01	1,66
Portugalsko	132 076,42	1 845,51	91,42	1,40
Srbsko	188 770,74	1 850,24	48,26	0,98
Bosna a H.	89 830,93	4 152,74	29,06	4,62
Černá Hora	268 446,55	3 844,79	45,27	1,43
Řecko	112 691,01	2 001,93	71,92	1,78
Chorvatsko	176 082,99	3 110,89	56,06	1,77
S. Makedonie	107 493,48	3 802,05	40,26	3,54
Bulharsko	109 746,82	4 564,32	28,08	4,16
Albánie	73 496,01	1 131,82	40,16	1,54
<i>Maximum</i>	268 446,55	4564,32	91,42	4,62
<i>Minimum</i>	47 621,03	99,22	28,08	0,13
<i>Průměr</i>	138 374,23	2111,73	65,66	1,60

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

Z dat obsažených v tabulce 5 je zřejmé, že existují značné rozdíly toho, jak velké dopady způsobila pandemie COVID-19 na zdraví obyvatel v jednotlivých zemích Evropského makroregionu. Rozdíly mohou být dány několika faktory, jako jsou hustota zalidnění, dostupnost zdravotní péče anebo kvalita životního prostředí.

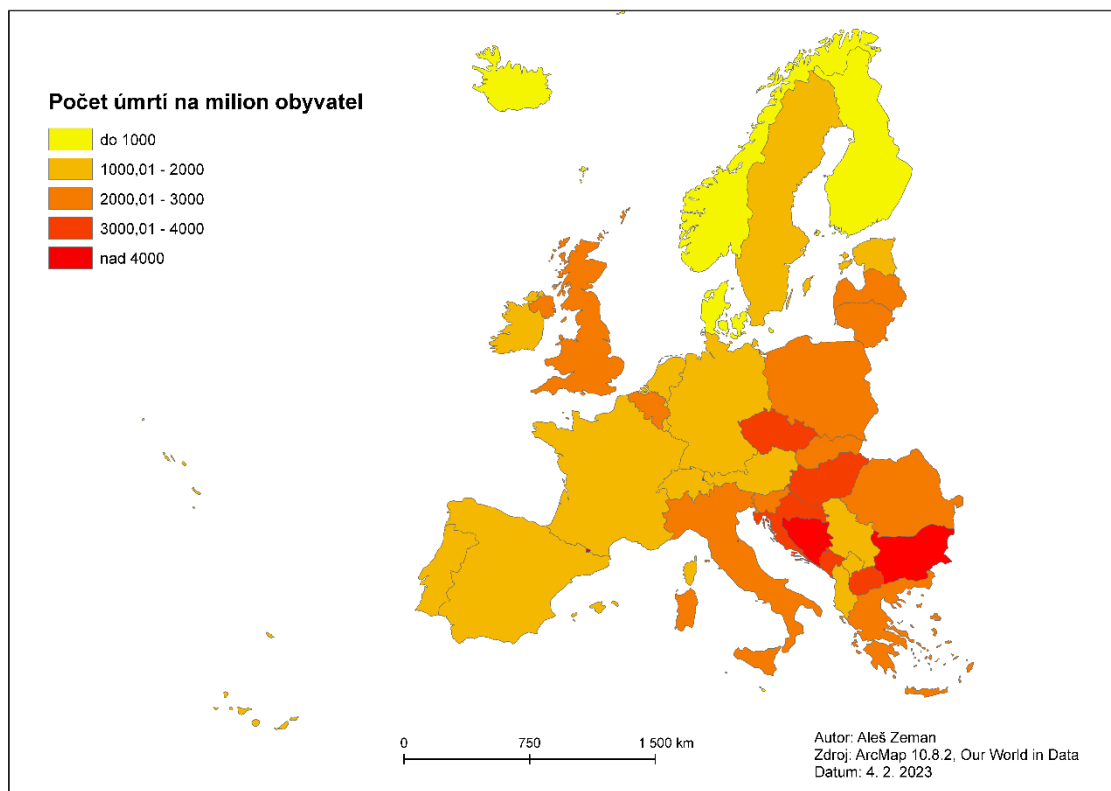
Ke konci roku 2021 bylo v evropské zemi průměrně zaznamenáno okolo 138 tisíc případů potvrzených nálezů, přičemž 1,6 % obyvatel regionu tuto nákazu nepřežilo. V průměrné evropské zemi bylo vinou koronaviru evidováno přes 2,1 tisíce úmrtí na milion obyvatel. Alespoň jednou vakcínou bylo průměrně naočkováno 65,66 % obyvatel regionu.

Tabulka 5 ukazuje, že nejnižší počty nálezů byly v průměru evidované v zemích severní Evropy. Země jako Finsko, Norsko anebo Island mají poměrně nízkou hustotu osídlení a dobrou úroveň zdravotní péče (Statista, 2023b), díky které byla v těchto zemích i nízká úmrtnost. Dříve zmiňovaná důvěra ve veřejné instituce hrála velmi důležitou roli v boji s pandemií. Podle Helliwell, Huang, Wang & Norton (2021) se ukázalo, že země s vyšší důvěrou ve státní instituce jsou schopné lépe zvládat pandemii. Lidé v severovýchodních zemích dodržovali nařízená protiepidemická opatření a byli otevřenější možnosti nechat se naočkovat. Díky tomu zde byly zaznamenány relativně nízké počty úmrtí.

Nejvyšší počty potvrzených nálezů koronavirem byly zas evidované v Černé Hoře, kde bylo potvrzeno přes 268 tisíc případů na milion obyvatel. Nejvíce obětí na milion obyvatel si pandemie vyžádala v Bulharsku (4 564).

Obrázek 9 na následující straně zachycuje počty úmrtí na milion obyvatel, které byly způsobené infekčním onemocněním COVID-19, v prostoru Evropského makroregionu. Zde se nabízí velmi zajímavá možnost komparace s obrázkem 8, který sleduje změny ve vývoji vnímání štěstí během pandemie. Z následného obrázku je zřejmé, že nejvyšší počty obětí si v přepočtu na milion obyvatel onemocnění vyžádalo ve východní části Evropy, která ale současně udělala během stejné doby pozitivní progres ve vnímání štěstí. Toto pravidlo potvrzuje např. Chorvatsko, které udělalo ze všech zemí nejvyšší progres ve vnímání štěstí, ale současně ochránit zdraví svých obyvatel příliš nezvládlo. Naopak severovýchodní země, které během koronaviru ve vývoji vnímání štěstí spíše stagnovaly, zaznamenaly relativně nízké počty obětí. Z tohoto důvodu se autor domnívá, že úmrtnost v zemích neměla významný vliv na vnímání štěstí v evropském regionu.

Obr. 9: Úmrtí na COVID-19 (na mil. obyvatel.) k 31.12.2021 v Evropském makroregionu

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

7.2 Ekonomické dopady pandemie v Evropském makroregionu

Evropský region je velmi rozmanitým makroregionem, a proto lze velmi těžko mluvit o jednotné ekonomické úrovni. Nicméně, v porovnání s jinými makroregiony světa, je Evropa spíše považována za vyspělou ekonomiku s relativně vysokou úrovní životního standardu. Pandemie koronaviru měla výrazný dopad na ekonomiky všech zemí Evropy. Zavření hranic, omezení pohybu osob a podnikání, vyhlášení nouzových stavů a karantén vedly ke značnému snížení hospodářské aktivity a k růstu nezaměstnanosti.

Některé evropské země se dlouhodobě potýkají se značně vyšší mírou nezaměstnanosti, zejména Řecko anebo Španělsko (The World Bank Group, 2023b). Data Eurostatu ukazují, že nejvíce se pandemie odrazila na míře nezaměstnanosti u mladých lidí. Mezi lety 2019 až 2020 zaznamenaly všechny členské země pokles míry zaměstnanosti mladých lidí ve věku 15-29 let. Nejhorší situace byla v zemích jako jsou Litva, Irsko, Portugalsko anebo Španělsko, kde byl pokles vyšší než 5 %. Naopak země jako jsou Finsko, Francie anebo Rakousko zvládly zaměstnanost mladých lidí udržet lépe, jejich nezaměstnanost se zde zvýšila jen do 2 %. (EU, 2022)

Ke sledování hospodářského vývoje v zemích během pandemie se autor rozhodl využít ekonomického ukazatele HDP na obyvatele neboli HDP per capita, tj. ekonomický ukazatel, který měří ekonomický výkon země na základě poměru HDP k počtu obyvatel. Data jsou čerpána ze světové databáze The World Bank Group (n.d.), která tento ekonomický ukazatel definuje jako součet hrubé přidané hodnoty všech rezidentských výrobců v ekonomice plus veškeré daně z produktů (bez dotací), které nejsou zahrnuty do oceňování produkce, děleno počtem obyvatel.

Tab. 7: HDP per capita v letech 2019-2021 v Evropském makroregionu

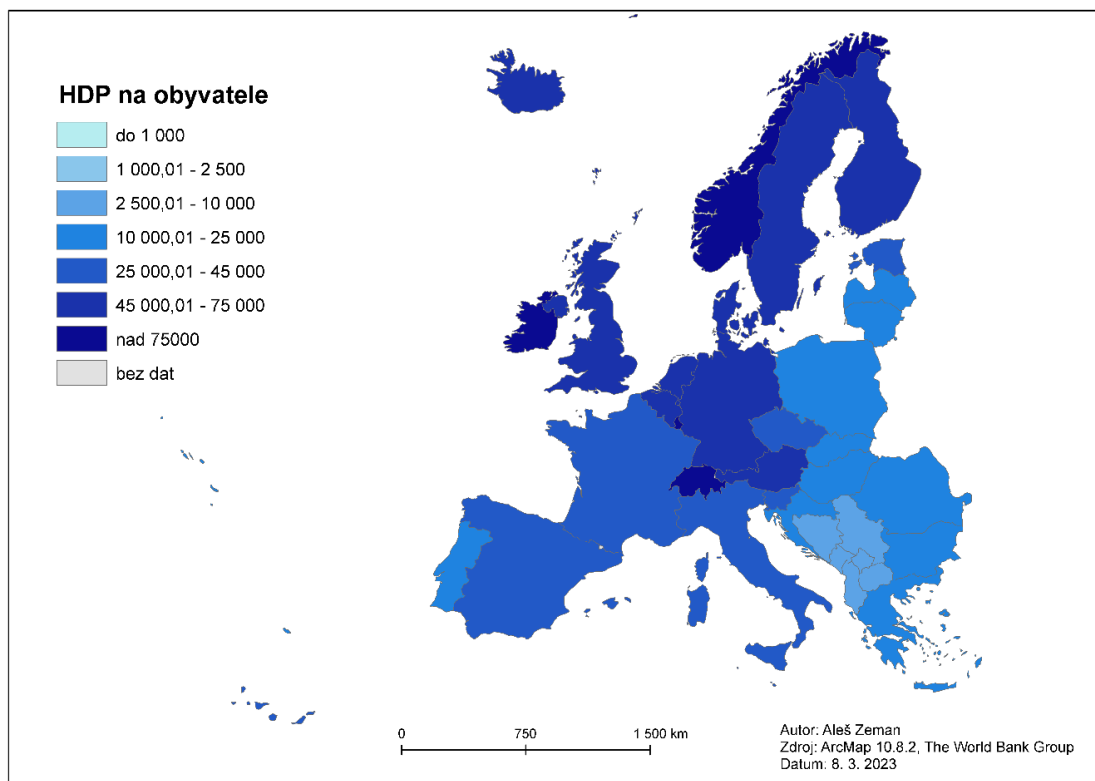
ZEMĚ	HDP per capita 2019 (\$)	HDP per capita 2020 (\$)	HDP per capita 2021 (\$)	Změna (v %) 2019-2021
Finsko	48 629,86	49 710,75	53 654,75	10,33
Dánsko	59 592,98	60 915,42	68 007,76	14,12
Švýcarsko	84 121,93	85 656,32	91 991,60	9,36
Island	68 853,72	59 200,18	68 727,64	-0,18
Norsko	75 719,75	67 329,68	89 154,28	17,74
Nizozemsko	52 476,27	52 162,57	57 767,88	10,08
Švédsko	51 939,43	52 837,90	61 028,74	17,50
Rakousko	50 070,40	48 809,23	53 637,71	7,12
Lucembursko	112 621,82	117 350,50	133 590,15	18,62
Velká Británie	42 747,08	40 318,56	46 510,28	8,80
Irsko	80 927,07	85 420,19	100 172,08	23,78
Německo	46 793,69	46 772,83	51 203,55	9,42
Česko	23 664,85	22 992,88	26 821,25	13,34
Belgie	46 368,68	45 517,79	51 247,01	10,52
Malta	31 198,24	28 977,57	33 486,67	7,34
Francie	40 494,90	39 055,28	43 658,98	7,81
Španělsko	29 581,52	26 959,68	30 103,51	1,76
Itálie	33 673,75	31 911,04	35 657,50	5,89
Slovinsko	26 016,08	25 545,24	29 291,40	12,59
Kosovo	4 416,11	4 310,81	5 269,78	19,33
Slovensko	19 383,48	19 545,74	21 931,93	13,15
Litva	19 595,14	20 339,52	23 723,34	21,07
Polsko	15 699,91	15 816,99	17 999,91	14,65
Rumunsko	12 958,08	13 047,43	14 858,23	14,66
Estonsko	23 424,48	23 595,24	27 943,70	19,29
Maďarsko	16 782,95	16 120,99	18 728,12	11,59
Lotyšsko	17 945,22	18 207,14	21 148,16	17,85
Portugalsko	23 330,82	22 242,41	24 567,51	5,30
Srbsko	7 417,20	7 733,80	9 230,18	24,44
Bosna a H.	6 011,37	6 012,06	7 143,31	18,83
Černá Hora	8 909,65	7 677,15	9 465,70	6,24
Řecko	19 144,28	17 658,95	20 192,60	5,48
Chorvatsko	15 331,88	14 198,75	17 685,33	15,35
S. Makedonie	6 070,39	5 965,45	6 694,64	10,28
Bulharsko	9 879,33	10 129,81	12 221,50	23,71
Albánie	5 396,22	5 332,16	6 492,87	20,32
<i>Maximum</i>	112621,82	117350,50	133590,15	24,44
<i>Minimum</i>	4416,11	4310,81	5269,78	-0,18
<i>Průměr</i>	34366,35	33760,50	38639,15	12,99

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Data zachycená v tabulce 7 ukazují, že zejména v roce 2020 bylo HDP na obyvatele významně ovlivněno pandemií COVID-19 a opatřeními, která byla v reakci na ní přijata. V roce 2020 došlo v mnoha zemích Evropského makroregionu k významnému poklesu HDP na obyvatele v důsledku omezení hospodářské aktivity a vlivu pandemie např. na turistický průmysl. Nicméně, vlády evropských zemí přijaly ekonomická opatření, která podporovala podniky a občany, což pomohlo minimalizovat dopad pandemie na hospodářství evropských zemí. Průměrné HDP per capita v regionu pokleslo v roce 2020 o 1,76 %, nejvíce pak na Islandu, kde HDP na obyvatele kleslo meziročně o 14 %.

V roce 2021 došlo v mnoha evropských zemích k postupnému zotavování hospodářství. Nicméně, další vlny pandemie a zpřísněná opatření v některých zemích mohly mít dopad na HDP per capita i v této době. Z dat v tabulce 7 je zřejmé, že HDP na obyvatele v roce 2021 meziročně vrostlo v průměru o téměř 14,5 %. Průměrný rozdíl mezi lety 2019-2021 byl u HDP na obyvatele téměř 13 %. Lze tak konstatovat, že pandemie koronaviru měla významné dopady na hospodářství evropských zemí zejména v roce 2020. V dalším roce se podařilo ekonomiky zemí nastartovat zpět k významnému ekonomickému růstu.

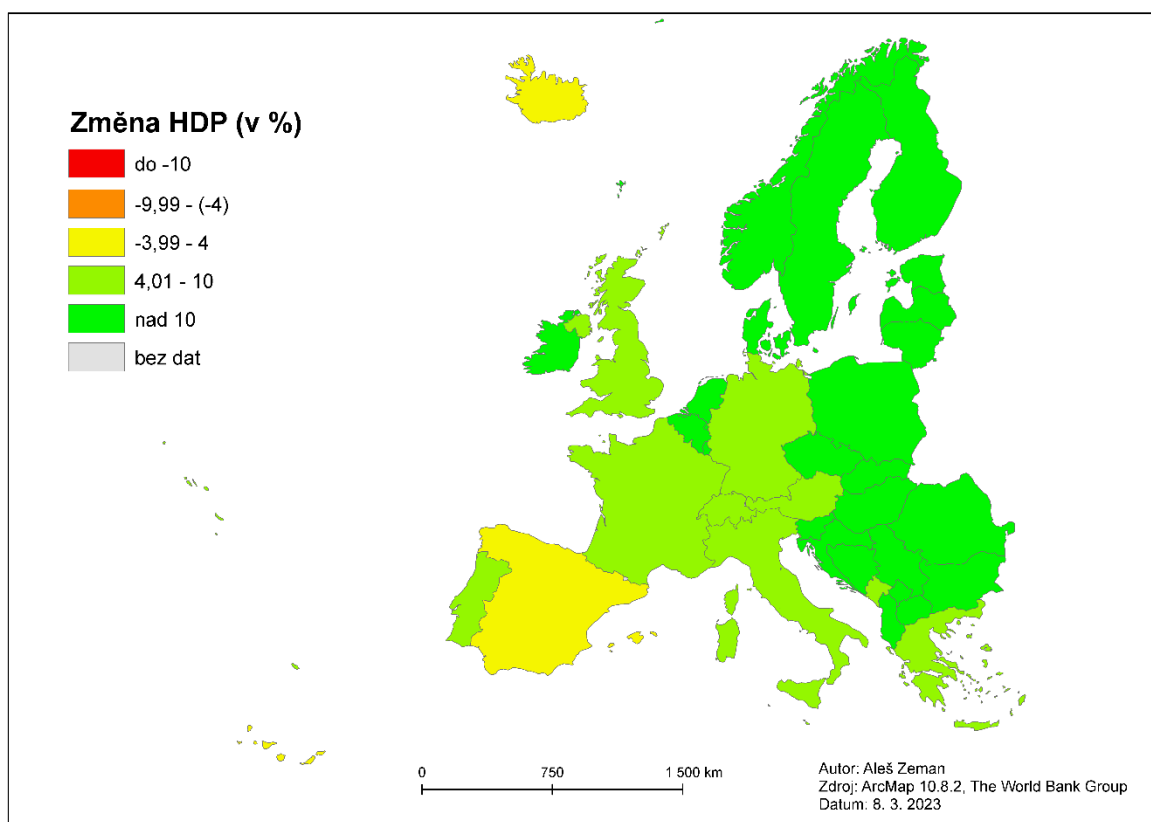
Obr. 10: HDP per capita 2021 (\$) v Evropském makroregionu

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Obrázek 10 na předchozí straně zachycuje HDP per capita v roce 2021. V rámci tohoto ekonomického ukazatele si nejlépe vedly země jako Lucembursko, které je navíc lídrem celého světa, Irsko anebo Švýcarsko. Velmi silné jsou v tomto ukazateli také země ze severu Evropy, kde je vnímání štěstí tradičně na nejvyšší úrovni. Naopak země východní Evropy, kde je vnímání štěstí v rámci regionu v průměru nejnižší, patří mezi evropské země s nižší úrovní HDP na obyvatele. Země jako Kosovo, Albánie anebo Srbsko patří ve tvorbě HDP per capita v regionu mezi silný podprůměr.

Obr. 11: Změna HDP per capita v letech 2019-2021 v Evropském makroregionu

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Obrázek 11 zachycuje procentuální změnu v tvorbě HDP per capita mezi lety 2019-2021. Z obrázku je zřejmé, že žádná země nezaznamenala ve dvouletém období významný pokles HDP na obyvatele. Jediný velice mírný pokles byl zaznamenán na Islandu, kde HDP per capita za sledované období kleslo o 0,18 %. Ve všech ostatních sledovaných zemích došlo k nárůstu tohoto ekonomického ukazatele. Zajímavý je růst HDP na obyvatele v zemích východní Evropy, který byl v době pandemie rychlejší než ve většinovém zbytku regionu. Země východní Evropy zaznamenaly v průměru nejvyšší počty úmrtí na koronavirus, přesto se jim v otázce vnímání štěstí i HDP na obyvatele dařilo poměrně velmi dobře.

Následující podkapitola se stručně zaměří na Finsko, které je v rámci evropského regionu dlouhodobým lídrem ve vnímání štěstí.

7.3 Finsko

Finsko je nejen evropským, ale také celosvětovým lídrem ve vnímání štěstí. Své prvenství si země drží od roku 2017, kdy byla ve zprávě World Happiness Report (2018) poprvé na samotném vrcholu žebříčku Global Happiness Index. Tabulka 8 zaznamenává vývoj vnímání štěstí ve Finsku a posun Finska v národním žebříčku štěstí. Z tabulky je zřejmé, že během desíti let, kdy OSN vydává zprávu o vývoji štěstí, došlo k významnému progresu Finska. Finsko se posunulo ze sedmé pozice až k samotnému vrcholu, když se úroveň štěstí zvýšila během desíti let o 0,43 bodů. Takové zlepšení je při nízkých rozdílech mezi jednotlivými zeměmi vysoké. Štěstí ve Finsku navíc zaznamenalo mírný růst i mezi lety 2019-2021, i když se jeho vnímání v roce 2021 poprvé meziročně snížilo.

Tab. 8: Vývoj skóre vnímání štěstí ve Finsku od roku 2012

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skóre	7,389	7,389	7,406	7,413	7,469	7,632	7,769	7,809	7,842	7,821
Umístění	7.	7.	6.	5.	5.	1.	1.	1.	1.	1.

Zdroj: World Happiness Report (2022), zpracováno autorem

Existuje hned několik důvodů, které vysvětlují, proč je podle výzkumu OSN právě Finsko nejvíce šťastnou zemí na světě. Země si samozřejmě vede velice dobře v samotných indikátorech, kterými jsou HDP per capita, sociální podpora, průměrná délka života, svoboda činit životní rozhodnutí, štedrost a vnímání korupce, podle nichž se žebříček každoročně sestavuje. Země si vede dobře i v indexu demokracie i HDI (viz tabulka 5), kde se Finsko řadí mezi přední světové země. Nicméně existují i další důvody finského štěstí, které jsou spíše přírodního, kulturního anebo společenského charakteru.

Finové si své prvenství ve vnímání štěstí velmi dobře uvědomují. Národní agentura pro cestovní ruch Visit Finland (2023) dokonce láká turisty do země velkým nápisem na svých webových stránkách „*The happiest country in the world*“ a zároveň jmenuje pár důvodů, kvůli kterým je vnímání štěstí ve Finsku na tak vysoké úrovni. Finové si dokáží užívat radost z jednoduchých každodenních radovánek, jako jsou čistý vzduch anebo procházka po lese. Propojení s přírodou je pro Finy velmi charakteristické. Finsko, které má počet obyvatel přes 5,5 milionů, disponuje více než 3 miliony saun. Tento fenomén se dokonce dostal na seznam nehmotného kulturního dědictví UNESCO a zdůrazňuje

jeho hodnotu v oblasti zvyků a blahobytu. V zemi zároveň fungují velmi dobře veřejné instituce a je zde velmi nízká úroveň kriminality a korupce. (Visit Finland, 2023)

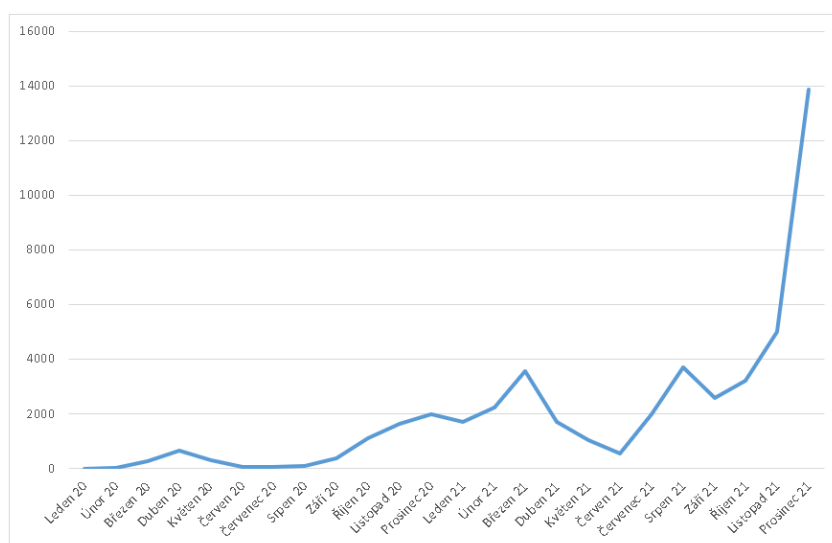
Pro každého Finna hraje v osobním životě důležitou roli pojem sisu, který se používá k popisu vnitřní síly, vytrvalosti a odhodlání vypořádat se s obtížemi a dosáhnout cíle navzdory všem překážkám. Pojem je hluboce zakotven ve finské kultuře i historii a je považován za součást finské národní identity. Finové vnímají sisu jako charakterovou vlastnost, která pomáhá překonávat těžkosti a zlepšovat životní podmínky. Sisu se projevuje např. ve vztazích a v boji proti nemocem jako je COVID-19. (BBC, 2018)

Také díky charakterové vlastnosti sisu nebyl u Finska zaznamenán významný pokles ve vnímání štěstí v době pandemie koronaviru.

7.3.1 Zdravotní dopady pandemie a protiepidemická opatření ve Finsku

Finsko potvrdilo svůj první případ nákazy koronavirem už 29. ledna 2020, kdy byla nemoc pozitivně testována u čínské turistiky. Finská vláda ihned spustila informační kampaně, které varovaly finské občany ke zvýšené opatrnosti. První významné opatření proti šíření nemoci zavedla finská vláda už 6. února 2020, kdy zakázala příjezdy do Finska z vybraných regionů. V březnu téhož roku pak následovala protiepidemická opatření, která známe velmi dobře i z České republiky. Finská vláda začala rušit veřejné události, značně omezovala provoz stravovacích zařízení, výrazně doporučovala práci z domova, omezovala veřejná shromáždění, uzavírala školy a občanům doporučovala omezit cestování mezi vnitřními regiony. (Ask About, 2020)

Obr. 12: Měsíční počty nálezů koronavirem ve Finsku v letech 2020-2021

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

Obrázek 12 na předchozí straně ukazuje, že měsíční počty nových případů COVID-19 začaly v květnu 2020 významně klesat. V reakci na zlepšený stav začala finská vláda řadu opatření rozvolňovat. V dalších vlnách pandemie, které přišly na přelomu let 2020-2021 a zejména na konci roku 2021, se vláda nazpět uchylovala k relativně přísným opatřením.

Podle průběhu pandemie můžeme zpětně konstatovat, že protiepidemická opatření finské vlády byla účinná a byla zaváděná včas. Finsko totiž do roku 2021 zaznamenalo vůbec nejnižší počty potvrzených nálezů na milion obyvatel v celém evropském regionu a zároveň jednu z nejnižších hodnot v počtu úmrtí (viz tabulka 6). Finský úspěch však nevyplýval pouze z přísných protiepidemických opatření, ale z kombinace faktorů zahrnující geografickou polohu země, kulturní vzorce podporující fyzické distancování a dokonce izolaci, dobře fungující zdravotní systém a samotné štěstí. (Scheinin, 2021)

Vysoká důvěra finských obyvatel ve veřejné instituce se pozitivně promítla do jejich vztahu a důvěře k očkování. Ke konci roku 2021 si alespoň jednu vakcínu nechalo aplikovat 77,22 % obyvatel země (viz tabulka 6). Vysoká míra proočkovaní v rámci Evropského makroregionu měla s dalšími faktory, jako je např. dobrá úroveň zdravotních služeb, za následek relativně nízkou úmrtnost na onemocnění COVID-19.

Dobré výsledky epidemiologické výsledky Finska by mohly teoreticky vysvětlovat, proč vnímání štěstí v době pandemie neznamenal významný pokles. Ke konci roku 2021 zemřelo na COVID-19 celkem 1 691 obyvatel Finska. (Our World in Data, 2023)

7.3.2 Ekonomické dopady pandemie ve Finsku

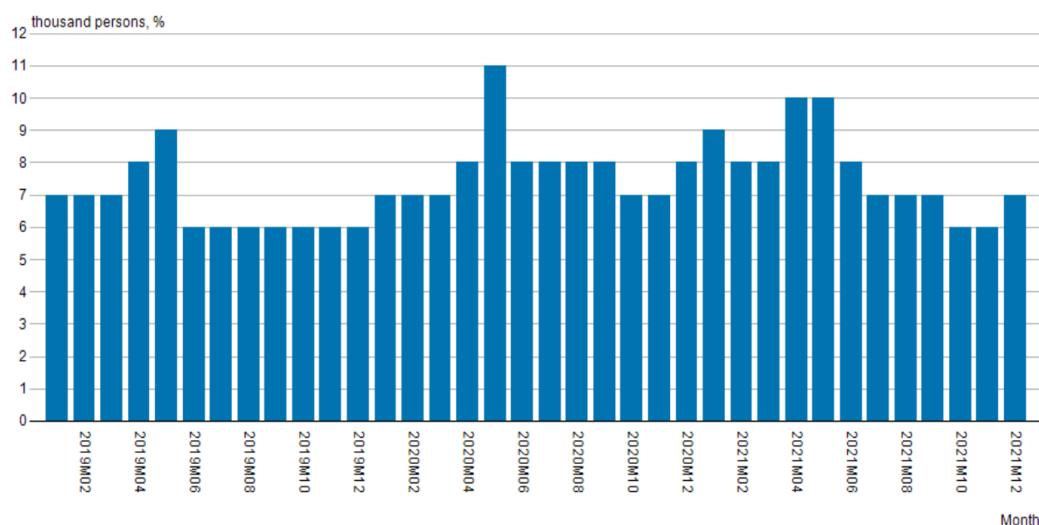
Mnoho ekonomů v počátku pandemie naznačovalo, že by onemocnění COVID-19 mohlo být pro světovou ekonomiku více destruktivní než finanční krize v letech 2008–2009 (BBC, 2020a). První ekonomické dopady pandemie byly zaznamenány ještě před jejím začátkem. Na počátku roku 2020 se významně snížil čínský export, což mělo za důsledek narušení globálních výrobních řetězců, např. v automobilovém průmyslu začaly chybět některé autodíly. Ve Finsku, jehož ekonomika je silně orientována na mezinárodní obchod, byly uzavřené čínské přístavy značným problémem. (Tiirinki et al., 2020)

Jak bylo zmíněno, finská vláda zaváděla relativně přísná a včasná protiepidemická opatření, ta měla rovněž neblahé ekonomické účinky. Pokles finské ekonomiky začal v březnu 2020, kdy HDP oproti předchozímu roku kleslo o 5,4 %. (Tiirinki et al., 2020)

V průběhu pandemie se dokázalo finské hospodářství vzpamatovat z úvodního šoku. Jak ukázala tabulka 7, finská ekonomika zaznamenala během dvou let pandemie dobrý růst HDP na obyvatele. Ekonomický ukazatel HDP per capita rostl ve Finsku v roce 2020 meziročně o 2,2 %, v roce 2021 pak dokonce téměř o 8 %. Během dvou let pandemie byl zaznamenán růst HDP na obyvatele o 10,33 %.

Finsko bylo jednou ze zemí, kde se snažily co nejvíce omezit šíření pandemie koronaviru. Vládní protiepidemická opatření však měla i negativní dopady na tamní trh práce. Podle údajů Statistics Finland (2023) byla průměrná nezaměstnanost ve Finsku v roce 2019 na úrovni 6,74 %. V roce 2020 se průměrná nezaměstnanost během celého roka zvýšila na 7,73 %. Nejvyšší úroveň dosáhla nezaměstnanost v květnu 2020, kdy byla na vysoké úrovni 10,9 %. V roce 2021 se nezaměstnanost meziročně příliš nezměnila, když v průběhu roku byla na průměrné úrovni 7,68 %.

Obr. 13: Vývoj nezaměstnanosti ve Finsku v letech 2019-2021

Zdroj: Statistics Finland (2023a)

Pandemie koronaviru měla velmi výrazné dopady na cestovní ruch nejen ve Finsku. Zavedení některých protiepidemických opatření způsobilo dramatický pokles cestování a turistického ruchu. Tabulka 9 ukazuje, že počty strávených nocí se v hromadných ubytovacích zařízeních ve Finsku v roce 2020 meziročně snížily o téměř 38 %. Téměř 68% pokles byl zaznamenán u počtu nocí, které v ubytovacích zařízeních strávili zahraniční turisté. V roce 2021 došlo meziročně k mírnému oživení cestovního ruchu. Počty strávených nocí se podle tabulky 9 ve finských ubytovacích zařízeních meziročně zvýšily o 22 %. Za růstem stáli domácí hosté, jejichž počty nocí se zvýšily o 28 %.

Tab. 9: Počty strávených nocí v hromadných ubytovacích zařízeních Finska

	2019	2020	2021	Meziroční změna 2019-2020	Meziroční změna 2020-2021
Celkem	23 095 660	14 323 661	17 488 715	-37,98%	22,10%
Rezidentní	16 039 663	12 032 325	15 403 349	-24,98%	28,02%
Nerezidenti	7 055 997	2 291 336	2 085 366	-67,53%	-8,99%

Zdroj: Eurostat (2023), zpracováno autorem

8 Africký makroregion (Subsaharská Afrika)

Africký makroregion je velikostně poměrně rozsáhlým územím. Životní úroveň tamních obyvatel je různorodá. Obecně můžeme konstatovat, že Subsaharská Afrika je jednou z nejchudších oblastí na světě. Mnoho lidí zde žije v chudobě a má jen omezený přístup k základním službám, jako je např. zdravotní péče. Obyvatelé Afrického makroregionu často nemají přístup ani ke kvalitnímu vzdělání, což významně komplikuje další hospodářský a společenský rozvoj regionu. V současné době se Subsaharská Afrika potýká s řadou rozvojových výzev, jako jsou např. občanské války, etnické či náboženské spory, politické puče, ekonomické vykořisťování, genocida, pandemie infekčních nemocí, hladovějící obyvatelstvo, dětská práce, nekvalitní a nedostatečná zdravotní péče, genderová nerovnost, násilí a kriminalita. Všechno toto mohou být faktory, které mají značný potenciál negativně ovlivňovat vnímání štěstí v celém Africkém makroregionu. (Anděl et al. 2019; Česká geografická společnost, 2023; Evropský účetní dvůr, 2010)

Významnou roli ve vnímání štěstí může v Africkém makroregionu zastávat rozmanitá náboženská kultura. Kromě tradičních náboženství, Subsaharská Afrika zahrnuje také křesťanské a islámské náboženství. Význam islámského náboženství v Africe sledoval ve svém způsobu regionalizace Huntington (1996). V některých částech Subsaharské Afriky se objevuje i buddhismus. Piknerová (2023) uvedla, že např. „na Mauriciu žije řada původních obyvatel Indie. *Buddhismus má tak na ostrově silné postavení, stejně ale jako třeba křesťanství.*“ To dokazuje zmiňovanou náboženskou rozmanitost regionu.

Štěstí obyvatel Afrického makroregionu se liší v závislosti na konkrétní zemi, ale obecně lze konstatovat, že africké země patří mezi země s podprůměrnou úrovní vnímání štěstí. V žebříčku Global Happiness Index, který byl zveřejněn ve zprávě World Happiness Report 2022, nebyl v první padesátce nejvíce šťastných zemí žádný zástupce Afrického makroregionu. Na 52. místě žebříčku se umístil ostrovní stát Mauricius, ale nejlépe umístěným zástupcem pevninské části regionu bylo 88. Pobřeží slonoviny. Řada zemí Subsaharské Afriky se umístila až na konci žebříčku. (World Happiness Report, 2022b)

Tabulka 10 na následující straně zachycuje 32 sledovaných zemí Subsaharské Afriky a ukazuje, že z pohledu HDI se většina zemí řadí do skupin s nízkým lidským rozvojem nebo středním lidským rozvojem. Najdeme i pár výjimek jako Jihoafrickou republiku [JAR] anebo Mauricius, který jako jediný stát z celého makroregionu patří do nejvyšší skupiny HDI s velmi vysokým lidským rozvojem.

Nepříliš dobře si většina zemí Afrického makroregionu vede i v indexu demokracie. Na význam svobodného žití v kontextu vnímání štěstí upozorňovali už filosofové jako Aristoteles anebo Platón. V průměru si země Subsaharské Afriky vedly na úrovni hybridního režimu (viz tabulka 10). Nejhůře si v indexu demokracie vedl Čad, který je dlouhodobě řazen jako země s autoritářským režimem a celosvětově patří z pohledu indexu k nejhorším. Nejlépe si v žebříčku demokracie vedl opět Mauricius, který je indexem v regionu jako jediný hodnocen nejvyšším stupněm úplné demokracie.

Tab. 10: Skóre štěstí, HDI a indexu demokracie v zemích Afrického makroregionu

ZEMĚ	Index štěstí 2019	Index štěstí 2021	Změna indexu štěstí 2019-2021	Změna indexu štěstí (v %) 2019-2021	HDI 2021	Index demokracie 2021
Mauricius	6,101	6,071	-0,03	-0,49	0,802	8,08
Pobřeží slonoviny	5,233	5,235	0,002	0,04	0,55	4,22
Benin	5,216	4,623	-0,593	-11,37	0,525	4,19
Kongo (Brazzeville)	5,194	5,075	-0,119	-2,29	0,571	2,79
Ghana	5,148	4,872	-0,276	-5,36	0,632	6,5
Kamerun	5,085	5,048	-0,037	-0,73	0,576	2,56
Senegal	4,981	5,046	0,065	1,30	0,511	5,53
Guinea	4,949	4,891	-0,058	-1,17	0,465	2,28
Niger	4,91	5,003	0,093	1,89	0,4	3,22
Gabon	4,829	4,958	0,129	2,67	0,706	3,4
JAR	4,814	5,194	0,38	7,89	0,713	7,05
Burkina Faso	4,769	4,67	-0,099	-2,08	0,449	3,84
Gambie	4,751	5,164	0,413	8,69	0,5	4,41
Mali	4,729	4,479	-0,25	-5,29	0,428	3,48
Nigérie	4,724	4,552	-0,172	-3,64	0,535	4,11
Mosambik	4,624	5,048	0,424	9,17	0,446	3,51
Keňa	4,583	4,543	-0,04	-0,87	0,575	5,05
Namibie	4,571	4,459	-0,112	-2,45	0,615	6,52
Libérie	4,558	5,122	0,564	12,37	0,481	5,43
Uganda	4,432	4,603	0,171	3,86	0,525	4,48
Čad	4,423	4,251	-0,172	-3,89	0,394	1,67
Mauritánie	4,375	4,153	-0,222	-5,07	0,556	4,03
Svazijsko	4,308	4,396	0,088	2,04	0,597	3,08
Komory	4,289	4,609	0,32	7,46	0,558	3,2
Togo	4,187	4,112	-0,075	-1,79	0,539	2,8
Etiopie	4,186	4,241	0,055	1,31	0,498	3,3
Madagaskar	4,166	4,339	0,173	4,15	0,501	5,7
Zambie	3,759	3,76	0,001	0,03	0,565	5,72
Malawi	3,538	3,75	0,212	5,99	0,512	5,74
Botswana	3,479	3,471	-0,008	-0,23	0,693	7,73
Rwanda	3,312	3,268	-0,044	-1,33	0,534	3,1
Zimbabwe	3,299	2,995	-0,304	-9,21	0,593	2,92
<i>Maximum</i>	6,10	6,07	0,56	12,37	0,802	8,08
<i>Minimum</i>	3,30	3,00	-0,59	-11,37	0,394	1,67
<i>Průměr</i>	4,55	4,56	0,01	0,36	0,55	4,36

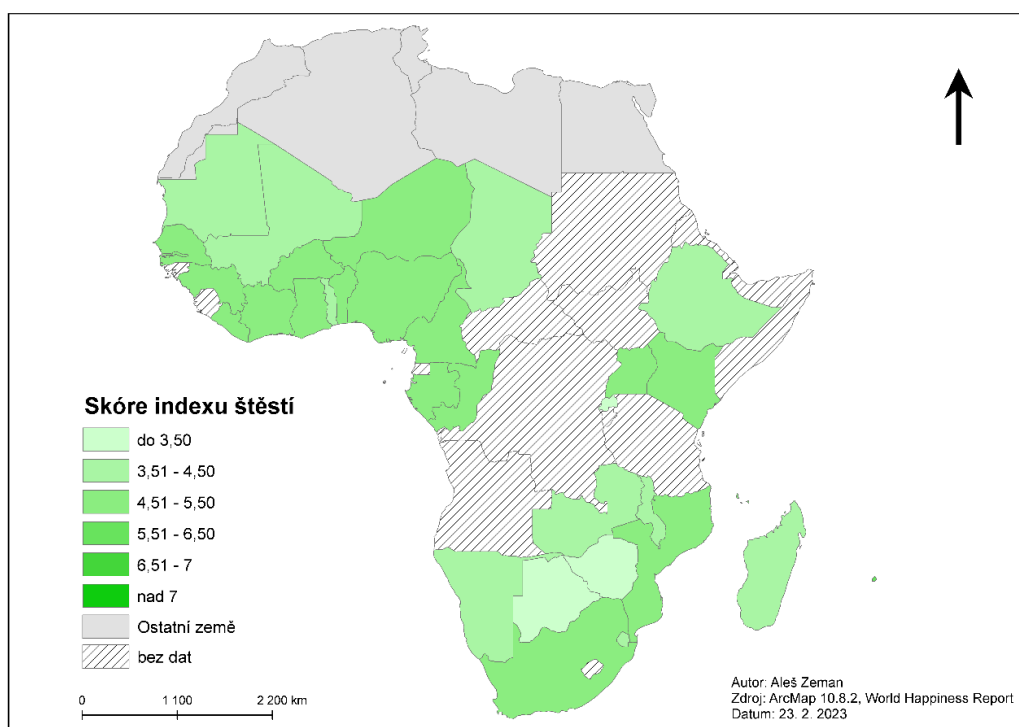
Zdroj: World Happiness Report (2022b), UNDP (2022), The Economist Intelligence (2022)

Tabulka 10 poukazuje na hodnoty vnímání štěstí v jednotlivých zemích Afrického makroregionu v letech 2019 a 2021, mezi kterými byly životy lidí ovlivňovány pandemií COVID-19. Z tabulky je zřejmé, že úroveň vnímání štěstí v makroregionu během dvou let v průměru nepoklesla, ale dokonce nepatrně vzrostla o 0,36 %. Přesto se průměrná úroveň vnímání štěstí v regionu v roce 2021 nacházela na úrovni pouhých 4,56 bodů.

Obrázek 14 zachycuje prostorové vnímání štěstí v Africkém makroregionu v roce 2021. Z mapy je zřejmá absence dat u poměrně širokého množství zemí afrického regionu, když údaje o vnímání štěstí chybějí zejména z centrální části regionu. Je otázkou, jak by případné doplnění chybějících dat změnilo průměrné výsledky u celého makroregionu.

Poměrně suverénním lídrem byl v roce 2021 ve vnímání štěstí ostrovní stát Mauricius, který si rovněž vedl nejlépe i ve sledovaném HDI a indexu demokracie (viz tabulka 10). Jak ukazuje obrázek 14, poměrně vysoké hodnoty vnímání štěstí byly na africké poměry zaznamenány v Pobřeží slonoviny, JAR a Gambii, jejichž skóre je ale v celosvětovém kontextu stále velmi podprůměrné. V případě JAR může nižší úroveň vnímání štěstí způsobovat vysoká nezaměstnanost, která zde v roce 2022 dosahovala míry 32,7 % (Stats SA, 2023). Mezi země s nejnižší úrovní vnímání štěstí v regionu, ale i celosvětově, patří země jako Zimbabwe, Rwanda anebo Botswana.

Obr. 14: Vnímání štěstí v Africkém makroregionu v roce 2021

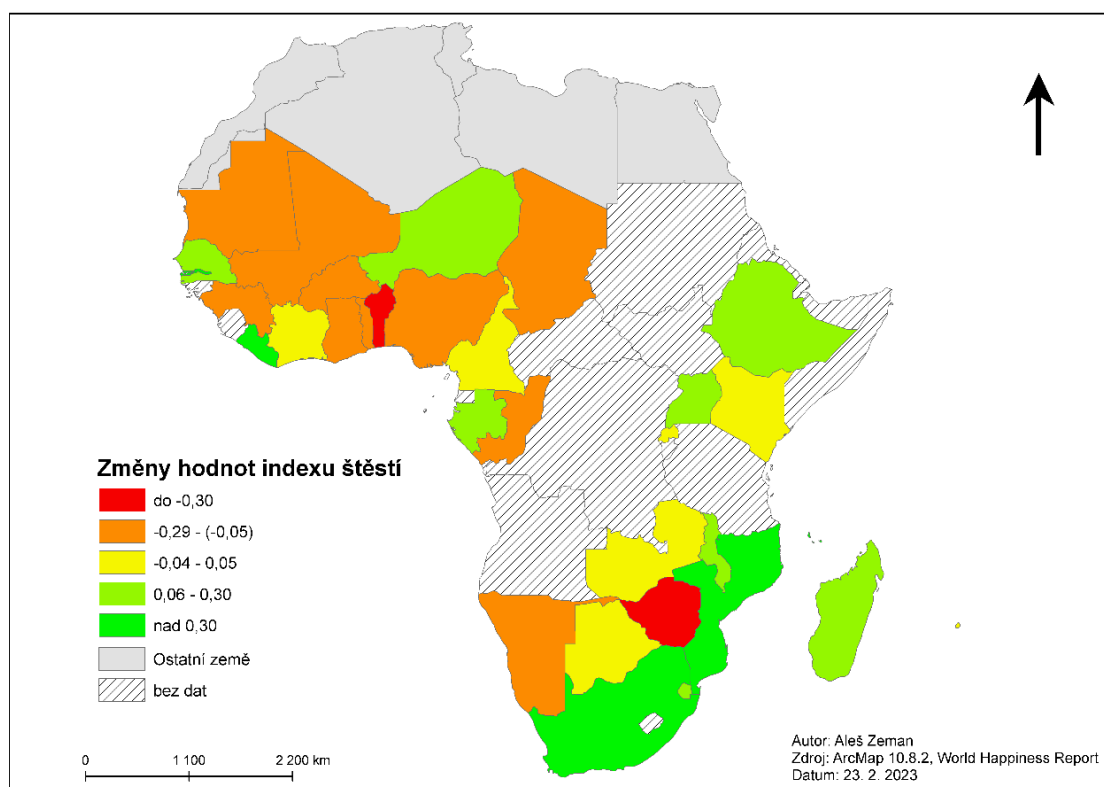

Zdroj: World Happiness Report (2022b), zpracováno autorem

Obrázek 15 zachycuje změny ve vnímání štěstí mezi lety 2019-2021. Z mapy je zřejmé, že v některých zemích došlo k poklesu vnímání štěstí, jinde zas k jeho nárůstu. V rámci zvolené škály došlo k velmi významnému poklesu vnímání štěstí v Beninu a Zimbabwe. Za významným poklesem vnímání štěstí může v Zimbabwe být vysoká nedůvěra občanů směrem k vládě. V roce 2020 se v zemi konaly velké celostátní protivládní demonstrace, které chtěly dát najevo svou nespokojenost s rozsáhlou korupcí. (Chrisis24, 2020)

Naopak významný růst ve vnímání štěstí byl zaznamenán např. v JAR nebo Gambii. Vůbec nejvyšší progres udělala za dvouleté období Libérie, kde se v tomto období zvýšilo skóre v Global Happiness Index o 0,564 bodů. V případě Libérie takové zvýšení znamená růst o 12,37 %. Za značným zlepšením Libérie mohla stát iniciativa vlády, která zřídila několik programů zaměřených na snížení chudoby a podporu lidských práv. Tamní vláda přijala závazek, na základě kterého chce implementovat zásady OSN pro lidská práva. Tyto zásady definují konkrétní kroky k ochraně a respektu občanů, stejně jako nápravná opatření v případě jejich zneužití. (OSN, 2022)

Obr. 15: Změna skóre vnímání štěstí v Africkém makroregionu mezi lety 2019-2021

Zdroj: World Happiness Report (2022b), zpracováno autorem

8.1 Zdravotní dopady pandemie v Africkém makroregionu

První případ nákazy koronavirem byl v Africkém makroregionu zaznamenán v Nigerii, když tamní úřady ohlásily koncem února 2020 pozitivní test na COVID-19 (BBC, 2020b). V úplných počátcích pandemie se předpokládalo, že Afrika jako nejchudší region s nejzranitelnější populací vůči infekčním chorobám, bude významně zasažena epidemií COVID-19 (Lone & Ahmad, 2020). Epidemiologická data obsažena v tabulce 11, ale ukazují, že zdravotní dopady na obyvatelstvo Subsaharské Afriky byly vcelku nízké. Nutné je však podotknout, že relativně příznivá data mohou souviset s nedostatečným testováním tamního obyvatelstva.

Tab. 11: Počty nálezů a úmrtí v Africkém makroregionu (na mil. oby.) k 31.12.2021

ZEMĚ	Počet nálezů	Počet úmrtí	Míra proočkování (v %) min. 1 vakcína	Úmrtnost (v %)
Mauricius	69 950,40	604,86	72,11	0,86
Pobřeží slonoviny	2 363,87	25,36	17,58	1,07
Benin	1 875,55	12,06	12,73	0,64
Kongo (Brazzeville)	3 431,08	61,47	10,43	1,79
Ghana	4 333,03	38,69	17,25	0,89
Kamerun	3 928,63	66,31	2,99	1,69
Senegal	4 312,20	109,14	7,6	2,53
Guinea	2 312,20	28,21	14,51	1,22
Niger	278,81	10,49	5,44	3,76
Gabon	17 192,57	120,55	11,62	0,70
JAR	57 327,29	1521,22	31,57	2,65
Burkina Faso	777,64	14,03	4,89	1,80
Gambie	3 578,32	126,76	9,72	3,54
Mali	905,92	29,21	3,88	3,22
Nigérie	1 099,90	13,87	4,51	1,26
Mosambik	5 437,51	60,84	26,19	1,12
Keňa	5 348,22	99,54	10,98	1,86
Namibie	57 644,18	1415,26	15,79	2,46
Libérie	1 226,92	54,12	19,22	4,41
Uganda	2 980,01	69,72	17,68	2,34
Čad	321,67	10,21	1,44	3,17
Mauritánie	8 636,98	182,85	24,62	2,12
Svazijsko	54 484,56	1084,32	27,8	1,99
Komory	7 509,71	187,62	40,08	2,50
Togo	3 324,33	28,03	15,73	0,84
Etiopie	3 326,68	56,23	7,57	1,69
Madagaskar	1 697,94	34,68	2,76	2,04
Zambie	12 171,15	186,51	4,03	1,53
Malawi	3 589,16	115,85	7,32	3,23
Botswana	83 453,98	929,17	44,45	1,11
Rwanda	7 916,99	97,21	55,38	1,23
Zimbabwe	12 846,08	306,61	25,27	2,39
<i>Maximum</i>	83 453,98	1521,22	72,11	4,41
<i>Minimum</i>	278,81	10,21	1,44	0,64
<i>Průměr</i>	13924,48	240,66	17,91	1,99

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

Z dat obsažených v tabulce 11 je zřejmé, že existují značné rozdíly toho, jak velké dopady způsobila pandemie na zdraví obyvatel v jednotlivých zemích. Podle oficiálních dat bylo v průměrné zemi Afrického makroregionu na konci roku 2021 zaznamenáno téměř 14 tisíc nálezů na milion obyvatel. V průměrné zemi Subsaharské Afriky zároveň zemřelo 240 lidí na milion obyvatel, což představuje průměrnou úmrtnost atakující 2 %. Ani ta se nejeví být příliš vysoká, zejména pak ve vztahu s průměrnou proočkovanosťou, která se nachází těsně pod hranicí 18 %. Tyto obecné údaje potvrzují, že navzdory původním předpokladům, jsou zdravotní dopady v regionu nízké.

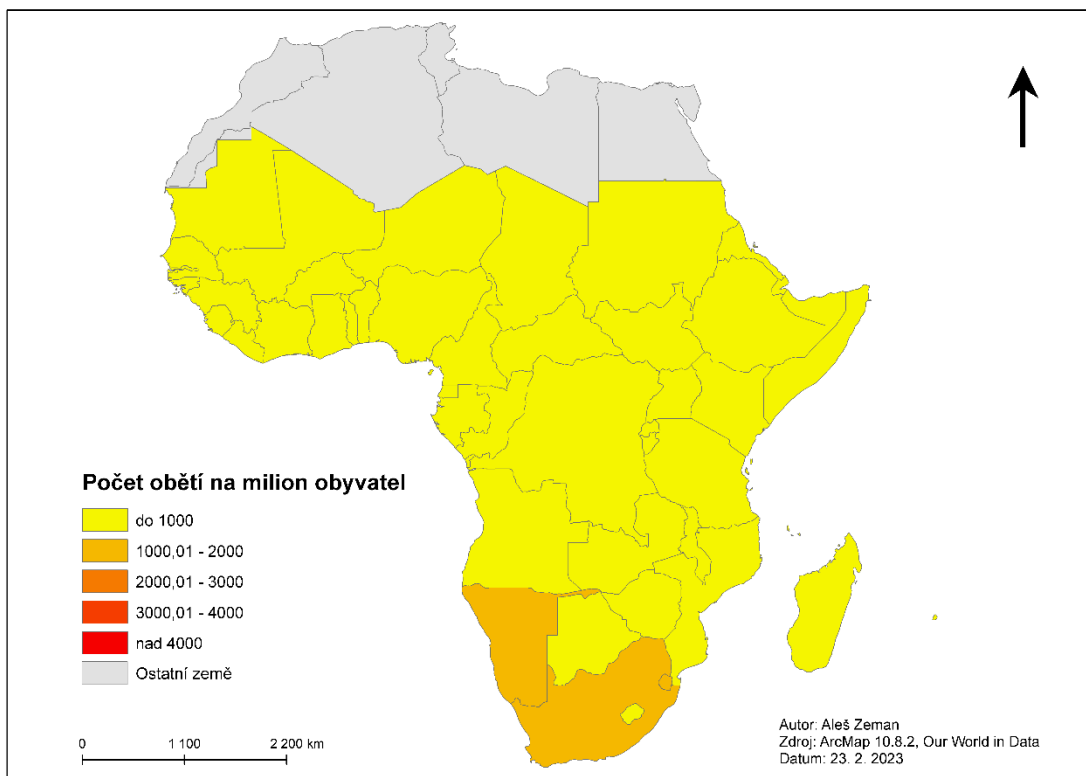
Na nečekaně dobrý průběh pandemie v Africe odkazuje i Bamgboye et al. (2001), který tvrdí, „že navzdory slabšímu zdravotnímu systému se nárůst případů v Africe vzpíral většině předpovědí a zůstal geometrický, nikoliv exponenciální. Dostupné statistiky navíc odrážejí trvale nižší hodnoty než na jiných kontinentech.“

Ačkoliv jsou zdravotní dopady v africkém regionu obecně nízké, nalezneme i výjimky. Země jako jsou Mauricius, Botswana anebo JAR zaznamenaly relativně vysoké počty potvrzených případů nálezů (viz tabulka 11). V kontextu JAR a úrovní vnímání štěstí je toto zjištění poměrně paradoxní. Země z jižní Afriky udělala ve sledovaném období významný progres v žebříčku Global Happiness Index, i když v rámci svého regionu zaznamenala vysoké počty nakažených. JAR je navíc pravděpodobným domovem silně nakažlivé mutace SARS-CoV-2, kterou svět zná pod názvem omikron (VŠCHT, 2022).

Obrázek 16 na následující straně zachycuje počty úmrtí na milion obyvatel, které byly způsobené infekčním onemocněním COVID-19, v prostoru Afrického makroregionu. Z obrázku je na první pohled zřejmé, že u většiny zemí byly zaznamenané počty úmrtí, které nepřesahovaly tisíc obětí na milion obyvatel. Negativní výjimku tvoří tři země, kterými jsou Svazijsko, Namibie a již zmiňované JAR, kde si pandemie vyžádala 1 521,22 obětí na milion obyvatel. Zemi navíc trápila nadprůměrná úmrtnost 2,65 %. Přesto JAR zaznamenala ve stejném období téměř 8% růst vnímání štěstí.

Dopady onemocnění COVID-19 v JAR zkoumal Mbunge (2020), podle kterého měla pandemie katastrofální dopady na jihoafrický zdravotní systém, společnost a ekonomiku. Protiepidemická opatření ovlivnila HDP země. Právě ekonomické dopady pandemie v Africkém makroregionu budou předmětem další podkapitoly.

Obr. 16: Úmrtí na COVID-19 (na mil. obyv.) k 31.12.2021 v Africkém makroregionu

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

8.2 Ekonomické dopady pandemie v Africkém makroregionu

Subsaharská Afrika je velmi rozmanitým makroregionem, a proto lze velmi těžko mluvit o jednotné ekonomické úrovni. Nicméně, v porovnání s jinými makroregiony světa, je africký region obecně považován za chudší, ekonomicky zaostalý a méně rozvinutý. Ekonomická situace v jednotlivých zemích záleží na mnoha faktorech, jako jsou politická stabilita anebo přírodní zdroje. (Anděl et al. 2019; Česká geografická společnost, 2023)

Mnoho obyvatel Subsaharské Afriky žije pod hranicí chudoby, což má jistě negativní vliv na vnímání štěstí v makroregionu (The World Bank Group, 2023c). Tomu jistě nepomáhá ani skutečnost, že mnoho zemí regionu se potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti. Země jako jsou Botswana, Namibie anebo JAR zaznamenaly v roce 2021 míru nezaměstnanosti, která přesahovala hranici 20 % (The World Bank Group, 2023b). Data také ukazují, že tento problém trápí zmiňované země dlouhodobě a není způsoben dopady koronavirové pandemie.

Data zachycená v tabulce 12 ukazují, že v roce 2020 došlo k poklesu průměrného HDP na obyvatele v zemích Subsaharské Afriky. Průměrné HDP per capita pokleslo v regionu o téměř 9,9 %. Meziročně pokleslo HDP na obyvatele nejvíce na Mauriciu, kde podle dat poklesl tento ekonomický ukazatel o 21 %. Vysoký pokles HDP na Mauriciu lze hledat za dopady, které pandemie koronaviru způsobila v oblasti cestovního ruchu. V roce 2021 došlo ke vzpamatování ekonomik u většiny zemí, když se jejich tvorba HDP per capita vrátila nad úroveň z roku 2021. Mezi lety 2019-2021 došlo v zemích Subsaharské Afriky k průměrnému růstu HDP na obyvatele o 5,39 %. To sice představuje pozitivní hodnotu, ale takový růst lze označit za poměrně pomalý. V některých zemích jako Zambie anebo Mauricius navíc zůstala tvorba HDP na obyvatele v roce 2021 stále hluboko pod úrovní z roku 2019. V prostoru celého makroregionu pak činil růst HDP per capita jen 1,91 %.

Tab. 12: HDP per capita v letech 2019-2021 v Africkém makroregionu

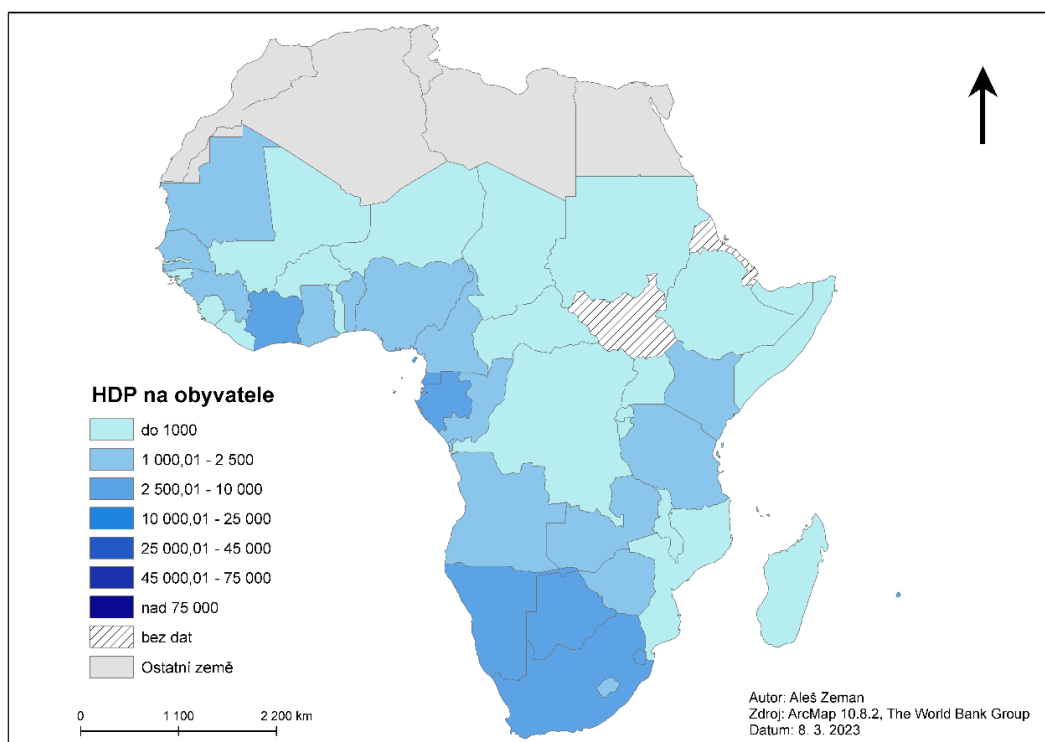
ZEMĚ	HDP per capita 2019 (\$)	HDP per capita 2020 (\$)	HDP per capita 2021 (\$)	Změna (v %) 2019-2021
Mauricius	11405,73	9 007,42	9106,24	-20,16
Pobřeží slonoviny	2238,81	2 288,12	2549,04	13,86
Benin	1170,97	1 237,95	1319,15	12,65
Kongo (Brazzeville)	2288,81	1 838,45	2290,38	0,07
Ghana	2167,91	2 176,58	2363,3	9,01
Kamerun	1538,69	1 539,13	1666,93	8,33
Senegal	1462,35	1 490,20	1636,89	11,94
Guinea	1043,9	1 073,66	1189,18	13,92
Niger	550,96	564,82	590,63	7,20
Gabon	7523,86	6 680,08	8635,33	14,77
JAR	6688,79	5 741,64	7055,04	5,48
Burkina Faso	772,17	833,24	893,08	15,66
Gambie	722,87	704,03	772,15	6,82
Mali	840,18	822,91	873,79	4,00
Nigérie	2204,18	2 074,61	2065,75	-6,28
Mosambik	508,16	449,96	491,84	-3,21
Keňa	1970,11	1 936,42	2081,8	5,67
Namibie	5126,18	4 251,17	4865,56	-5,08
Libérie	665,88	597,53	675,66	1,47
Uganda	823,14	846,77	883,89	7,38
Čad	701,62	643,77	685,69	-2,27
Mauritánie	1839,96	1 868,47	2166,05	17,72
Svazijsko	3843,38	3 372,90	3978,4	3,51
Komory	1510,8	1 519,59	1577,47	4,41
Togo	875,93	897,14	973,21	11,11
Etiopie	840,45	918,65	925,08	10,07
Madagaskar	512,28	462,4	500,51	-2,30
Zambie	1268,12	956,83	1137,34	-10,31
Malawi	584,36	628,7	634,84	8,64
Botswana	6679,17	5 863,20	6805,22	1,89
Rwanda	806,88	774,64	822,35	1,92
Zimbabwe	1421,87	1 372,70	1773,92	24,76
<i>Maximum</i>	11405,73	9007,42	9106,24	24,76
<i>Minimum</i>	508,16	449,96	491,84	-20,16
<i>Průměr</i>	2268,70	2044,80	2312,05	5,39

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Obrázek 17 zachycuje tvorbu HDP na obyvatele v roce 2021 v Africkém makroregionu. Nejvyšší tvorba HDP per capita byla ve sledovaném roce zaznamenána na Mauriciu, kde je rovněž vnímání štěstí v rámci regionu na nejvyšší úrovni. Ostrovní stát si udržel svou pozici lídra i přes významný pokles HDP na obyvatele, který mezi lety 2019-2021 představoval 20,16 %. Nicméně pozice Mauricia není v tomto ohledu již tak dominantní, jako tomu bylo v letech před pandemií. Poměrně vysoký růst HDP na obyvatele zaznamenal Gabon. Země ze západního pobřeží Afriky zaznamenala mezi lety 2019-2021 růst tvorby HDP na obyvatele o 14,77 %. Za významným růstem stojí rok 2021, kdy došlo ke zlepšení situace na trhu s ropou, které je Gabon vývozcem. Nicméně, ekonomická budoucnost země závisí na tom, zda se jí podaří diverzifikovat své hospodářství a zbavit se závislosti na vývozu ropy. (Fitch Solutions, 2023)

Nejnižší tvorba HDP na obyvatele byla zaznamenána v zemích jako jsou např. Niger, Čad, Etiopie, Mali, Rwanda anebo Malawi. Všechny tyto země spadají v rámci zvolené škály do vůbec nejslabší skupiny a zároveň patří i celosvětově mezi nejslabší země v tvorbě HDP. Všechny tyto státy pojí skutečnost, že se jedná o vnitrozemské země s absencí mořských přístavů. To může významně komplikovat obchodování s okolním světem. Velké vzdálenosti od přístavů mohou jistě mít negativní důsledky v tvorbě HDP.

Obr. 17: HDP per capita 2021(\$) v Africkém makroregionu

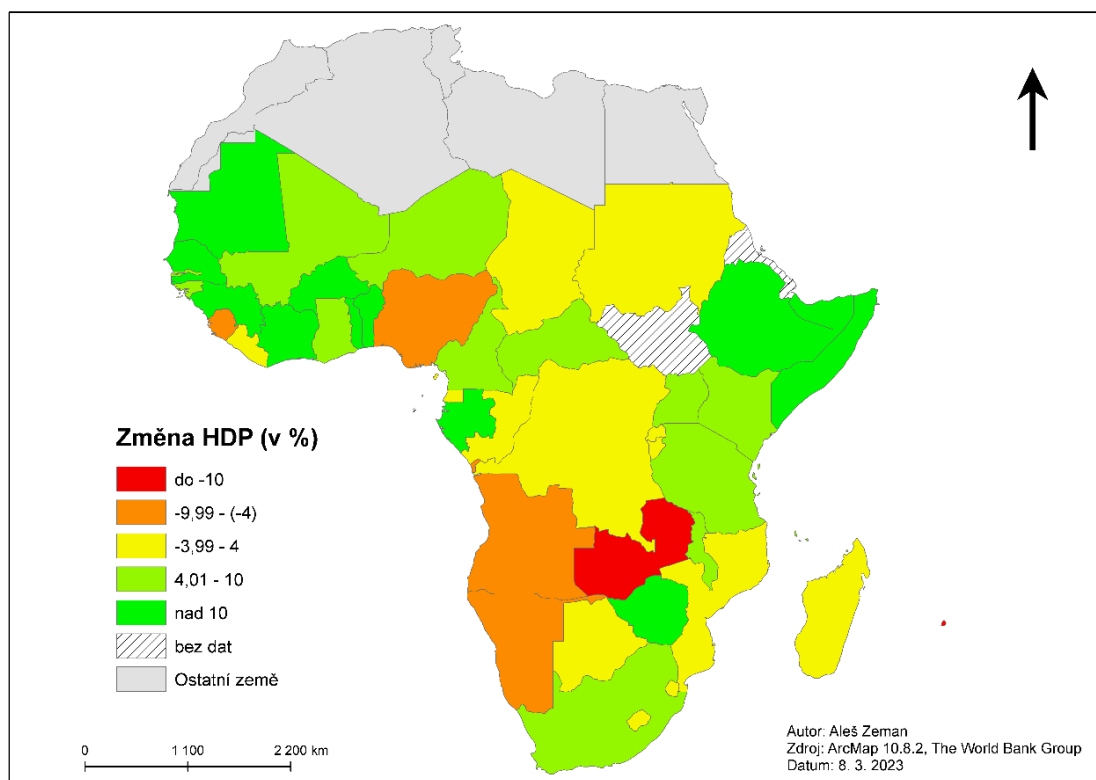

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Obrázek 18 zachycuje procentuální změnu v tvorbě HDP per capita mezi lety 2019-2021. Z obrázku je zřejmé, že dvě země zaznamenaly značný pokles v tvorbě HDP per capita. O více než 10 % poklesla tvorba HDP na obyvatele na Mauriciu a v Zambii. Ekonomiky obou zemí byly významně zasaženy pandemií, což vedlo ke zhoršení hospodářských výsledků. Nicméně i přes vysoký pokles HDP nebyl na Mauriciu ani v Zambii sledován značný pokles ve vnímání štěstí.

Naopak významné zlepšení zaznamenalo širší spektrum zemí. O více než 10 % vzrostla tvorba HDP na obyvatele např. v Gabonu, Pobřeží slonoviny anebo Beninu. Zatímco země Gabon a Pobřeží slonoviny zaznamenaly mírný růst ve vnímání štěstí, tak v Beninu byl zaznamenán v jeho vnímání celkem významný pokles. Zdá se tedy, že faktor vývoje HDP není pro Africký makroregion v otázce vnímání štěstí natolik klíčovým indikátorem.

Obr. 18: Změna HDP per capita v letech 2019-2021 v Africkém makroregionu

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

8.3 Mauricius

Mauricius je ostrovní stát v Indickém oceánu, který je dlouhodobě v rámci Subsaharské Afriky poměrně suverénním lídrem ve vnímání štěstí. Celosvětově se však Mauricius v Global Happiness Index řadí spíše mezi lehce nadprůměrné anebo průměrné země. Tabulka 13 zachycuje vývoj vnímání štěstí na Mauriciu. Doposud nejvyšší skóre bylo u ostrovního státu zaznamenáno ve zprávě World Happiness Report (2020), když úroveň vnímání štěstí za rok 2019 dosáhla v indexu skóre 6,101 bodů. V následujících letech, kdy byl ostrov sužován pandemií COVID-19, došlo k mírnému poklesu ve skóre.

Tab. 13: Vývoj skóre vnímání štěstí na Mauriciu od roku 2012

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skóre	5,477	5,477	5,477	5,648	5,629	5,891	5,888	6,101	6,049	6,071
Umístění	67.	67.	71.	66.	64.	55.	57.	49.	50.	52.

Zdroj: The World Happiness Report (2022), zpracováno autorem

Existuje několik důvodů, které vysvětlují, proč je podle výzkumu OSN právě Mauricius nejvíce šťastnou zemí v Africkém makroregionu. Jedním z hlavních faktorů je nejspíše skutečnost, že Mauricius patří mezi ekonomicky nejvyspělejší země Subsaharské Afriky. Mauricius zároveň disponuje poměrně nízkou mírou nezaměstnanosti, ta se v roce 2021 průměrně pohybovala na úrovni 7,66 % (The World Bank Group, 2023b).

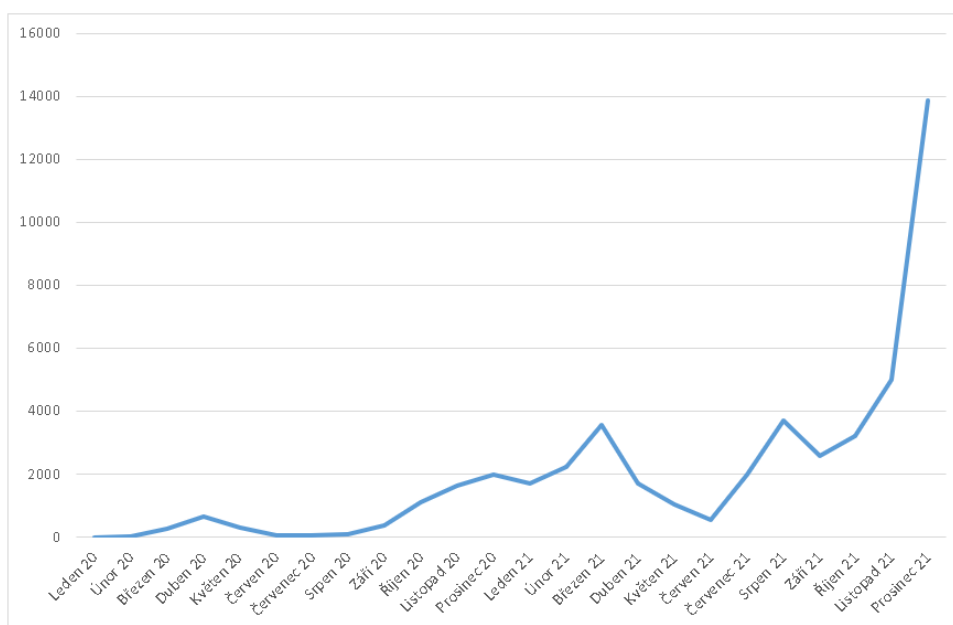
Mauricius je vyhledávanou turistickou destinací, která návštěvníkům nabízí multikulturní prostředí. Zdejší kultura vychází z mnoha vlivů, včetně afrických, indických, evropských a čínských tradic. Mauricius je zemí s relativně vysokou úrovní životního standardu. Výjimečnost ostrovního státu dokládá i skutečnost, že se jako jediná země Afrického makroregionu řadí v HDI do skupiny zemí s velmi vysokým lidským rozvojem, což může být významným faktorem v tamním vnímání štěstí. (Piknerová, 2023)

Podle Piknerové (2023) Mauricius provedl několik investic, které mají za cíl vylepšit tamní infrastrukturu a průmysl tak, aby byl ještě více konkurenceschopný na globální úrovni. To by mohlo vést k ekonomickému růstu, který by mohl mít pozitivní dopad na vnímání štěstí tamních obyvatel, jejichž životy jsou již nyní ve srovnání s jinými částmi Afriky nesrovnatelně jednodušší. Na vnímání štěstí může mít pozitivní vliv i samotný přístup k životu a jeho problémům. Piknerová (2023) uvedla, že „život obyvatel Mauriciu je nesrovnatelně jednodušší než životy obyvatel v jiných částech Afriky. Zdejší obyvatelé si život sami příliš nekomplikují a neřeší problémy, kterými se běžně zabýváme my. Jejich uvažování je na rozdíl od nás většinou krátkodobější.“

8.3.1 Zdravotní dopady pandemie a protiepidemická opatření na Mauriciu

Mauricius potvrdil své první případy nákazy koronavirem až 18. března 2020, kdy byla nemoc pozitivně testována u třech nakažených. Tamní vláda ihned reagovala opatřeními, která měla zabránit dalšímu šíření onemocnění. Řada opatření velmi negativně ovlivnila cestovní ruch na ostrově, který je pro zemi jedním z klíčových hospodářských odvětví. Vláda např. zakázala vstup na ostrov turistům z EU, ale i hostům z dalších světových zemí. Ještě v březnu se vláda rovněž uchýlila k tzv. lockdownu, který představoval zákaz vycházení, povinné nošení roušek a dostupné byly pouze obchody a služby, které nabízely nezbytné položky pro každodenní život. (Bowmans, 2023)

Obr. 19: Měsíční počty nálezů koronavirem na Mauriciu v letech 2020-2021

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

Obrázek 19 ukazuje, že měsíční počty nových případů COVID-19 v květnu 2020 klesat. Z tabulky 11 víme, že aspoň jednu vakcínu dostalo ke konci roku 2021 více než 72 % obyvatel Mauriciu. To je oproti zbytku Afrického makroregionu obrovský nadprůměr. Tamní vláda viděla ve vakcinaci cestu, kterou se země mohla otevřít nazpět turistům z celého světa. Piknerová (2023) uvedla, že „povinné nošení roušek bylo v pozdější fázi pandemie jediné silné opatření. Vláda se zároveň snažila proočkovat vysoké procento obyvatelstva, jelikož se domnívala, že při vysoké proočkovánosti bude země jako turistická destinace vnímána za bezpečnou.“ To mělo vrátit zahraniční turisty a příjmy z cestovního ruchu zpět na ostrov.

Obecně lze konstatovat, že počty potvrzených nálezů a úmrtí na milion obyvatel byly na Mauriciu v rámci Afrického makroregionu nadprůměrné. Vysoké počty nálezů mohly být způsobené diametrálně odlišným způsobem života tamních obyvatel a podstatně vyšší aktivitou v oblasti koronavirového testování. Významně podprůměrná hodnota však byla zaznamenána v úmrtnosti na onemocnění COVID-19. Ke konci roku 2021 byla naměřena úmrtnost obyvatel Mauriciu na koronavirus 0,86 %. Nízká úmrtnost mohla být zapříčiněna dobrým zdravotním systémem a vysokou mírou proočkování obyvatelstva. Ke konci roku 2021 evidoval Mauritius 786 úmrtí způsobených koronavirem (Our World in Data, 2023).

8.3.2 Ekonomické dopady pandemie na Mauriciu

Vláda Mauriciu vydala během pandemie různá protiepidemická opatření, která měla neblahé účinky na zdejší ekonomiku, která je závislá především na cestovním ruchu a textilním průmyslu (Piknerová, 2023). Z kapitoly 8.2 víme, že Mauritius zaznamenal během pandemie výrazný pokles v tvorbě HDP na obyvatele. HDP per capita se na Mauriciu mezi lety 2019-2021 snížilo o 20,16 %. Pokles byl dán především protiepidemickými opatřeními, které negativně dopadly na tamní cestovní ruch.

Ostrov Mauritius zůstává i nadále atraktivním turistickým cílem. Zahraniční turisty láká především na krásné pláže, luxusní resorty a bohatou kulturní historii. Díky svému výjimečnému přírodnímu bohatství zláká k návštěvě každoročně statisíce návštěvníků (Piknerová, 2023). Tabulka 14 obsahuje data z národního statistického úřadu Mauricia. Data zachycují počty strávených nocí hosty v ubytovacích zařízeních v letech 2019-2021. Je zřejmé, že v době pandemie došlo k významnému poklesu počtu strávených nocí. V roce 2020 poklesly počty strávených nocí v ubytovacích zařízeních o více než 73 %. Meziroční pokles následoval i v roce 2021, kdy se počty nocí snížily o více než 32 %.

Tab. 14: Počty strávených nocí v ubytovacích zařízeních Mauricia

	2019	2020	2021	Meziroční změna 2019-2020	Meziroční změna 2020-2021
Celkem	14 664 973	3 893 148	2 642 766	-73,45%	-32,12%

Zdroj: Government of Mauritius (2023), zpracováno autorem

Ekonomické důsledky pandemie a protiepidemických opatření, které byly znát nejen v oblasti cestovního ruchu, se projeví i v míře nezaměstnanosti. V roce 2021 stoupla míra nezaměstnanosti na Mauriciu z 6,3 % na 8,6 % (The World Bank Group, 2023b). Mauritius by se měl především snažit o další a širší diverzifikaci svého hospodářství.

8.4 Pobřeží slonoviny

Tato podkapitola pojednává o štěstí, zdravotních a ekonomických dopadech pandemie v Pobřeží slonoviny. Autor se rozhodl zařadit k Subsaharské Africe dvě země, jelikož si dobře uvědomuje odlišnou pozici Mauricia, kterou ostrovní stát v rámci regionu zastává. Pevninské Pobřeží slonoviny bylo ve zprávě World Happiness Report (2022b) africkou zemí, ve které štěstí dosáhlo druhého nejvyššího skóre. V rámci Afrického makroregionu tak bylo Pobřeží slonoviny druhé nešťastnější, hned po Mauriciu.

Hledat skutečné důvody štěstí obyvatel Pobřeží slonoviny je podstatně těžším úkolem, než tomu bylo v Mauriciu. Přestože je v zemi úroveň vnímání štěstí v Subsaharské Africe druhá nejvyšší, světově je skóre vnímání štěstí v Pobřeží slonoviny spíše podprůměrné. Tabulka 15 zaznamenává vývoj vnímání štěstí v Pobřeží slonoviny a posun africké země v národním žebříčku štěstí. Z tabulky je zřejmé, že OSN v počátku vývoj štěstí v zemi nesledovala. Nicméně od roku 2014 zaznamenalo Pobřeží slonoviny významné zvýšení skóre, které během sedmi let zaznamenalo růst o 1,58 bodů neboli 43,2 %.

Tab. 15: Vývoj skóre vnímání štěstí v Pobřeží slonoviny od roku 2012

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skóre	x	x	3,655	3,916	4,18	4,671	4,944	5,233	5,306	5,235
Umístění	x	x	151.	139.	128.	107.	99.	85.	85.	88.

Zdroj: The World Happiness Report (2022), zpracováno autorem

Při pohledu na HDI a index demokracie v tabulce 10 zjistíme, že Pobřeží slonoviny disponuje v rámci Afrického makroregionu průměrnými hodnotami. Zdůvodnit progres země ve vnímání štěstí můžeme alespoň částečně její ekonomickou výkonností. Podle dat The World Bank Group (2023a) země pravidelně od roku 2011 zaznamenává růst tvorby HDP na obyvatele. Tvorba HDP na obyvatele se od roku 2012 do roku 2019 zvýšila o téměř 36 %. Růst ekonomického ukazatele pokračoval i během pandemie COVID-19, kdy byl mezi lety 2019-2021 zaznamenán růst o dalších 13,86 %.

Nadprůměrná úroveň vnímání štěstí v rámci Afrického makroregionu může být rovněž částečně dána nízkou mírou nezaměstnanosti. Podle dat The World Bank Group (2023b) se míra nezaměstnanosti v zemi v posledních pěti letech pohybuje mezi 2-3 %.

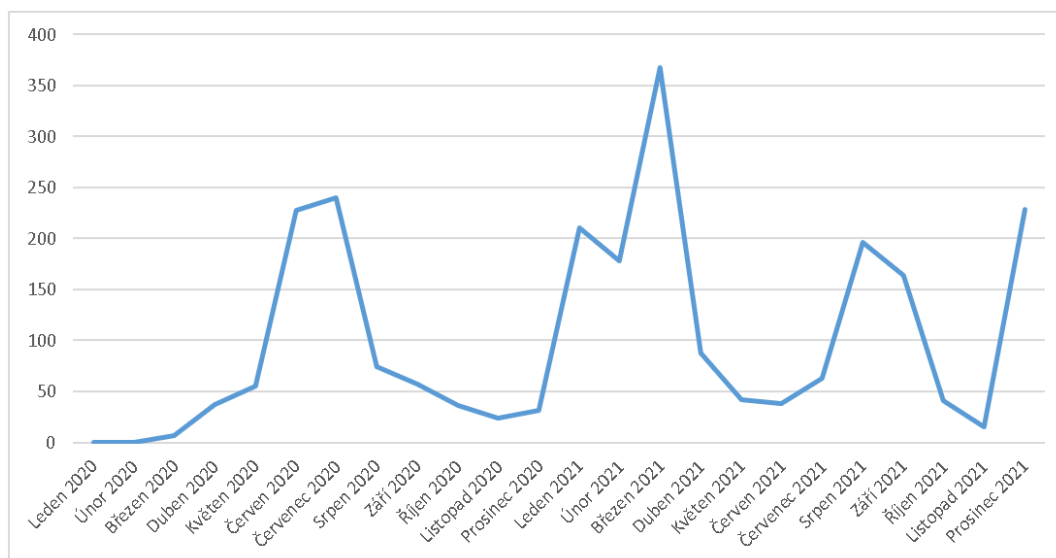
8.4.1 Zdravotní dopady pandemie a protiepidemická opatření v Pobřeží slonoviny

Dne 11. března 2020 zaznamenalo Pobřeží slonoviny první případ nákazy COVID-19 u obyvatele, který se vrátil z dovolené v Itálii. Pobřeží slonoviny, největší ekonomika západní Afriky, byla po Nigérii, Senegal, Kamerunu, Togu, Jižní Africe, Burkině Faso a Demokratické republice Kongo v pořadí osmou zemí Subsaharské Afriky, ve které byl potvrzen první případ infekčního onemocnění COVID-19. (Daily Sabah, 2020)

Vláda Pobřeží slonoviny se velmi obávala zdravotních důsledků, které mohlo obyvatelům způsobit koronavirové onemocnění. Vláda 16. března 2020 vydala třináct závazných protiepidemických opatření, mezi kterými byla nařízení jako pozastavení všech kulturních i sportovních akcí, zákaz shromažďování více než 50 osob, povinné nošení roušek, zavření všech vzdělávacích zařízení a rovněž významně zpřísnila podmínky pro mezinárodní cestování. (Millerliri, Coulibaly & Lamontagne, 2021)

Obrázek 20 zobrazuje měsíční počty potvrzených nálezů COVID-19 v Pobřeží slonoviny. Z obrázku je zřejmé, že potvrzené počty nálezů byly relativně nízké. Zároveň je viditelné, že onemocnění proběhlo ve čtyřech slabších vlnách, přičemž poslední sledovaná vlna proběhla na přelomu let 2021 a 2022. Na dobrý průběh pandemie v Pobřeží slonoviny ukazují i data v tabulce 11. V zemi byly zaznamenány významně podprůměrné počty nakažených i zemřelých. Ke konci roku 2021 zemřelo v Pobřeží slonoviny na koronavirus celkem 712 obyvatel. (Our World in Data, 2023)

Obr. 20: Měsíční počty nálezů koronavirem v Pobřeží slonoviny v letech 2020-2021

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

Pobřeží slonoviny evidovalo dobrá epidemiologická data i přes skutečnost, že v zemi byla velmi nízká míra proočkování obyvatelstva (viz tabulka 11). Úspěch země mohl být způsoben včasnou a striktní reakcí vlády. Autoři Millerliri et al. (2021) hledají vysvětlení v příznivém složení obyvatelstva Pobřeží slonoviny. Autoři zmiňují, že populace země je velmi mladá. Podíl obyvatelstva do 15 let činí představuje téměř 42 % populace. Lidé ve věku do 35 let představují dokonce 77 %. Je známo, že koronavirové onemocnění je nebezpečné zejména pro starší část populace, která má v zemi jen velmi nízké zastoupení. Dobré epidemiologické výsledky v Pobřeží slonoviny mohly mít pozitivní efekt na tamní vnímání štěstí, jehož skóre se v průběhu pandemie v zemi takřka nezměnilo. Zdá se tedy, že pandemie COVID-19 významně vnímání štěstí v Pobřeží slonoviny neovlivnila.

9 Latinskoamerický makroregion (Latinská Amerika)

O ekonomikách Latinskoamerického makroregionu můžeme obecně konstatovat, že jsou poměrně rozvinuté (Anděl et al. 2019). Existují však významné rozdíly v oblasti úrovně hospodářského rozvoje. Některé země jako Honduras anebo Nikaragua, se potýkají s nižší úrovní hospodářského rozvoje než např. Chile nebo Uruguay (viz kapitola 9.2). Podle OECD (2022) je pro Latinskoamerický makroregion rovněž charakteristická příjmová nerovnost, která je jedním z faktorů rozdílné životní úrovně tamních obyvatel.

Štěstí obyvatel Latinskoamerického makroregionu se liší v závislosti na konkrétní zemi, ale obecně lze konstatovat, že latinskoamerické země patří spíše mezi země s průměrnou úrovní vnímání štěstí. Tabulka 16 zachycuje celkem 19 zemí latinskoamerického regionu, u nichž OSN sleduje vývoj vnímání štěstí. Z tabulky je zřejmé, že v průběhu sledovaného období bylo vnímání štěstí na nejvyšší úrovni v Kostarice, kde byly rovněž zaznamenány vysoké hodnoty indexu demokracie i HDI. Mezi země s nejnižší úrovní vnímání štěstí v Latinskoamerickém makroregionu naopak patřily Venezuela anebo Paraguay.

Tab. 16: Skóre štěstí, HDI a indexu demokracie v zemích Latinské Ameriky

ZEMĚ	Index štěstí 2019	Index štěstí 2021	Změna indexu štěstí 2019-2021	Změna indexu štěstí (v %) 2019-2021	HDI 2021	Index demokracie 2021
Kostarika	7,121	6,582	-0,539	-7,57	0,809	8,07
Mexiko	6,465	6,128	-0,337	-5,21	0,758	5,57
Uruguay	6,44	6,474	0,034	0,53	0,809	8,85
Guatemala	6,399	6,262	-0,137	-2,14	0,627	4,62
Brazílie	6,376	6,293	-0,083	-1,30	0,754	6,86
Salvador	6,348	6,12	-0,228	-3,59	0,675	5,72
Panama	6,305	6,309	0,004	0,06	0,805	6,85
Chile	6,228	6,172	-0,056	-0,90	0,855	7,92
Kolumbie	6,163	5,781	-0,382	-6,20	0,752	6,48
Nikaragua	6,137	6,165	0,028	0,46	0,667	2,69
Argentina	5,975	5,967	-0,008	-0,13	0,842	6,81
Honduras	5,953	6,022	0,069	1,16	0,621	5,1
Ekvádor	5,925	5,533	-0,392	-6,62	0,74	5,71
Jamajka	5,89	5,85	-0,04	-0,68	0,709	7,13
Peru	5,797	5,559	-0,238	-4,11	0,762	6,09
Bolívie	5,747	5,6	-0,147	-2,56	0,692	4,65
Paraguay	5,692	5,578	-0,114	-2,00	0,717	5,86
Dominikánská r.	5,689	5,737	0,048	0,84	0,767	6,45
Venezuela	5,053	4,925	-0,128	-2,53	0,691	2,11
<i>Maximum</i>	7,12	6,58	0,07	1,16	0,855	8,85
<i>Minimum</i>	5,05	4,93	-0,54	-7,57	0,621	2,11
<i>Průměr</i>	6,09	5,95	-0,14	-2,24	0,74	5,98

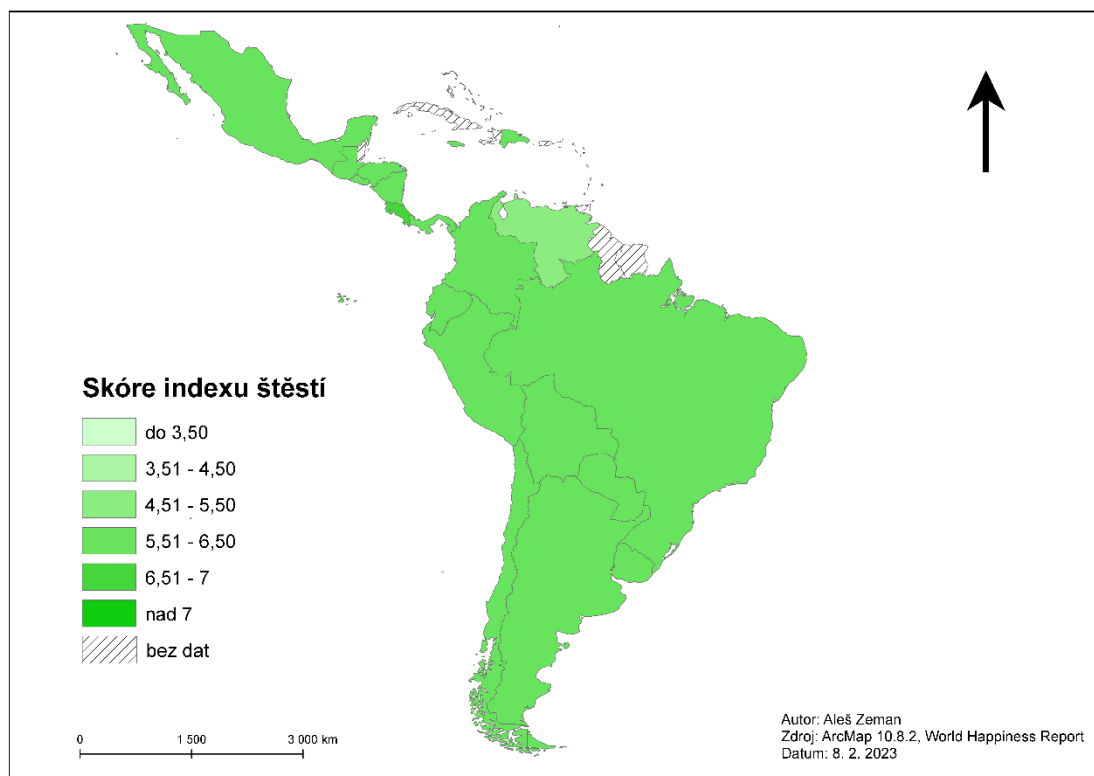
Zdroj: World Happiness Report (2022b), UNDP (2022), The Economist Intelligence (2022)

Obrázek 21 ukazuje prostorové vnímání štěstí v latinskoamerickém regionu v roce 2021. Z mapy je zřejmé, že úroveň vnímání štěstí byla v daném roce průměrná ve většině zemí. V rámci zvolené škály byly průměrné hodnoty evidované hned u 17 sledovaných zemí. Významně podprůměrné skóre bylo zaznamenáno pouze ve Venezuele, kde bylo rovněž evidováno podprůměrné HDI a výrazně nižší skóre indexu demokracie (viz tabulka 16).

Venezuela se navíc potýká s vážnou ekonomickou krizí, což může mít negativní dopad na kvalitu života a štěstí obyvatel. Životy obyvatel ztěžuje hyperinflace, která zemi sužuje od roku 2015. V roce 2018 dosáhla roční míra inflace v zemi 65 374 % (Statista, 2023a). Podle Reilly (2020) takto vysoká míra inflace zdvojnásobuje ceny téměř každé dva týdny. Mezi hlavní důvody hyperinflace ve Venezuele patří politická nestabilita doprovázená populistickým rozhodováním vlády a rozšířená korupce. Hyperinflace v zemi způsobuje zhoršení životních podmínek pro mnoho lidí, zejména pro ty, kteří žijí v chudých čtvrtích. To vede k narůstající sociální nerovnosti a ke zvýšené kriminalitě v zemi.

Nejvyšší úroveň vnímání štěstí byla v roce 2021 pozorována v Kostarice, která je v rámci Latinskoamerického makroregionu tradičním lídrem v žebříčku Global Happiness Index. Vnímáním štěstí a jeho důvody se podrobněji zabývá podkapitola 9.3.

Obr. 21: Vnímání štěstí v Latinské Americe v roce 2021

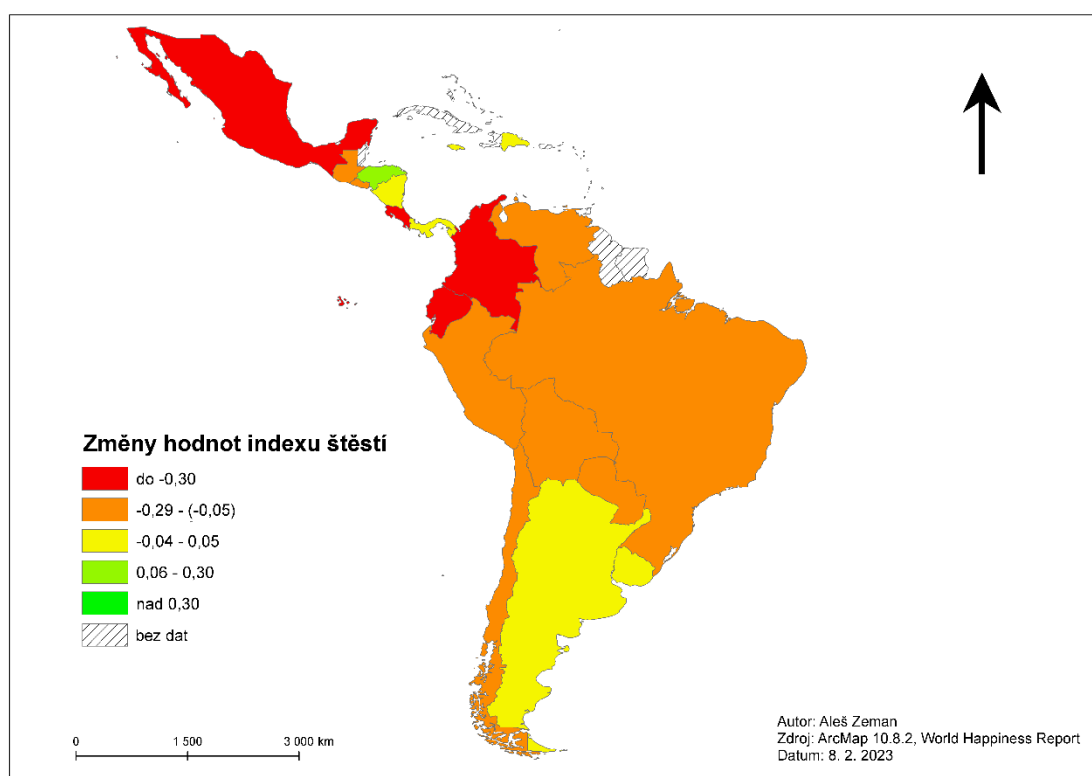

Zdroj: World Happiness Report (2022b), zpracováno autorem

Před pandemií COVID-19 bylo v Latinskoamerickém makroregionu evidováno vnímání štěstí, které v průměru dosahovalo skóre 6,09 bodů. Po dvou letech pandemie bylo v roce 2021 průměrné štěstí v makroregionu na úrovni 5,9 bodů, to představuje pokles vnímání štěstí o 2,24 %. Obrázek 22 zachycuje změny ve vnímání štěstí mezi lety 2019-2021 v Latinskoamerickém makroregionu. Je zřejmé, že u většiny zemí byl podle výzkumu OSN sledován mírný nebo dokonce významný pokles vnímání štěstí. Naopak Honduras je jedinou zemí celého makroregionu, kde vnímání štěstí mírně vzrostlo.

Významný pokles vnímání štěstí zaznamenala především Kostarika, ale také Kolumbie, Ekvádor a Mexiko. Podle OSN (2020) bylo vlivem protiepidemických opatření v Mexiku zavřeno tisíce různých společností, jejichž uzavření ohrožovalo jejich schopnost přežití. Během pandemie se v zemi zhoršila situace na trhu práce, což mělo za důsledek snížené příjmy domácností. Podle International Crisis Group (2020) se Mexiko potýká s vysokou mírou násilí a kriminality, která může vést k pocitům strachu a nebezpečí, zejména v oblastech s vysokou kriminalitou. Ekonomické potíže způsobené pandemií mohou celou situaci v oblasti kriminality ještě zhoršit. Špatná ekonomická situace by mohla přimět více lidí, zejména mladých lidí, aby se přidali k organizovanému zločinu v zemi.

Obr. 22: Změna skóre vnímání štěstí v Latinské Americe mezi lety 2019-2021

Zdroj: World Happiness Report (2022b), zpracováno autorem

9.1 Zdravotní dopady pandemie v Latinské Americe

První případ nákazy onemocněním COVID-19 byl v Latinskoamerickém makroregionu potvrzen v únoru 2020 u brazilského občana, který se vrátil z Lombardie (Burki, 2020). Od té chvíle se nákaza rychle rozšířila do celého makroregionu a stala se významným zdravotním problémem pro celou Latinskou Ameriku.

Pandemie koronaviru páchala během let 2020-2021 v Latinské Americe značné zdravotní problémy. Tabulka 17 obsahuje důležitá epidemiologická data, která popisují dopady na zdraví obyvatelstva Latinskoamerického makroregionu k 31. 12. 2021. Z dat obsažených v tabulce je zřejmé, že nejvyšší počty nálezů koronavirem byly potvrzené v Argentině, Uruguayi, Kostarice a Brazílii. Burki (2020) zmiňuje, že už na začátku pandemie panovaly velké obavy, jak se bude vyvíjet šíření onemocnění v brazilských favelách, kde žije asi 13 milionů Brazilců. Favely jsou přelidněné a přístup k čisté vodě je zde omezený. Za těchto okolností jsou sociální distancování a mytí rukou prakticky nemožné. Protiepidemická opatření jsou založena na předpokladech, které ve favelách neplatí.

Tab. 17: Počty nálezů a úmrtí v Latinské Americe (na mil. obyvj.) k 31.12.2021

ZEMĚ	Počet nálezů	Počet úmrtí	Míra proočkování (v %) min. 1 vakcína	Úmrtnost (v %)
Kostarika	110 206,18	1 419,27	76,14	1,29
Mexiko	31 644,64	2 348,38	64,25	7,42
Uruguay	119 875,97	1 802,62	80,64	1,50
Guatemala	35 119,82	902,66	36,62	2,57
Brazílie	103 401,94	2 876,43	77,18	2,78
Salvador	19 212,98	603,5	70,76	3,14
Panama	111 383,43	1 684,90	70,85	1,51
Chile	92 058,07	1 995,28	88,27	2,17
Kolumbie	99 059,26	2 504,95	73,91	2,53
Nikaragua	1 951,96	31,23	70,22	1,60
Argentina	127 015,62	2 574,56	85,29	2,03
Honduras	36 379,49	1 000,01	47,11	2,75
Ekvádor	30 320,53	1 871,06	79,01	6,17
Jamajka	33 101,65	874,66	25,2	2,64
Peru	67 181,25	5 952,79	72,92	8,86
Bolívie	48 410,30	1 609,93	45,92	3,33
Paraguay	68 738,91	2 451,65	51,17	3,57
Dominikánská r.	37 160,45	378,22	61,79	1,02
Venezuela	15 644,68	188,26	64,99	1,20
<i>Maximum</i>	127 015,62	5 952,79	88,27	8,86
<i>Minimum</i>	1 951,96	31,23	25,20	1,02
<i>Průměr</i>	62 519,32	1 740,55	65,38	3,06

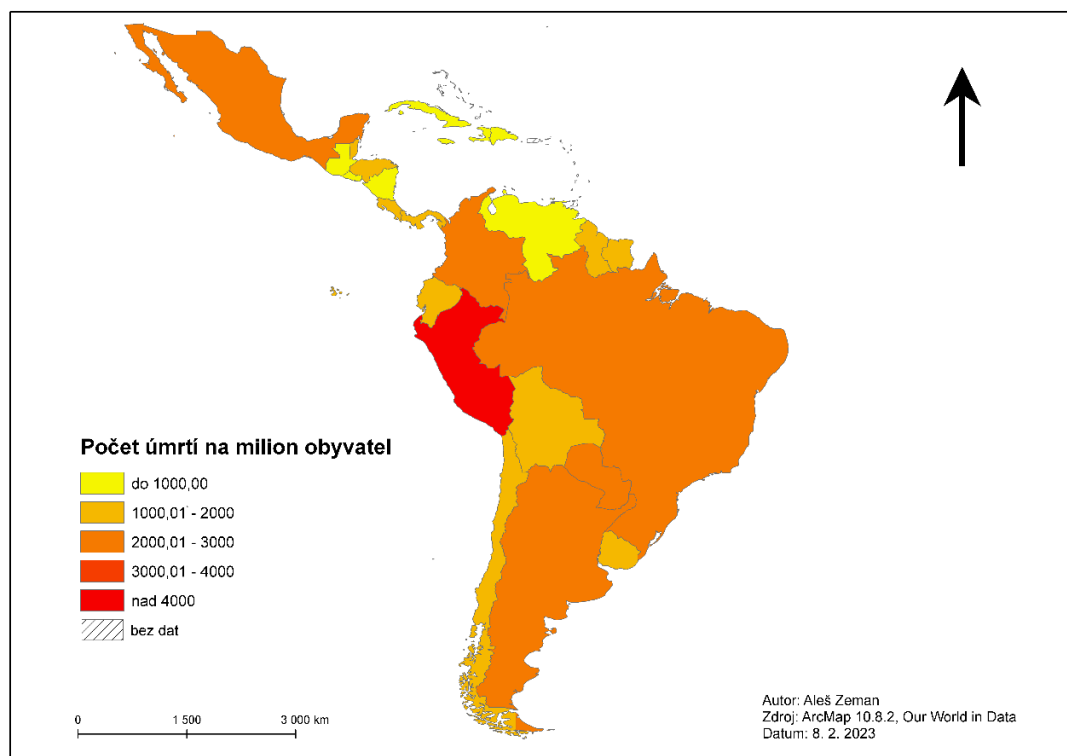
Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

Velmi vysoká úmrtnost na COVID-19 trápila Mexiko, kde byl během pandemie sledován významný pokles vnímání štěstí. Podle oficiálních dat byla úmrtnost v Mexiku na konci roku 2021 téměř 7,5 % (viz tabulka 17). Ještě vyšší úmrtnost však byla sledována v Peru, kde onemocnění podlehl 8,86 % pacientů, u nichž byla nákaza potvrzena. I v případě Peru došlo během pandemie k poměrně vysokému poklesu vnímání štěstí.

Obrázek 23 zachycuje počty úmrtí na milion obyvatel, které byly způsobené infekčním onemocněním COVID-19 v Latinské Americe. Z obrázku je zřejmé, že nejvyšší počty úmrtí na milion obyvatel zaznamenalo Peru, které této smutné statistice vládlo dokonce celosvětově. V Peru bylo evidováno téměř 6 tisíc úmrtí způsobených koronavirem přesto, že v zemi bylo aplikováno alespoň jedno očkování 73 % obyvatel. Schwalb & Seas (2021) konstatují, že zdravotnický systém Peru fungoval po desetiletí na hranici svých možností a nebyl připraven zvládnout žádnou další zátěž. Peru má jednu z nejnižších investic do zdravotnictví ve srovnání s ostatními zeměmi v regionu, vyjádřeno jako procento HDP.

Významně nižších počtů úmrtí dosáhly země jako Venezuela, Dominikánská republika anebo Nikaragua. U těchto zemí nebyl současně sledován ani pokles vnímání štěstí.

Obr. 23: Úmrtí na COVID-19 (na mil. obyv.) k 31. 12. 2021 v Latinské Americe

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

9.2 Ekonomické dopady pandemie v Latinské Americe

Země Latinské Ameriky se vyznačují velmi různorodými ekonomickými podmínkami. Většina zemí makroregionu má průměrnou nebo nižší úroveň HDP (Anděl et al. 2019). Existují ale výjimky jako Chile, Uruguay anebo Kostarika, které mají relativně vysokou úroveň tvorby HDP per capita (viz tabulka 18). Tyto země zároveň disponují vyšší úrovní vnímání štěstí, vyšším HDI a vyšším skóre v indexu demokracie (viz tabulka 18). Makroregion je bohatý na přírodní zdroje, jako jsou ropa anebo kovy. Zdroje jsou pro mnoho zemí klíčové a příjmy z nich tvoří podstatnou část HDP (Anděl et al. 2019).

Tabulka 18 ukazuje, že zejména v roce 2020 bylo HDP na obyvatele ovlivněno pandemií COVID-19 a protiepidemickými opatřeními. Průměrné HDP per capita se v roce 2020 v Latinskoamerickém makroregionu meziročně propadlo o 12,6 %. V roce 2021 se řada ekonomik v regionu dokázala vzpamatovat z úvodního šoku pandemie, když došlo k meziročnímu nárůstu průměrného HDP na obyvatele o 13,53 %.

Tab. 18: HDP per capita v letech 2019-2021 v Latinské Americe

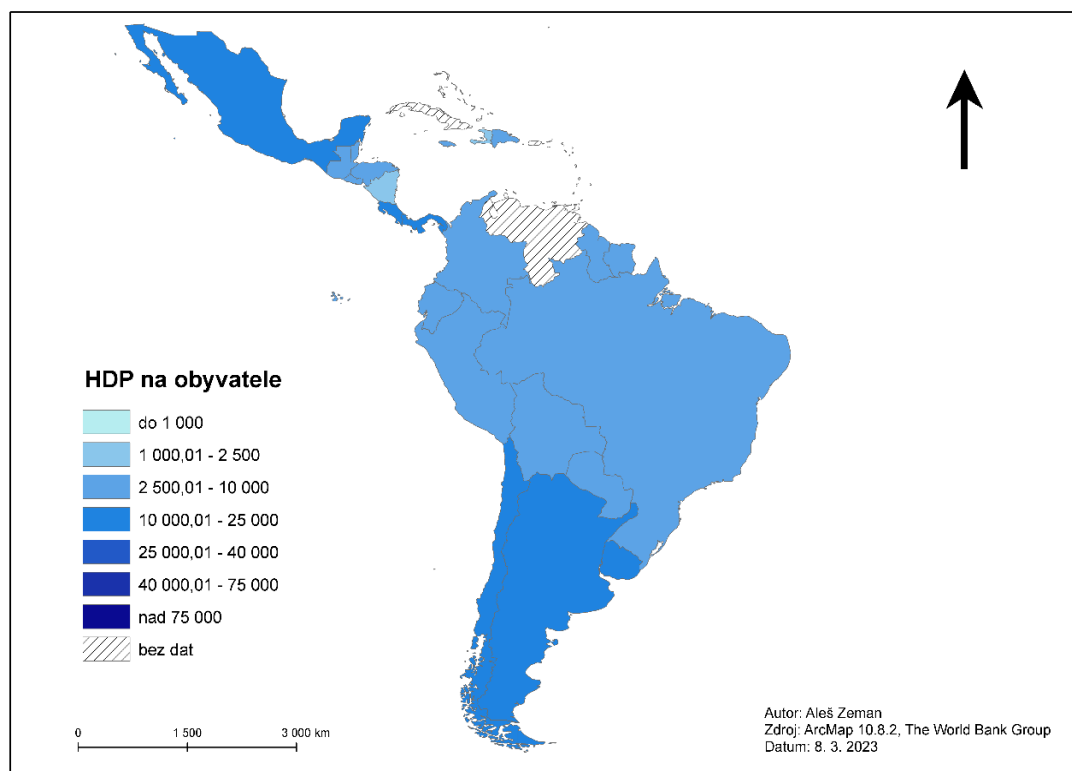
ZEMĚ	HDP per capita 2019 (\$)	HDP per capita 2020 (\$)	HDP per capita 2021 (\$)	Změna (v %) 2019-2021
Kostarika	12 669,34	12 132,88	12 472,44	-1,55
Mexiko	10 145,17	8 655	10 045,68	-0,98
Uruguay	17 859,93	15 619,54	17 313,19	-3,06
Guatemala	4 647,64	4 604,58	5 025,54	8,13
Brazílie	8 845,26	6 794,49	7 507,16	-15,13
Salvador	4 280,29	3 903,40	4 551,18	6,33
Panama	15 826,08	12 569,17	14 617,60	-7,64
Chile	14 631,95	13 094,46	16 265,10	11,16
Kolumbie	6 438,06	5 307,22	6 104,14	-5,19
Nikaragua	1 890,27	1 863,11	2 045,54	8,21
Argentina	9 963,67	8 496,42	10 636,12	6,75
Honduras	2 519,37	2 354,12	2 771,72	10,02
Ekvádor	6 233,26	5 645,20	5 965,17	-4,30
Jamajka	5 626,17	4 897,27	5 183,58	-7,87
Peru	6 955,81	6 056,34	6 621,57	-4,81
Bolívie	3 472,38	3 068,81	3 345,20	-3,66
Paraguay	5 807,84	5 353,35	5 891,50	1,44
Dominikánská r.	8 173,34	7 167,92	8 476,75	3,71
Venezuela	x	x	x	x
<i>Maximum</i>	17 859,93	15 619,54	17 313,19	11,16
<i>Minimum</i>	1 890,27	1 863,11	2 045,54	-15,13
<i>Průměr</i>	8 110,32	7 087,96	8 046,62	0,09

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Obrázek 24 zachycuje tvorbu HDP per capita v Latinské Americe za rok 2021. Z mapy je zřejmé, že nízká úroveň tvorby HDP na obyvatele je sledována v zemích, jako jsou Bolívie, Honduras nebo Nikaragua. Vyšší tvorby HDP na obyvatele dosahují zejména země v jižní části regionu, jako jsou Argentina, Uruguay, Chile a některé země ze severní části makroregionu, jako jsou Kostarika anebo Panama. V roce 2021 dosáhla nejvyšší tvorby HDP na obyvatele v makroregionu Uruguay, která zároveň patří mezi země s nejvyšší úrovní vnímání štěstí.

Ekonomika Uruguaye je v komparaci s dalšími ekonomikami v makroregionu stabilní a diverzifikovaná, s potenciálem pro další rozvoj v různých hospodářských odvětvích. Uruguay vyniká rovnostářskou společností, poměrně vysokými příjmy, nízkou úrovní chudoby a téměř úplnou absencí extrémní chudoby. Pro zemi je charakteristická důvěra ve vládu, nízká korupce a politický přístup založený na konsensu. To vše dává zemi pevný základ, na kterém může budovat šťastnou společnost. (The World Bank Group, 2022a)

Obr. 24: HDP per capita 2021 (\$) v Latinské Americe

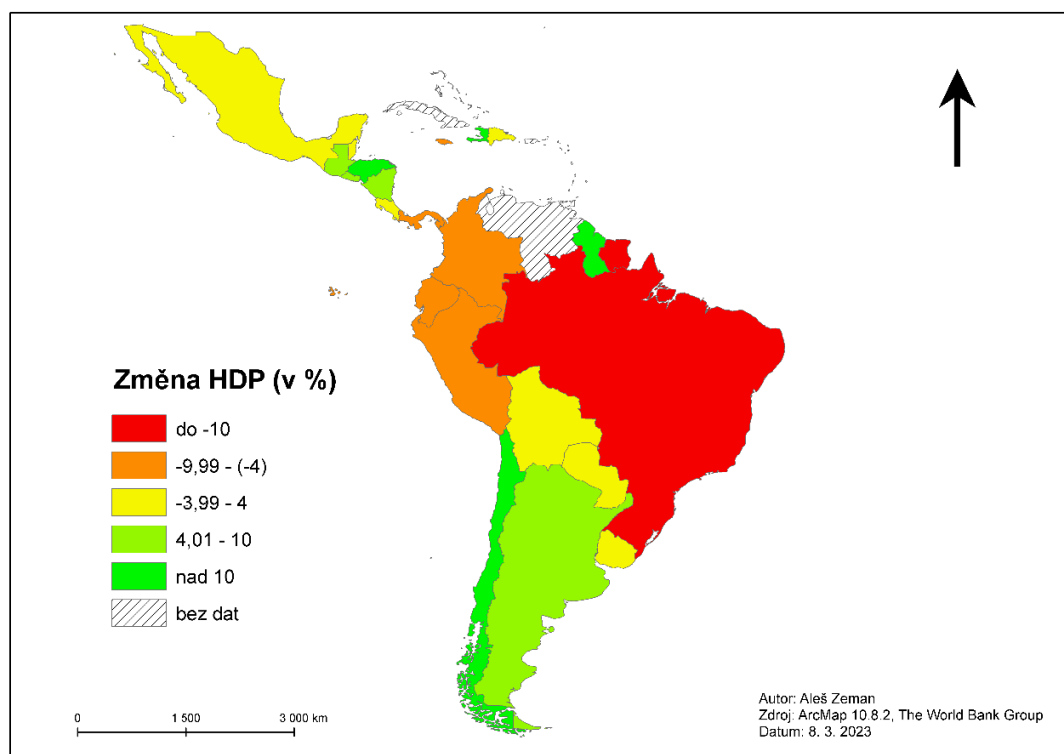

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Obrázek 25 zachycuje procentuální změnu tvorby HDP na obyvatele v zemích Latinské Ameriky za léta 2019-2021. Z mapy je zřejmé, že se tvorba HDP na obyvatele snížila v Brazílii, Panamě anebo Peru, které evidovalo značné zdravotní dopady. K nejvyššímu poklesu došlo v Brazílii, kde došlo k poklesu o více než 15 %. Velkými ekonomickými problémy Brazílie jsou dlouhodobě chudoba a vysoká míra nezaměstnanosti. Brazílská nezaměstnanost v roce 2020 dosahovala míry 13,9 % (The World Bank Group, 2023b). Ekonomická nejistota, vysoká nezaměstnanost a vyšší riziko chudoby mohly mít neblahé účinky na vnímání štěstí v Brazílii, kde jeho vnímání v průběhu pandemie mírně pokleslo. Vláda Brazílie přijala opatření, která měla pomoci domácnostem postižených chudobou. Vládní podpora sloužila jako dočasná pomoc, která pomohla snížit chudobu z 26,2 % v roce 2019 na 18,7 % v roce 2020. Nicméně se odhaduje, že roku 2021 byla míra chudoby zpět na 28,4 % Podpora domácností zvýšila jejich závislost na státní podpoře, a navíc navýšila deficit státního rozpočtu. To by podle názoru autora mohlo v budoucnu zemi způsobit další významné ekonomické problémy. (The World Bank Group, 2022b).

Přes veškeré nástrahy koronavirové pandemie evidovalo několik zemí růst tvorby HDP na obyvatele. Během dvou let byl pozitivní růst sledován např. u Chile anebo Hondurasu, který jako jediný z celého makroregionu zaznamenal mírný růst vnímání štěstí.

Obr. 25: Změna HDP per capita v letech 2019-2021 v Latinské Americe

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

9.3 Kostarika

Kostarika je zemí Latinské Ameriky, kde je vnímání štěstí dlouhodobě na nejvyšší úrovni. Tabulka 19 zaznamenává vývoj skóre vnímání štěstí v Kostarice a posun země v žebříčku národního štěstí. Z tabulky je zřejmé, že skóre Kostariky se v indexu štěstí v čase snižuje. Mezi lety 2012-2021 se skóre země snížilo o 0,675 bodů, což odpovídá poklesu o 9,3 %. Velmi vysoký pokles štěstí v Kostarice se zákonitě projevil v žebříčku národního štěstí, země se z 12. pozice v roce 2012 propadla až na 23. pozici v roce 2021. K významnému poklesu vnímání štěstí došlo zejména v roce 2021, kdy celou zemi sužovala pandemie.

Tab. 19: Vývoj skóre vnímání štěstí na Kostarice od roku 2012

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skóre	7,257	7,257	7,226	7,087	7,079	7,072	7,167	7,121	7,069	6,582
Umístění	12.	12.	12.	14.	12.	13.	12.	15.	16.	23.

Zdroj: World Happiness Report (2022), zpracováno autorem

Kostarika je dlouhodobě považována za jednu z nejšťastnějších zemí v Latinské Americe. Podle Rusell (2019) je Kostarika mírumilovným, demokratickým státem s vysokou mírou gramotnosti, všeobecným přístupem k zdravotní péči a bohaté přírodě. V kontextu celého makroregionu si země vede velmi nadprůměrně i v dalších indexech, jako jsou HDI anebo index demokracie, který tamní stav demokracie hodnotí stupněm úplná. Nicméně existují další důvody, na základě nichž mohou obyvatelé Kostariky vnímat štěstí pozitivněji než obyvatelé celého zbytku Latinské Ameriky.

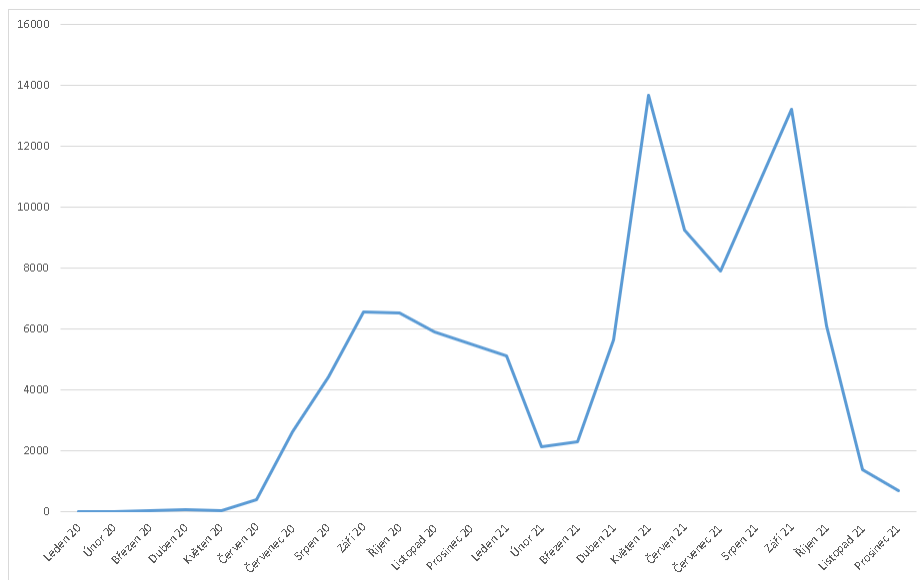
V roce 1949 zrušil tehdejší prezident kostarickou armádu. Tím země významně uvolnila státní rozpočet a rozhodla se investovat zdroje do většího a lepšího sociálního rozvoje. Kostarika tak upřednostnila rozvoj sociálních aspektů, jako jsou zdraví nebo vzdělávání, na úkor investic do armády. (UNESCO, 2021)

Obyvatelé země si cení svého životního stylu, který je orientován na rodinu, společnost a přírodu. Příroda má v životě Kostaričanů velký význam a přispívá k jejich pocitu štěstí (Rusell, 2019). V Kostarice vzniká řada projektů, které jsou zaměřené na zachování přírodních hodnot. Jedním takovým projektem, který mohl vzniknout i z ušetřených zdrojů na financování armády, je EARTH University, tj. vysoká škola se zaměřením na zkoumání udržitelného zemědělství v tropickém prostředí. Zde vědci a studenti řeší otázky jako jsou odlesňování, udržitelné zemědělství anebo využívání přírodních zdrojů. (EARTH University, 2023)

9.3.1 Zdravotní dopady pandemie a protiepidemická opatření na Kostarice

Kostarika potvrdila svůj první případ nákazy koronavirem 6. března 2020, kdy byl virus pozitivně testován u americké turistiky. Vláda země okamžitě zaujala proaktivní přístup a rozhodla se pro řadu protiepidemických opatření, aby minimalizovala zdravotní dopady na občany. Reakce obyvatel na vládní opatření byla skrze pozitivní, jelikož Kostaričané mají neobvykle vysoký stupeň důvěry ve zdravotní systém země. Přijata byla opatření jako je zákaz shromažďování, nařízení nošení roušek, omezena byla prezenční výuka ve školách a mezinárodní cestování. Aby vláda minimalizovala riziko šíření viru, poskytla Kostarika všem občanům bezplatné testování na COVID-19 a také finančně podpořila obyvatele a podniky, které pandemie ekonomicky zasáhla. (Exemplars, 2023)

Obr. 26: Měsíční počty nálezů koronavirem na Kostarice do roku 2021

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

Obrázek 28 ukazuje, že první vlna pandemie v dubnu 2020 Kostariku téměř nezasáhla. Vyšší počty potvrzených případů nálezů byly zaznamenány až v následujících vlnách, zejména v dubnu a květnu 2021. Obecně lze konstatovat, že Kostarika zvládla svůj boj s onemocněním poměrně dobře. Ač zde byly v rámci celého makroregionu zaznamenány nadprůměrné počty potvrzených nálezů, Kostarika zaznamenala podprůměrné počty obětí na milion obyvatel a podprůměrnou úmrtnost, která se pohybovala jen na úrovni 1,29 %.

Úspěšné výsledky Kostariky odůvodnit úrovní zdravotní péče, která v rámci regionu patří mezi ty lepší (Statista, 2023b). V zemi byla evidována vysoká míra proočkovaní 76,14 % (viz tabulka 17). Opět se ukázalo, jak důležitou roli hraje důvěra občanů ve veřejné instituce. Nicméně ani dobré výsledky nezbránily poklesu vnímání štěstí v Kostarice.

9.3.2 Ekonomické dopady pandemie na Kostarice

Ekonomika Kostariky patří v kontextu Latinskoamerického makroregionu mezi silnější a více stabilní. Země si prošla úspěšným obdobím, kdy v posledních 25 letech vykazovala stabilní ekonomický růst. Kostarika je také globálním lídrem pro svou enviromentální politiku a úspěchy v ní. Země dlouhodobě vykazuje jednu z nejnižších mír chudoby v celé Latinské Americe. (The World Bank Group, 2023e)

V průběhu pandemie přijala tamní vláda přísná protiepidemická opatření, která měla neblahé účinky na chod tamní ekonomiky. Meziročně v roce 2020 došlo k poklesu HDP na obyvatele o 4,2 %. To je podstatně nižší pokles, než který zaznamenaly zbylé země v regionu. Průměrný pokles HDP per capita za rok 2020 činil u sledovaných zemí Latinské Ameriky vyšších 12,6 % (viz tabulka 18). V roce 2021 se tvorba HDP na obyvatele v zemi vrátila defacto na předpandemickou úroveň. Z těchto výsledku se může zdát, že pandemie výkonnost kostarické ekonomiky nezasáhla. Podle OECD (2023a) ustála Kostarika ekonomicky těžké časy zejména díky silné a trvalé exportní výkonnosti a cílené efektivní fiskální reakci.

Výsledky výzkumu OSN odhalily, že u kostarických občanů došlo v průběhu pandemie k významnému poklesu vnímání štěstí. Pokles mohl být způsoben nejistou ekonomickou budoucností obyvatel, která se v zemi soustředila i přes veškerou vládní podporu. Data The World Bank Group (2023b) ukazují, že průměrná nezaměstnanost v roce 2020 činila 16,4 %, zatímco o rok dříve byla míra nezaměstnanosti 10,8 %. To způsobilo zemi další potíže v oblasti chudoby, se kterou bojuje naprostá většina zemí Latinské Ameriky. Data The World Bank Group (2023d) ukazují, že v roce 2020 žilo 20 % obyvatelstva země pod hranicí chudoby, zatímco v roce 2019 žilo pod stejnou hranicí 14 % občanů. Údaj vyjadřuje podíl obyvatel Kostariky, kteří žijí pod hranicí chudoby, přičemž hranice chudoby je stanovena na 6,85 \$ na den (za předpokladu parity kupní síly v roce 2017).

Zvýšená míra nezaměstnanosti byla z velké části způsobena dopady pandemie na odvětví cestovního ruchu v Kostarice. Podle tiskové agentury Reuters (2021) představoval v roce 2019 turismus 8,5 % HDP země a tvořil 9 % všech pracovních míst v její ekonomice. V roce 2021 se očekávalo, že se cestovní ruchu bude podílet na tvorbě HDP z 3,5 %. Ohroženo navíc bylo více než 100 tisíc pracovních míst spojených s cestovním ruchem. Podle OECD (2023b) klesly příjmy Kostariky z mezinárodního cestovního ruchu o 67 % na 1,5 miliardy \$. Propad byl způsoben zejména poklesem zahraničních turistů v zemi.

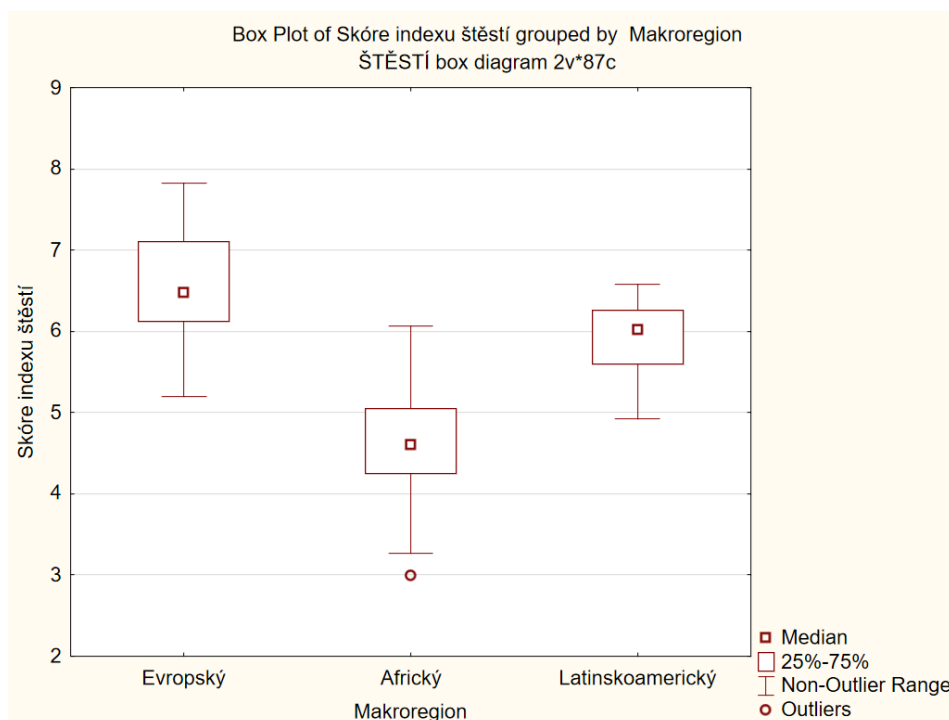
10 Komparace zájmového území

Kapitola 10 je komparací zjištěných poznatků ze tří předcházejících kapitol (7, 8, 9). Bylo zjištěno, že existují významné regionální rozdíly ve vnímání štěstí. Zájmové území bylo tvořeno třemi makroregiony. Ukázalo se, že v zemích Evropského makroregionu je vnímání štěstí v průměru na vyšší úrovni než v latinskoamerickém a africkém regionu. Nejnižší úroveň vnímání štěstí byla sledována v prostoru Afrického makroregionu.

Na základě shromážděných dat a zjištěného aritmetického průměru můžeme konstatovat, že v roce 2021 bylo vnímání štěstí v zemích Evropského makroregionu o 10 % vyšší než v zemích Latinské Ameriky a dokonce o 44 % vyšší než v zemích Subsaharské Afriky. V průběhu pandemie nebyl sledován pokles ve vnímání štěstí v evropském ani africkém regionu. Mírný pokles vnímání štěstí byl sledován jen v případě Latinské Ameriky.

Pro přehlednější komparaci vnímání štěstí ve sledovaných makroregionech byl vytvořen tzv. krabicový graf, který slouží jako vizualizace numerických dat pomocí jejich kvartilů. Rozložení krabic a jejich vousů potvrzuje předešlá tvrzení. Podle obrázku 27 můžeme konstatovat, že z pohledu vnímání štěstí si v roce 2021 byly navzájem nejvíce podobné země Latinské Ameriky. Naopak větší rozdíly byly sledované u zemí Subsaharské Afriky, kde systém dokonce identifikoval odlehlou hodnotu, kterou představuje Zimbabwe.

Obr. 27: Krabicový graf vnímání štěstí v makroregionech v roce 2021

Zdroj: World Happiness Report (2022b), zpracováno autorem

V rámci popisné statistiky se často popisuje medián hodnot, který můžeme definovat jako prostřední údaj ze seřazené posloupnosti sledovaných dat. Medián je častým způsobem, pomocí kterého se často sleduje např. mzda v ekonomice. Oproti aritmetickému průměru má medián tu výhodu, že není zdaleka tolik ovlivněn odlehlými a extrémními hodnotami.

Krabicový graf (obrázek 27) vyjadřuje hodnotu mediánu pomocí malého čtverečku uvnitř krabice. Tímto způsobem byl zjištěn výsledek mediánu pro Evropský makroregion (6,47), Subsaharskou Afriku (4,6) a Latinskou Ameriku (6,02). Po srovnání těchto hodnot bylo zjištěno, že rozdíly ve vnímání štěstí jsou mezi jednotlivými makroregiony o trochu nižší než v případě využití aritmetického průměru. Medián vnímání štěstí za rok 2021 byl v Evropském makroregionu o 7,44 % vyšší než v Latinské Americe a o 40,65 % vyšší než v prostoru Afrického makroregionu.

Zatímco země s absolutně nejvyšší úrovní vnímání štěstí nalezneme zejména v severní části Evropského makroregionu, nejméně šťastné země se nachází především v jižní části Subsaharské Afriky. Velké rozdíly ve vnímání štěstí jsou však pozorovatelné i uvnitř jednotlivých makroregionů. Zatímco země Latinské Ameriky si jsou v tomto směru více podobné, v případě Evropského a Afrického makroregionu můžeme sledovat poměrně významné regionální rozdíly.

Evropský makroregion se obecně vyznačuje vysokou úrovní. Vysoké vnímání štěstí je typické především pro země ze severu a západu Evropy, kde je standardem vysoká životní úroveň, sociální rovnost anebo kvalitní veřejné instituce. Naopak v evropském kontextu je nižší úroveň vnímání štěstí pozorovatelná v zemích jižní a východní Evropy, které trápí řada problémů, jako je vyšší míra nezaměstnanosti, hospodářské problémy anebo sociální nerovnost. Některé země východní Evropy jsou navíc nadále společensky ovlivněné letitým sovětským vlivem.

Africký makroregion je jednou z nejchudších oblastí na světě, ale také zde můžeme vidět regionální rozdíly ve vnímání štěstí. Bohužel OSN nesleduje stav štěstí u několika zemí, kdy chybějí data zejména z centrální části makroregionu. Nicméně vyšší úroveň vnímání štěstí je sledována u zemí s přístupem k moři než u pevninských zemí bez přístupu k moři. Země s přístupem k moři mají lepší přístup ke zdrojům potravin a obchodu, a navíc jejich přístavy jsou často klíčovými body pro mezinárodní obchod a dopravu.

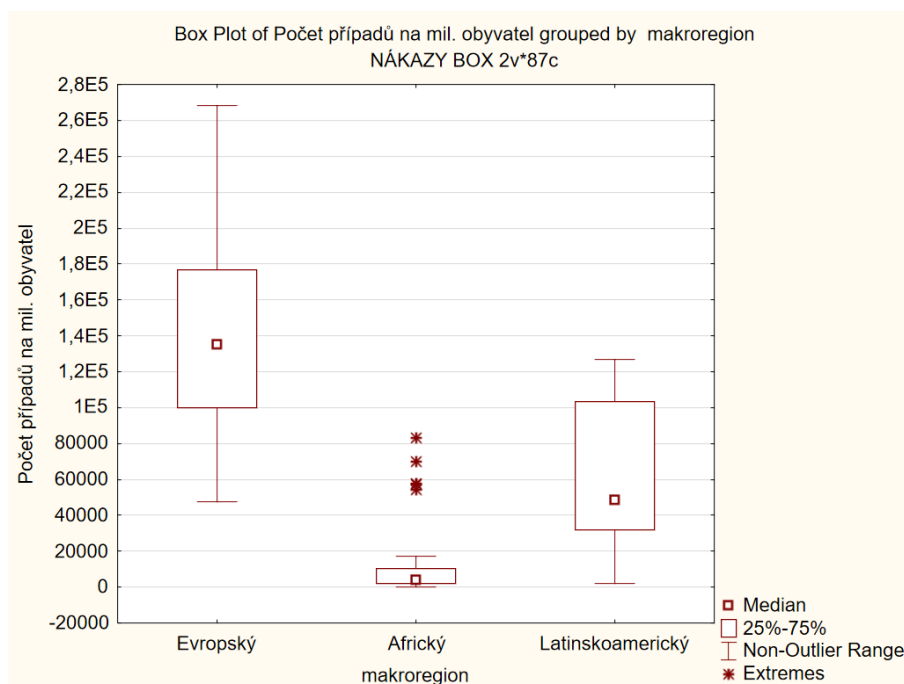

10.1 Komparace zdravotních dopadů

Pandemie koronaviru zasáhla všechny sledované makroregiony. Onemocnění se nejprve objevilo v zájmovém prostoru Evropského makroregionu, následně v Latinské Americe, a nakonec také v Subsaharské Africe. Zjištěné poznatky v kapitolách 7, 8 a 9 naznačují, že zdravotní dopady pandemie byly v jednotlivých makroregionech významně odlišné. Všechna epidemiologická data jsou sledována v přepočtu na milion obyvatel.

Obrázek 28 zachycuje počty nálezů koronavirem na území sledovaných makroregionů. Krabicový graf ukazuje, že počty nálezů byly nejvyšší v prostoru evropského regionu a následně v Latinské Americe. Počty potvrzených případů onemocnění byly zas nejnižší v prostoru Subsaharské Afriky. Je však důležité připomenout, že relativně příznivá data mohou souviset s nedostatečným testováním tamního obyvatelstva. Africký makroregion je jediné zájmové území, u kterého statistický systém identifikoval tzv. extrémní hodnoty. V kontextu Subsaharské Afriky byly rozpoznány podstatně vyšší počty nálezů v případech Botswany, Mauriciu, JAR, Namibie a Svazijska.

Obr. 28: Krabicový graf počtu nálezů v makroregionech k 31.12.2021

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

Pro makroregionální komparaci se opět nabízí možnost využití mediánu. Krabicový graf ukazuje, že nejvyššího mediánu dosáhl Evropský makroregion (135 014) a následně Latinská Amerika (48 410). Vůbec nejnižší hodnota mediánu byla vypočítána pro země

Subsaharské Afriky (3 758). Ukazuje se, že zejména v případě Afrického makroregionu dochází k vysokému rozdílu mezi aritmetickým průměrem nálezů a mediánem nálezů. Tento fakt poukazuje na skutečnost, že počty potvrzených případů byly mezi jednotlivými zeměmi v prostoru Subsaharské Afriky velmi rozdílné. To nakonec potvrzuje pět případů, kdy statistický software identifikoval již zmíněné extrémní hodnoty.

Naopak v prostoru Evropského makroregionu se aritmetický průměr nálezů téměř shoduje s mediánem nálezů. To dokazuje, že počty případů nálezů byly v zemích Evropského makroregionu mnohem více vyrovnané. Tuto skutečnost potvrzuje i rozložení hodnot Evropského makroregionu v krabicovém grafu (obrázek 28), kde jsou vidět podobně velké vousy shora i zdola a hodnota mediánu se nachází uprostřed vygenerované krabice.

Rozdíly mezi jednotlivými makroregiony mohou být dány také několika dalšími faktory, jako je např. hustota zalidnění. Podle Anděl et al. (2019) činila hustota zalidnění v roce 2016 Evropského makroregionu 106 obyv./km². Podstatně nižší hustota zalidnění je uvedena v Subsaharské Africe (40 obyv./km²) a Latinské Americe (31 obyv./km²).

V krajním případě může onemocnění COVID-19 skončit až úmrtím nakaženého pacienta. Zjištěné poznatky v kapitolách 7, 8 a 9 opět naznačují, že počty úmrtí byly ve sledovaných makroregionech poměrně rozdílné. Vypočtené aritmetické průměry ukázaly, že nejvyšší počty úmrtí na koronavirus byly evidované v prostoru Evropského makroregionu (2 111) a Latinské Ameriky (1 741). Nejnižší počty úmrtí byly v Subsaharské Africe (241).

Vlády jednotlivých zemí a jejich obyvatelé měli přirozeně obavy z následků nové nemoci. Z tohoto důvodu se většina zemí snažila maximalizovat míru proočkování obyvatelstva. To se poměrně dobře dařilo zejména v zemích evropského a latinskoamerického regionu, kde alespoň jedna vakcína byla v průměru aplikována shodně více než 65 % obyvatelstva. Podstatně nižší míra proočkování byla sledována v Africkém makroregionu, kde alespoň jedna vakcína byla v průměru podána přibližně 18 % obyvatelstva.

Vakcinace se stala nástrojem, který byl příslibem zmírnění průběhu onemocnění a rizik. Přesto se ukázalo, že se nejedná o všemocný nástroj. V Peru byla aspoň jedna vakcína aplikována 73 % obyvatelstva (viz tabulka 17), přesto byly v zemi ke konci roku 2021 evidované nejvyšší počty úmrtí na celém světě. Latinskoamerický makroregion se potýkal s vysokou úmrtností, která v průměru přesahovala 3 %. Nejnižší úmrtnost byla sledována v prostoru Evropského makroregionu (1,6 %). Nižší úmrtnost v evropských zemích lze vysvětlit především vysokou úrovní zdravotní péče (Statista, 2023b).

10.2 Komparace ekonomických dopadů

Na základě statistických údajů můžeme pozorovat rozdíly v ekonomické úrovni mezi Evropským, Africkým a Latinskoamerickým makroregionem.

Jako hlavní ukazatel pro makroregionální komparaci ekonomických dopadů bylo zvoleno HDP na obyvatele. Tabulka 20 ukazuje, že nejvyšší tvorbou HDP per capita disponoval Evropský makroregion. Nejnižší hodnoty byly sledované v zemích Subsaharské Afriky. Ukázalo se, že v roce 2020 poklesla meziročně průměrná tvorba HDP na obyvatele ve všech sledovaných makroregionech. Nejvyšší pokles ukazatele byl sledován v Latinské Americe (-12,61 %), naopak nejnižší pokles byl v průměru zaznamenán u zemí Evropy.

V roce 2021 došlo k postupnému zotavování hospodářství v případě všech sledovaných makroregionů. Meziročně se tvorba HDP per capita zvýšila v prostoru všech zájmových území. Nejvyšší růst tvorby HDP na obyvatele byl v roce 2021 sledován u zemí Evropy, (14,45 %) ale procentuálně rostla tvorba sledovaného ukazatele podobně i v Subsaharské Africe (13,07 %) a Latinské Americe (13,53 %).

V neposlední řadě se vybízí srovnání HDP na per capita v roce 2021 s nepandemickým rokem 2019. Ukázalo se, že růst průměrného HDP na obyvatele, který byl zaznamenán v roce 2021, jen vrátil Africký a Latinskoamerický makroregion na předpandemickou úroveň. O reálném růstu tvorby HDP na obyvatele ve sledovaném období můžeme hovořit jen v případě Evropského makroregionu, v jehož prostoru se mezi lety 2019-2021 zvýšila tvorba průměrného HDP o 12,43 %.

Tab. 20: Komparace HDP na obyvatele v makroregionech a meziroční změny

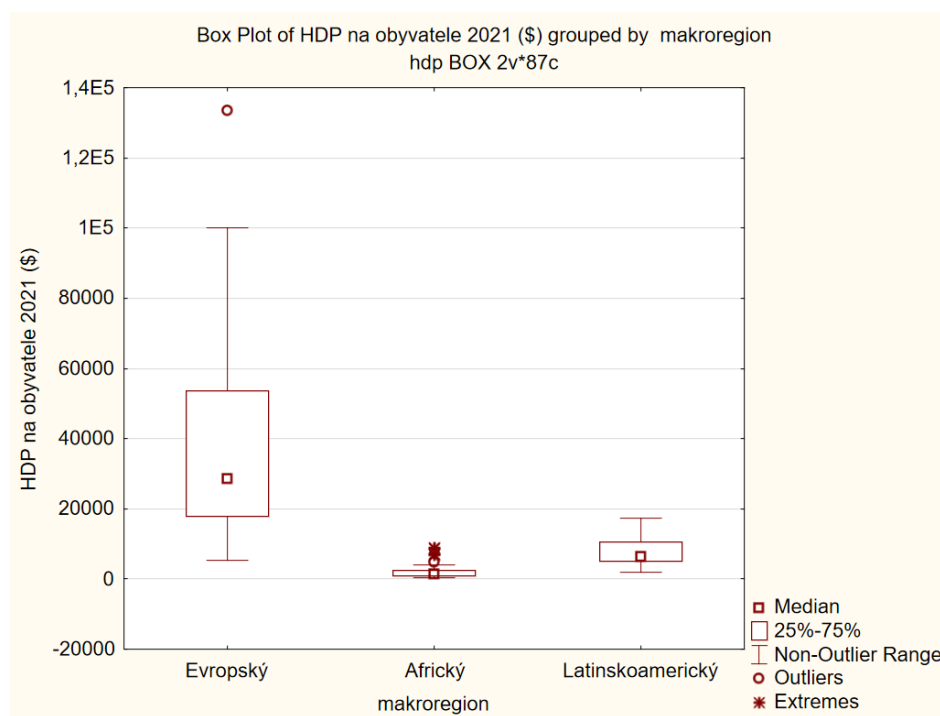
Makroregion	průměrné HDP per capita (\$)			meziroční změny HDP per capita (%)		
	2019	2020	2021	2019-2020	2020-2021	2019-2021
evropský	34 366,35	33 760,50	38 639,15	-1,76	14,45	12,43
africký	2 268,70	2 044,80	2 312,05	-9,87	13,07	1,91
latinskoamerický	8 110,32	7 087,96	8 046,62	-12,61	13,53	-0,79

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Podle názoru autora může existovat několik vysvětlení, proč ve sledovaném období došlo k růstu HDP na obyvatele pouze v prostoru evropského regionu. Evropské země mají lépe diverzifikovaná hospodářství a disponují vyspělejší zdravotní péčí. Většina zemí Evropy navíc disponuje sociálním systémem, který umožňoval téměř okamžitou finanční pomoc.

Pro přehlednější komparaci tvorby HDP na obyvatele ve sledovaných makroregionech byl vytvořen krabicový graf, který zobrazuje obrázek 29. Graf sleduje data z roku 2021. Z rozložení hodnot je zřejmé, že v prostoru Evropského makroregionu byla tvorba HDP na obyvatele výrazně vyšší než ve zbylých makroregionech.

Obr. 29: Krabicový graf HDP na obyvatele v makroregionech v roce 2021

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

V případě evropského regionu byl vypočten nejvyšší medián (28 618 \$) a byla sledována jedna odlehlá hodnota, kterou představovalo Lucembursko. V Latinské Americe nebyly evidované žádné odlehlé ani extrémní hodnoty. Medián tvorby HDP na obyvatele činil v Latinskoamerickém makroregionu hodnoty 6 363 \$. V rámci Subsaharské Afriky bylo sledováno několik extrémních i odlehlých hodnot, které představovaly země jako JAR, Mauricius anebo Gabon. Medián tvorby HDP per capita v roce 2021 v prostoru Afrického makroregionu činil 1 448 \$.

10.3 Komparace sledovaných zemí

V rámci kapitol 7, 8 a 9 byly zpracovány podkapitoly, které se stručně zabývaly celkem čtyřmi konkrétními zeměmi. Mezi sledované země patřilo Finsko, Mauricius, Kostarika a přidána byla podkapitola o Pobřeží slonoviny. Všechny tyto země byly v rámci svých makroregionů v roce 2021 v žebříčku Global Happiness Index nejlépe umístěné.

Jak ukazuje tabulka 21, v průběhu pandemie se vnímání štěstí nějak významně nezměnilo ve Finsku, na Mauriciu ani v Pobřeží slonoviny. Vyšší pokles vnímání štěstí byl sledován pouze v případě Kostariky (-7,57 %), kde byl zaznamenán vůbec nejvyšší pokles skóre z celého Latinskoamerického makroregionu.

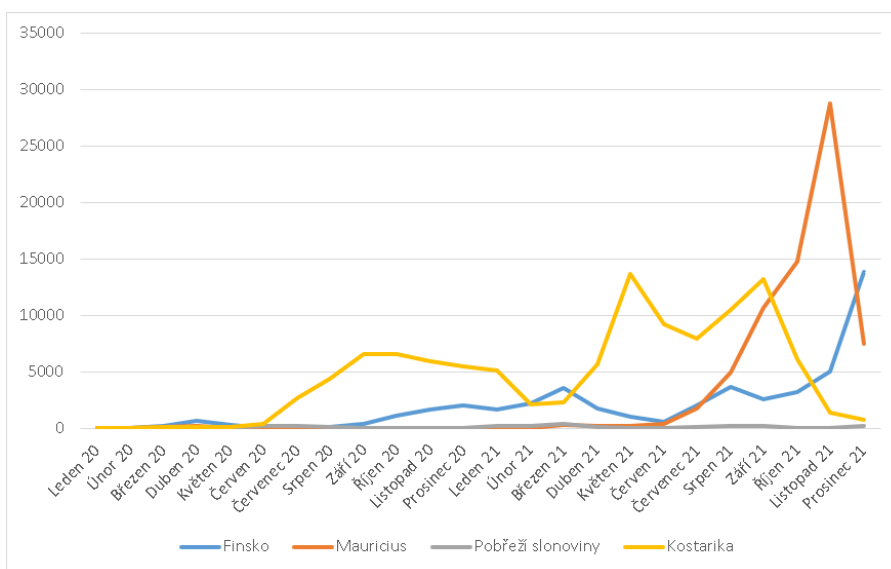
Tab. 21: Komparace vývoje vnímání štěstí ve sledovaných zemích

země	skóre v Global Happiness Index			meziroční změna skóre (%)		
	2019	2020	2021	2019-2020	2020-2021	2019-2021
Finsko	7,809	7,842	7,821	0,42	-0,27	0,15
Mauricius	6,101	6,049	6,071	-0,85	0,36	-0,49
Pobřeží slonoviny	5,233	5,306	5,235	1,39	-1,34	0,04
Kostarika	7,121	7,069	6,582	-0,73	-6,89	-7,57

Zdroj: World Happiness Report (2022b), zpracováno autorem

Onemocnění koronaviru se rychle rozšířilo do celého světa a ani sledované země nebyly žádnou výjimkou. Obrázek 30 popisuje měsíční počty potvrzených nálezů ve sledovaných zemích. Je zřejmé, že nejvyšší počty nových případů zaznamenávala téměř po celé období Kostarika. Ve druhé polovině roku 2021 se situace na Kostarice začala výrazně zlepšovat.

Obr. 30: Měsíční počty nálezů koronavirem ve sledovaných zemích (na mil. obyvatel)

Zdroj: Our World in Data (2023), zpracováno autorem

Téměř ve stejný okamžik se ale významně zhoršila situace na Mauriciu, který do té doby zaznamenával nízké počty nakažených. Situace se na konci roku 2021 začala zhoršovat také ve Finsku. V Pobřeží slonoviny byly po celé období sledované nejnižší počty nálezů. Vysoké počty nálezů na Kostarice by mohly vysvětlovat pokles vnímání štěstí v zemi.

Vlády jednotlivých zemí zaváděly protiepidemická opatření, aby omezily další dopady na zdraví obyvatelstva. Konkrétní opatření sledovaných zemí jsou popsána v kapitolách 7, 8 a 9. Shodně lze konstatovat, že jednotlivé vlády přijímaly podobně přísná opatření, která se zakládala na obdobných principech. Nejvyšší počty úmrtí na milion obyvatel zaznamenala Kostarika, naopak nejnižší počty hlásilo Finsko (309) a Pobřeží slonoviny. Vysoké počty úmrtí na Kostarice mohou být opět příčinou vyššího poklesu vnímání štěstí. Přijatá protiepidemická opatření měla neblahé ekonomické účinky. Ukázalo se, že pokles HDP na obyvatele byl znatelný především na Mauriciu a Kostarice (viz tabulka 22). Obě země jsou závislé na cestovním ruchu, který se významně podílí na tvorbě HDP. Cestovní ruch však patřil mezi více postižená hospodářská odvětví. V letech 2019-2021 byl sledován růst HDP per capita ve Finsku (10,33 %) a v Pobřeží slonoviny (13,86 %).

Tab. 22: Komparace vývoje HDP per capita ve sledovaných zemích

země	HDP per capita (\$)			meziroční změna HDP per capita (%)		
	2019	2020	2021	2019-2020	2020-2021	2019-2021
Finsko	48 629,86	49 710,75	53 654,75	2,22	7,93	10,33
Mauricius	11 405,73	9 007,42	9 106,24	-21,03	1,10	-20,16
Pobřeží slonoviny	2 238,81	2 288,12	2 549,04	2,20	11,40	13,86
Kostarika	12 669,34	12 132,88	12 472,44	-4,23	2,80	-1,55

Zdroj: The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Vnímání štěstí mohlo být rovněž ovlivněno nejistou ekonomickou situací, která vinou pandemie hrozila obyvatelům všech sledovaných zemí. V roce 2020 bylo zaznamenáno ve všech zemích vysoké zvýšení míry nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti se zvýšila meziročně zejména na Kostarice a Mauriciu. Na konci sledovaného období byla míra sice nižší, ale stále byla ve všech zemích výrazně vyšší než v roce 2019.

Tab. 23: Komparace vývoje míry nezaměstnanosti ve sledovaných zemích

země	průměrná míra nezaměstnanosti (%)			meziroční změna nezaměstnanosti (%)		
	2019	2020	2021	2019-2020	2020-2021	2019-2021
Finsko	6,69	7,76	7,61	15,99	-1,93	13,75
Mauricius	6,33	8,63	7,66	36,33	-11,24	21,01
Pobřeží slonoviny	2,40	2,66	2,82	10,83	6,02	17,50
Kostarika	10,81	16,43	15,14	51,99	-7,85	40,06

Zdroj: The World Bank Group (2023b), zpracováno autorem

11 Pandemie COVID-19 versus vnímání štěstí

Předmětem kapitoly jsou výzkumné statistické metody, které byly provedené pokročilým statistickým softwarem Statistica. Použité metody umožnily najít odpověď na výzkumné otázky, zda existuje statistická souvislost mezi vnímáním štěstí a některými proměnnými. Pro posouzení statistické závislosti mezi závisle proměnnou (úroveň vnímání štěstí) a dalšími proměnnými byl využit tzv. Spearmanův korelační koeficient. Od klasické korelace se metoda odlišuje tím, že je více robustní vůči extrémním a odlehlým hodnotám.

Tabulka 24 ukazuje výsledky prvního testu, který zkoumal závislost mezi úrovní vnímání štěstí a proměnnými, které představovalo HDI, index demokracie, počty úmrtí, počty potvrzených nálezů, míra úmrtnosti, míra proočkování a HDP per capita. První sloupec charakterizuje sílu vztahu mezi proměnnými. Hodnoty, které se nejvíce přibližují k hodnotám (+1) a (-1) vyjadřují nejsilnější vztah. Druhý sloupec charakterizuje výsledky tzv. p-value neboli hladinu významnosti. Tato číselná hodnota je klíčová pro vyhodnocení statistických hypotéz. Pokud platí, že $p\text{-value} < 0,05$ zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní, podle níž existuje mezi proměnnými statistický vztah. V takovém případě se hodnoty ve výsledkové tabulce zbarví červeně.

Výsledky statistického testu v tabulce 24 ukázaly, že mezi vnímáním štěstí a sledovanými proměnnými existuje statistický vztah ve všech případech. Nejméně silný vztah je sledován mezi úrovní vnímání štěstí a úmrtností. Tento vztah je rovněž definován hraniční hladinou významnosti. Přesto podle výsledku lze konstatovat, že země s vyšší úrovní vnímání štěstí zaznamenaly během pandemie nižší úmrtnost na COVID-19.

Tab. 24: Spearmanova korelační matice vnímání štěstí a dalších proměnných

nezávisle proměnná	vnímání štěstí 2021	p-value
HDI 2021	0,881	0
index demokracie 2021	0,801	0
počty potvrzených nálezů	0,736	0
počty úmrtí	0,517	0,001
úmrtnost	-0,33	0,045
míra proočkování	0,783	0
HDP per capita 2021	0,877	0

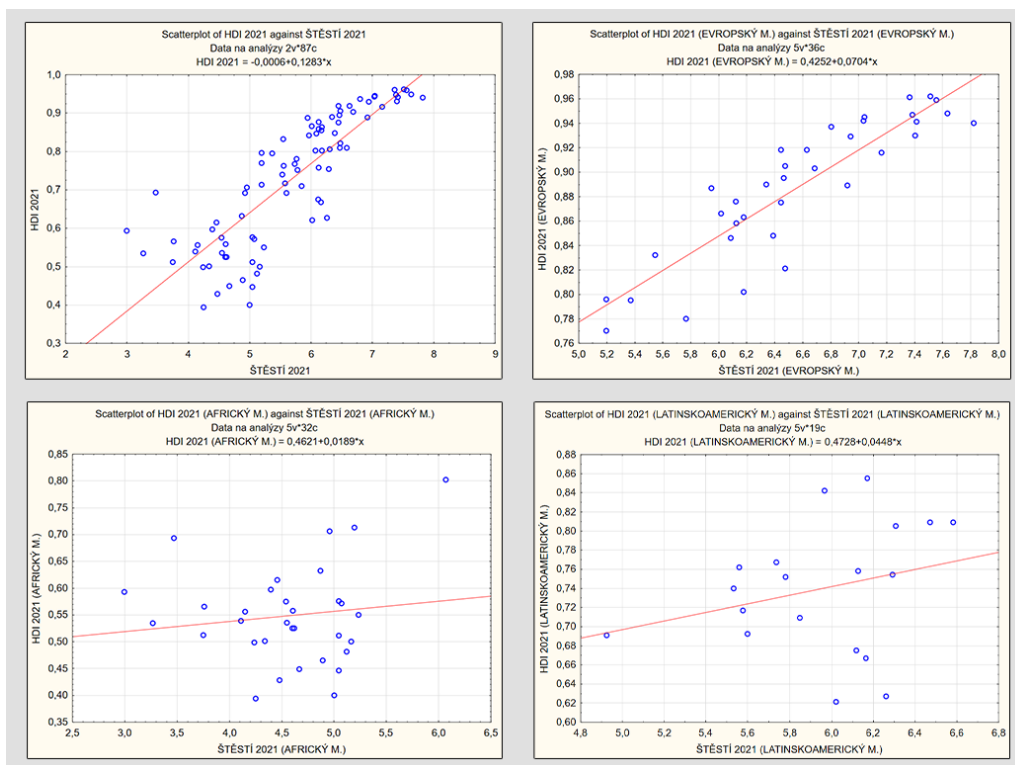
Zdroj: World Happiness Report (2022b), UNDP (2022), The Economist Intelligence (2022), Our World in Data (2023), The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Další vztahy mezi závisle proměnnými jsou definované podstatně silnějším vztahem a hladinou významnosti. Ukázalo se, že existuje statistický vztah mezi vnímáním štěstí a počty úmrtí na COVID-19. V tomto případě se ukázalo, že země s vyšší úrovní vnímání štěstí evidovaly vyšší počty úmrtí na COVID-19 na milion obyvatel. Otázkou však zůstává, nakolik jsou epidemiologická data zejména ze Subsaharské Afriky relevantní. Nicméně podle oficiálních dat byla závislost statistickým testem potvrzena.

Silnější statistická závislost byla definována mezi úrovní vnímání štěstí a počty případů na milion obyvatel. Výsledky statistického testu ukázaly, že země s vyšší úrovní vnímání štěstí evidovaly vyšší počty nakažených. To samé můžeme konstatovat u další proměnné, kterou představuje proočkovaní. Ukázalo se, že země s vyšším vnímáním štěstí dosáhly vyšší míry proočkovanosti. To mohlo být způsobené tím, že země s vyšší úrovní vnímání štěstí disponují vyšší důvěrou ve veřejné instituce. Naopak obyvatelé méně šťastných zemí důvěřují institucím méně, navíc v nich mohl být problém s dostupností vakcíny.

Velmi silné vztahy byly zjištěné mezi závisle proměnnou a HDI, indexem demokracie a HDP na obyvatele. Vůbec nejsilnější vztah je definován mezi vnímáním štěstí a HDI (viz kapitola 5.2). Ukázalo se, že v zemích s vyšší životní úrovní je vyšší vnímání štěstí. Obrázek 31 zachycuje korelační diagramy, které charakterizují vztah mezi proměnnými.

Obr. 31: Bodové grafy vnímání štěstí a HDI

Zdroj: World Happiness Report (2022b), UNDP (2022), zpracováno autorem

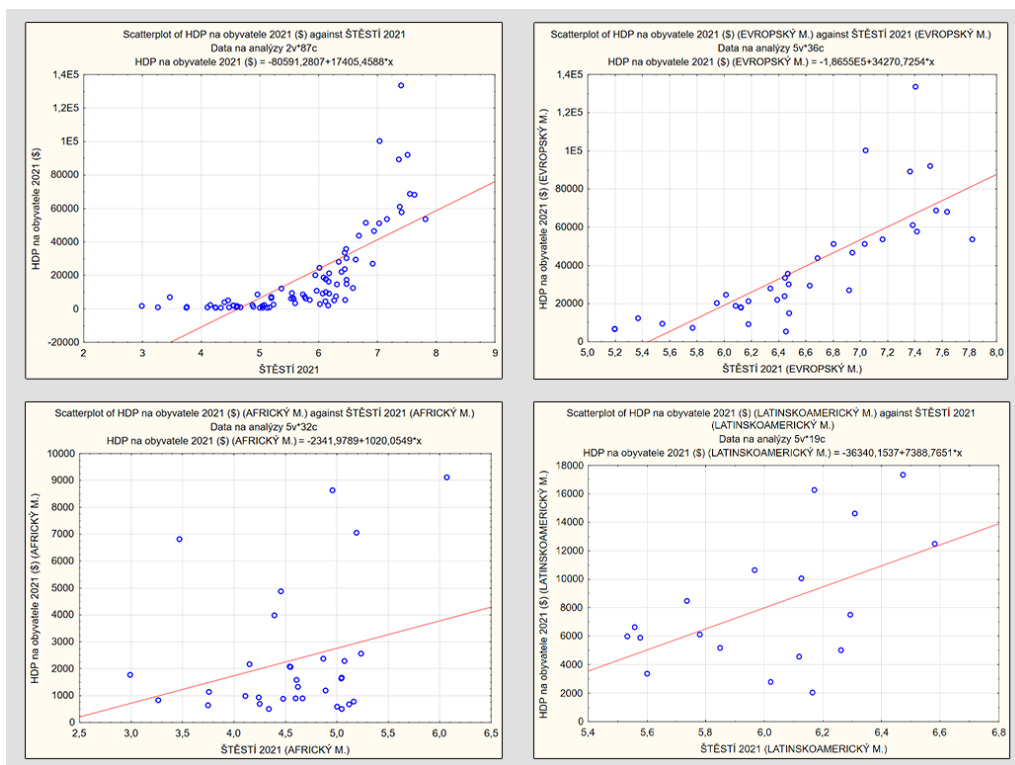

První korelační diagram na obrázku 31 znázorňuje statistickou závislost v rámci všech tří zájmových makroregionů. Z diagramu je zřetelné, že rozmístění jednotlivých bodů dobře kopíruje červenou linii, kterou představuje spojnice trendů. Další tři diagramy znázorňují vztah mezi proměnnými v jednotlivých makroregionech. Z diagramů je vidět, že nejvíce silná závislost mezi štěstím a HDP je popsána v prostoru Evropského makroregionu, kde jsou rozptýly jednotlivých bodů od spojnice trendu nejnižší.

Velmi podobná závislost je sledována v případě závisle proměnné a indexu demokracie. Statistický test dokázal pravdivost výroků starověkých filosofů, podle nichž představuje štěstí život člověka ve společnosti svobodných lidí. Ukázalo se, že země s vyšší úrovní vnímání štěstí disponují vyšší úrovní demokratického zřízení.

Silný statistický vztah popsal statistický test mezi závisle proměnnou a HDP per capita. Ukázalo se, že v zemích s vyšší tvorbou HDP na obyvatele dosahuje skóre vnímání štěstí vyšších hodnot. Obrázek 32 obsahuje korelační diagramy, které charakterizují vztah mezi proměnnými. Stejně jako v případě předchozího obrázku vidíme, že v prvním diagramu rozmístění jednotlivých bodů dobře kopíruje spojnicí trendu. Navíc je vidět, že nejvíce silná závislost mezi štěstím a HDP na obyvatele je opět popsána v prostoru Evropského makroregionu, kde jsou rozptýly jednotlivých bodů od spojnice trendu znovu nejnižší.

Obr. 32: Bodové grafy vnímání štěstí a HDP na obyvatele

Zdroj: World Happiness Report (2022b), The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Tabulka 25 ukazuje výsledky druhého testu, který zkoumal závislost mezi změnou ve vnímání štěstí a dalšími proměnnými, které představovaly počty potvrzených nález, počty úmrtí na COVID-19 a procentuální změna HDP per capita.

Bylo zjištěno, že počty potvrzených nález a počty úmrtí na milion obyvatel nikterak statisticky nesouvisí se změnou ve vnímání štěstí, která byla sledována v době pandemie. Závislost dokonce nevyšla ani mezi změnou vnímání štěstí a změnou HDP na obyvatele. V tomto případě sice přijímáme hypotézu, že změna HDP per capita nesouvisí se změnou vnímání štěstí. Podle nižší hladiny významnosti se můžeme domnívat, že změna HDP na obyvatele se změnou vnímání štěstí může do jisté míry souviset.

Tab. 25: Spearmanova korelační matice změny štěstí a dalších proměnných

nezávisle proměnná	změna vnímání štěstí	p-value
počty potvrzených nález	0,202	0,132
počet úmrtí	0,155	0,456
změna HDP per capita	0,261	0,075

Zdroj: World Happiness Report (2022b), Our World in Data (2023), The World Bank Group (2023a), zpracováno autorem

Závěr

V roce 2012 založila Organizace spojených národů neziskovou organizaci pod názvem Sustainable Development Solutions Network. Výstupem organizace je každoroční zpráva World Happiness Report, jejíž nedílnou součástí je žebříček Global Happiness Index. Index štěstí se sestavuje pomocí několika faktorů, které jsou měřeny pomocí různých ukazatelů a následně se sčítají, aby se získalo celkové skóre štěstí pro každou zemi.

Primárním cílem diplomové práce bylo ověřit, zda existují regionální rozdíly ve vnímání štěstí a zda pandemie COVID-19 ovlivnila vnímání štěstí ve vybraných makroregionech. Cílem bylo rovněž odpovědět na položené výzkumné otázky a charakterizovat zdravotní i ekonomické dopady v prostoru zájmového území, které představoval Evropský, Africký a Latinskoamerický makroregion.

Bylo zjištěno, že existují významné regionální rozdíly ve vnímání štěstí (viz kapitola 10). V roce 2021 byla průměrná úroveň vnímání štěstí v prostoru Evropského makroregionu o 10 % vyšší než v prostoru Latinskoamerického makroregionu a dokonce o 44 % vyšší než v zemích Subsaharské Afriky. Vysoké rozdíly vnímání štěstí byly pozorovatelné také uvnitř prostoru zájmových makroregionů. Zatímco země Latinské Ameriky byly v tomto ohledu nejvíce podobné, v případech Evropského a Afrického makroregionu lze pozorovat poměrně významné regionální rozdíly.

Vysoké vnímání štěstí je typické především pro země ze severu a západu Evropského makroregionu, kde je standardem vysoká životní úroveň, sociální rovnost anebo kvalitní veřejné instituce. V evropském měřítku je nižší úroveň vnímání štěstí pozorovatelná v zemích jižní a východní části makroregionu, které trápí řada nejrůznějších problémů. V kontextu Afrického makroregionu je vyšší úroveň vnímání štěstí sledována u zemí s dostupností k moři než u pevninských zemí bez přístupu k moři. Země s dostupností k moři mají lepší přístup ke zdrojům potravin a mezinárodnímu obchodování.

Úroveň vnímání štěstí mohla být významně poznamenána pandemií a jejími zdravotními a ekonomickými dopady. Ukázalo se, že zdravotní dopady pandemie v makroregionech byly významně odlišné. Počty potvrzených případů a úmrtí na COVID-19 byly nejnižší v prostoru Subsaharské Afriky. Je nutné podotknout, že relativně příznivá data mohou souviset s nedostatečným testováním tamního obyvatelstva. Značně vyšší počty případů a úmrtí byly evidované v prostorech Evropského a Latinskoamerického makroregionu.

Ve snaze zabránit šíření koronaviru zaváděly vlády jednotlivých zemí protiepidemická opatření, která měla neblahé ekonomické účinky. Ekonomická nejistota mohla negativně působit na vnímání štěstí obyvatel, kterým hrozila ztráta zaměstnání. V roce 2020 bylo zaznamenáno ve všech pozorovaných zemích vysoké zvýšení míry nezaměstnanosti.

Ukázalo se, že v roce 2020 poklesla meziročně průměrná tvorba HDP na obyvatele ve všech sledovaných makroregionech. Nejvyšší pokles ukazatele byl sledován v prostoru Latinské Ameriky (-12,61 %), nejnižší pokles byl pozorován v prostoru Evropského makroregionu. V roce 2021 došlo k postupnému zotavení hospodářství. Meziročně se tvorba HDP na obyvatele zvýšila v prostoru všech zájmových území. Nejvyšší růst tvorby HDP per capita byl v roce 2021 sledován u zemí Evropského makroregionu (14,45 %). Ukázalo se, že růst průměrného HDP na obyvatele, který byl zaznamenán v roce 2021, jen navrátil Africký a Latinskoamerický makroregion na předkoronavirovou úroveň. O reálném růstu tvorby HDP per capita lze hovořit jen v případě evropského regionu, v jehož prostoru se mezi lety 2019-2021 zvýšila tvorba HDP per capita o 12,43 %.

Přes velmi významné zdravotní a ekonomické dopady pandemie lze konstatovat, že nebyl v průběhu pandemie koronaviru sledován pokles štěstí v Evropském ani Africkém makroregionu. Mírný pokles ve vnímání štěstí byl sledován pouze v Latinské Americe. Výsledky statistických testů ukázaly, že zdravotní dopady pandemie neměly žádný vliv na změnu vnímání štěstí. Závislost nebyla potvrzena ani v případě ekonomických dopadů, které byly charakterizovány změnou HDP na obyvatele.

Statistické testy naopak ukázaly, že existuje statistická závislost mezi úrovní vnímání štěstí a průběhem pandemie. Bylo zjištěno, že země s vyšším vnímáním štěstí evidovaly vyšší počty nakažených a úmrtí na COVID-19 v přepočtu na milion obyvatel. V těchto zemích byla rovněž potvrzena vyšší míra proočkovánosti a nižší úmrtnost na onemocnění.

Starověcí filosofové shledávali podstatu štěstí v životě člověka žijícího ve společnosti svobodných lidí. Výroky Platóna a Aristotela potvrdil statistický test, který vyhodnotil silnou závislost mezi úrovní vnímání štěstí a indexem demokracie. Velmi silný vztah se rovněž prokázal v případě dalších proměnných. Ukázalo se, že existuje závislost mezi štěstím a proměnnými, které představují HDP na obyvatele a index lidského rozvoje.

Obecně lze na závěr konstatovat, že země, které chtějí dosáhnout vysoké úrovně štěstí, by měly dohlížet na lidské svobody a práva, měly by se pokoušet zajistit vedení kvalitních institucí, které jsou nezkorumpované, schopné plnit sliby a jejich sociální systém by se měl vyznačovat velkorysou péčí o své občany.

Seznam použitých zdrojů

- Academic Influence (2023). *Top Influential Economists Today*. Dostupné 20. 2. 2023 z <https://academicinfluence.com/rankings/people/most-influential-economists-today>
- Anděl, J., Bičík, I., & Bláha, J. (2019). *Makroregiony světa / Nová regionální geografie*. Karolinum.
- Arvay, C. (2021). *Co nás má naučit koronavirus*. Fontána.
- Ask About (2020). *COVID-19 government response timeline for Finland*. Dostupné 10. 3. 2023 z <https://askabout.io/covid-19/ask/what-is-the-government-response-timeline-for-finland/>
- Bamgboye, E., Omiye, J., Afolaranmi, M., Davids, M., Koranteng, E., Wadee, S., Niang, A., Were, A., & Naicker, S. (2021). *COVID-19 Pandemic: Is Africa Different?* ScienceDirect. <https://doi.org/10.1016/j.jnma.2020.10.001>
- Banks, J., Fancourt, D., & Xu, X. (2021). *Mental health and the COVID-19 pandemic. World Happiness Report*. Dostupné 12. 9. 2022 z <https://worldhappiness.report/ed/2021/mental-health-and-the-covid-19-pandemic/>
- BBC (2018). *Sisu: The Finnish art of inner strength*. Dostupné 16. 3. 2023 z <https://www.bbc.com/worklife/article/20180502-sisu-the-finnish-art-of-inner-strength>
- BBC (2020a). *Coronavirus: Leading economist warns of 10 years of depression and debt*. Dostupné 20. 2. 2023 z <https://www.bbc.com/news/business-52752172>
- BBC (2020b). *Coronavirus: Nigeria confirms first case in sub-Saharan Africa*. Dostupné 1. 4. 2023 z <https://www.bbc.com/news/world-africa-51671834>
- Bedrnová, E., & Nový, I. (2007). *Psychologie a sociologie řízení* (3. vyd.). Management Press.
- Bourne, R. (2022). *Ekonomie v jednom viru*. Liberální institut.
- Bowmans (2023). *COVID-19: A NEW LEGAL DIMENSION IN MAURITIUS*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://bowmanslaw.com/insights/covid-19-a-new-legal-dimension-in-mauritius/>
- Burki, T. (2020). *COVID-19 in Latin America*. The Lancet Infectious Diseases. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(20\)30303-0](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(20)30303-0)
- CNBC (2020). *HEALTH AND SCIENCE Europe is now the 'epicenter' of the coronavirus pandemic, WHO says*. Dostupné 12. 3. 2023 z <https://www.cnbc.com/2020/03/13/europe-is-now-the-epicenter-of-the-coronavirus-pandemic-who-says.html>
- Country Economy (n.d.). *Czech Republic - World Happiness Index*. Dostupné 28. 2. 2023 z <https://countryeconomy.com/demography/world-happiness-index/czech-republic>
- Crutis, S. (2014) *Geographies of Health and Risk*. Wiley Online Library. DOI:10.1002/9781118410868.wbehibs284
- Česká geografická společnost (2023). *SUBSAHARSKÁ AFRIKA*. Geografické rozhledy. Dostupné 10. 2. 2023 z <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/139>

- Česká televize (2009). „*Lékařská geografie může pomoci monitorovat šíření nemocí,*“ říká Jiří Preis. Dostupné 31. 1. 2023 z <https://ct24.ceskatelevize.cz/archiv/1400971-lekarska-geografie-muze-pomoci-monitorovat-sireni-nemoci-rika-jiri-preis>
- Daily Sabah (2020). *Ivory Coast confirms first case of coronavirus*. Dostupné 1. 4. 2023 z <https://www.dailysabah.com/world/ivory-coast-confirms-first-case-of-coronavirus/news>
- Deloitte (2020). *Křehkost prosperity: Pandemie v dějinách a jejich hospodářské následky*. Dostupné 2. 2. 2023 z <https://www2.deloitte.com/cz/cs/pages/covid-19/articles/hospodarske-nasledky-pandemii-v-dejinach-lidstva.html>
- Dzúrová, D., & Jarolímek, J. (2020). *Šíření pandemie COVID-19 napříč geografickými i sociálními hranicemi: dokážeme mu čelit?* *Geografie*, 125, 1, 1–20. <https://doi.org/10.37040/geografie2020125010001>
- EARTH University (2023). *About EARTH*. Dostupné 17. 3. 2023 z <https://www.earth.ac.cr/en/about-earth/earth-facts/>
- Eurostat (2023). *Nights spent at tourist accommodation establishments by residents/non-residents*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00175/default/table?lang=en>
- Evropská unie (2022). *Dopady pandemie COVID-19 na zaměstnanost mladých lidí*. Evropský portál pro mládež. Dostupné 10. 3. 2023 z https://youth.europa.eu/news/effects-of-covid-19-youth-employment_cs
- Evropská unie (2023). *Fakta a čísla týkající se života v Evropské unii*. Dostupná 15. 2. 2023 z https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/life-eu_cs
- Evropský parlament (2023). *30 let jednotného trhu EU: výhody a výzvy (infografika)*. Dostupné 4. 2. 2023 z <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/economy/20230112STO66302/30-let-jednotneho-trhu-eu-vyhody-a-vyzvy-infografika#ssh>
- Evropský účetní dvůr (2010). *Rozvojová pomoc EU pro oblast základního vzdělání v subsaharské Africe a jižní Asii*. Dostupné 12. 3. 2023 z https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:64f4f638-3762-4fec-b11b-d9e88dbdd1a9.0014.03/DOC_1&format=PDF
- Exemplars (2023). *HOW DID COSTA RICA RESPOND TO THE COVID-19 PANDEMIC?* Dostupné 5. 3. 2023 z <https://www.exemplars.health/emerging-topics/ecr/costa-rica/how-did-costa-rica-respond-to-the-covid-19-pandemic>
- Fitch Solutions (2023). *Strong Oil Production Outlook Will Support Gabonese Growth*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://www.fitchsolutions.com/region/gabon>
- Government of Mauritius (2023). *International Travel & Tourism*. Dostupné 21. 3. 2023 z https://statsmauritius.govmu.org/Pages/Statistics/By_Subject/Tourism/SB_Tourism.aspx
- Gross National Happiness (n.d.). *Bhutan's Gross National Happiness Index*. Dostupné 13. 2. 2023 z <https://www.grossnationalhappiness.com/>

- Helliwell, J. & Wang, S. (2013). *World Happiness: Trends, explanations and distribution*. Dostupné 20. 2. 2022 z https://s3.amazonaws.com/happiness-report/2013/WorldHappinessReport2013_online.pdf
- Helliwell, J., Huang, H., Wang, S., & Norton, M. (2021). *Happiness, trust, and deaths under COVID-19*. *World Happiness Report*. Dostupné 12. 9. 2022 z <https://worldhappiness.report/ed/2021/happiness-trust-and-deaths-under-covid-19/>
- Helliwell, J., Wang, S., Huang, H. & Norton, M. (2022). *Happiness, Benevolence, and Trust During COVID-19 and Beyond*. Dostupné 21. 2. 2023 z <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2022/WHR+22.pdf>
- Hospodářská a sociální rada (2009). *Dopady pandemií na světové hospodářství*. Dostupné 3. 1. 2023 z <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Dopady-pandemi%C3%AD-na-sv%C4%B9tov%C3%A9-hospod%C3%A1%C5%99stv%C3%AD-ECOSOC1.pdf>
- Huntington, S. (1996). *Střet civilizací*. Rybka Publishers.
- Crisis24 (2020). *Zimbabwe: Anti-government demonstration scheduled for July 31*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://crisis24.garda.com/alerts/2020/07/zimbabwe-anti-government-demonstration-scheduled-for-july-31>
- CHROMÝ, P., ŠIFTA, M. (2018). *KDO VLÁDNE GLOBÁLNÍM SYSTÉMŮM? GEOGRAFICKÉ ROZHLEDY*, 27(4), 4–7. Dostupné 3. 2. 2023 z [Geografické rozhledy \(geograficke-rozhledy.cz\)](http://geograficke-rozhledy.cz)
- International Crisis Group (2020). *Virus-proof Violence: Crime and COVID-19 in Mexico and the Northern Triangle*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/83-virus-proof-violence-crime-and-covid-19-mexico-and-northern-triangle>
- Johns Hopkins University (2023). *What Is Coronavirus?* Dostupné 30. 1. 2023 z <https://www.hopkinsmedicine.org/health/conditions-and-diseases/coronavirus>
- Kahneman, D., Krueger, A., Schkade, D., Schwarz, N., & Stone, A. (2006). *Would You Be Happier If You Were Richer? A Focusing Illusion*. *Science*, DOI: 10.1126/science.1129688 DOI: 10.1126/science.1129688
- Klaus, V. (2020). *Ekonomické aspekty koronakrize*. Institut Václava Klause.
- Křivohlavý, J. (2013). *Psychologie pocitů štěstí*. Grada Publishing.
- Kříž, A. (1996). *Aristotelés - Etika Nikomachova* (2. vyd.). Rezek
- Layard, R., Clark, A. E., Flèche, S., Powdthavee, N., & Ward, G. (2018). *The Origins of Happiness: The Science of Well-Being over the Life Course*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctvd58t1t>
- Lone, S. & Ahmad, A. (2020). *COVID-19 pandemic – an African perspective*. National Library of Medicine. doi: 10.1080/22221751.2020.1775132
- Machová, K. (2018). *Nástupnictví v rodinných podnicích v České republice*. *ACC Journal*, 24(2), 48-60. DOI:10.15240/tul/004/2018-2-005
- Marek, D., Řeháková, M., Franče, V., & Pelnář, D. (2020). *Ekonomika v podobě epidemie*. Deloitte. Dostupné 31. 1. 2023 z https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/about-deloitte/COVID-19-ekonomicke_dopady.pdf

- Martela, F., Greve, B., Rothstein, B., & Saari, J. (2020). *The Nordic Exceptionalism: What Explains Why the Nordic Countries are Constantly Among the Happiest in the World*. World Happiness Report. Dostupné 12. 9. 2022 z <https://worldhappiness.report/ed/2020/the-nordic-exceptionalism-what-explains-why-the-nordic-countries-are-constantly-among-the-happiest-in-the-world/>
- Mbunge, E. (2020). *Effects of COVID-19 in South African health system and society: An explanatory study*. ScienceDirect. <https://doi.org/10.1016/j.dsx.2020.09.016>
- Meade, M., & Emch, M. (2010). *Medical geography* (3. vyd.). The Guilford Press.
- Millerliri, J., Coulibaly, D. & Lamontagne, F. (2021). *La Covid-19 en Côte d'Ivoire (mars 2020 - avril 2021) une année sous le sceau du coronavirus*. National medicine of Library. DOI:10.48327/MTSIMAGAZINE.N1.2021.102
- Ministerstvo zdravotnictví České republiky (2011). *Pandemický plán České republiky*. Dostupné 3. 1. 2023 z <https://www.mzcr.cz/pandemicky-plan-ceske-republiky/>
- Ministerstvo zdravotnictví České republiky a Ústav zdravotnických informací a statistiky (2023). *Pandemie. Národní zdravotnický informační portál*. Dostupné 30. 1. 2023 z <https://www.nzip.cz/rejstrikovy-pojem/1510>
- National Geographic Society (n.d.). *Mapping the Cholera Epidemic of 1854*. Dostupné 14. 2. 2023 z <https://www.nationalgeographic.org/activity/mapping-cholera-epidemic-1854/>
- NZIP (2022). *Ochrana zaměstnanosti / Antivirus - podpora zaměstnanosti*. Dostupné 2. 2. 2023 z <https://www.mpsv.cz/antivirus>
- NZIP (2023). *COVID-19: varianty koronaviru*. Dostupné 1. 2. 2023 z <https://www.nzip.cz/clanek/1084-covid-19-nove-varianty-koronaviru>
- OECD (2022). *How's Life in Latin America?* Dostupné 20. 3. 2023 z <https://www.oecd.org/wise/how-s-life-in-latin-america-2965f4fe-en.htm>
- OECD (2023a). *Costa Rica: strengthening public finances, productivity and education is key to continued progress, says OECD*. Dostupné 1. 4. 2023 z <https://www.oecd.org/newsroom/costa-rica-strengthening-public-finances-productivity-and-education-is-key-to-continued-progress.htm>
- OECD (2023b). *OECD Tourism Trends and Policies 2022 - Costa Rica*. Dostupné 1. 2. 2023 z <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/a99a4da2-en/index.html?itemId=/content/component/a99a4da2-en>
- Organizace spojených národů (2020). *Development challenges in the face of COVID-19 in Mexico. Socio-economic overview*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://www.undp.org/latin-america/publications/development-challenges-face-covid-19-mexico-socio-economic-overview>
- Organizace spojených národů (2022). *Liberia: Put people before profit, experts on human rights and business urge*. UN News. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://news.un.org/en/story/2022/11/1130477>
- Our World in Data (2023). *Coronavirus Pandemic (COVID-19) Data Explorer*. Dostupné 3. 1. 2023 z <https://ourworldindata.org/coronavirus#explore-the-global-situation>
- Oxford Poverty & Human Development (n.d.). *Bhutan's Gross National Happiness Index*. Dostupné 12. 2. 2023 z <https://ophi.org.uk/policy/gross-national-happiness-index/>

- Pavelka, T. (2007). *Makroekonomie základní kurz* (3. vyd.). Melandrium.
- PIKNEROVÁ, Linda, členka Expedice Z101 [ústní sdělení]. Plzeň, 9.3.2023. Nahrávka v archivu autora.
- POKORNÝ, Jan, vysokoškolský pedagog Fakulty ekonomické ZČU [ústní sdělení]. Plzeň, 10.3.2023. Nahrávka v archivu autora.
- Prymula, R., & Šplího, M. (2006). *SARS syndrom akutního respiračního selhání*. Grada Publishing, a.s.
- Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova (2020). *Dny geografie 2020. Geografie nás baví*. Dostupné 31. 1. 2023 z <https://www.geografienasbavi.cz/program-pro-verejnost/dny-geografie-2020>
- Reilly, S. (2020). *Hyperinflation in Venezuela: How to Address the Problem*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://repositories.lib.utexas.edu/handle/2152/81586>
- Reuters (2021). *Costa Rica sees ailing tourist trade stagnant in 2021 after COVID-19 blow*. Dostupné 2. 4. 2023 z <https://www.reuters.com/article/us-costarica-tourism-idUSKBN29Z0SV>
- Rozvojový program OSN (2023). *Human Development Index (HDI)*. Dostupné 20. 2. 2023 z <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>
- Rusell, H. (2019). *Atlas štěstí*. Jota.
- Scheinin, M. (2021). *Finland: Soft measures, respect for the rule of law, and plenty of good luck*. Verfassungsblog. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://verfassungsblog.de/finland-soft-measures-respect-for-the-rule-of-law-and-plenty-of-good-luck/>
- Schwalb, A. & Seas, C. (2021) *The COVID-19 Pandemic in Peru: What Went Wrong?* National medicine of Library. doi:10.4269/ajtmh.20-1323
- Statista (2023a). *Venezuela: Inflation rate from 1985 to 2023*. Dostupné 5. 3. 2023 z <https://www.statista.com/statistics/371895/inflation-rate-in-venezuela/>
- Statista (2023b). *Health and health systems ranking of countries worldwide in 2023, by health index score*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://www.statista.com/statistics/1290168/health-index-of-countries-worldwide-by-health-index-score/>
- Statistics Finland (2023a). *Population by labour force status by Sex, Age group, Month and Information*. Dostupné 20. 3. 2023 z https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin_tyti/statfin_tyti_pxt_135y.px/table/tableViewLayout1/
- Stats SA (2023). *Incidence of long-term unemployment*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://www.statssa.gov.za/?p=16113>
- Stoecklin, B., Rolland, P., Silue, Y., Mailles, A., Campese et al. (2020). *First cases of coronavirus disease 2019 (COVID-19) in France: surveillance, investigations and control measures, January 2020*. National Library of Medicine. doi: 10.2807/1560-7917.ES.2020.25.6.2000094
- Sustainable Development Solutions Network (2022). *Happiness and Well-being Research*. Dostupné 24. 2. 2023 z <https://www.unsdsn.org/happiness-and-well-being-research>

The Economist (2021). *The pandemic has changed the shape of global happiness*. Dostupné 31. 1. 2023 z <https://www.economist.com/international/2021/03/20/the-pandemic-has-changed-the-shape-of-global-happiness>

The Economist Intelligence (2022). *Democracy Index 2022, Frontline democracy and the battle for Ukraine*. Dostupné 10. 3. 2023 z https://www.protothema.gr/files/2023-02-02/Democracy_Index_2022_final.pdf

The World Bank Group (2022a). *The World Bank In Uruguay*. Dostupné 25. 3. 2023 z <https://www.worldbank.org/en/country/uruguay/overview#1>

The World Bank Group (2022b). *The World Bank In Brazil*. Dostupné 26. 3. 2023 z <https://www.worldbank.org/en/country/brazil/overview>

The World Bank Group (2023a). *GDP per capita*. Dostupné 10. 2. 2023 z <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

The World Bank Group (2023b). *Unemployment, total (% of total labor force)*. Dostupné 10. 2. 2023 z <https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=LR&view=map&year=2021>

The World Bank Group (2023c). *Sub-Saharan Africa*. Dostupné 10. 2. 2023 z https://databankfiles.worldbank.org/public/ddpext_download/poverty/33EF03BB-9722-4AE2-ABC7-AA2972D68AFE/Global_POVEQ_SSA.pdf

The World Bank Group (2023d). *Poverty headcount ratio at \$6.85 a day (2017 PPP) (% of population)*. Dostupné 20. 3. 2023 z [Poverty headcount ratio at \\$6.85 a day \(2017 PPP\) \(% of population\) | Data \(worldbank.org\)](https://data.worldbank.org/indicator/SY.PS.VI.VT?locations=LR)

The World Bank Group (2023e). *The World Bank In Costa Rica*. Dostupné 1. 3. 2023 z <https://www.worldbank.org/en/country/costarica/overview>

The World Bank Group (n.d.). *Metadata Glossary – GDP per capita*. Dostupné 16. 3. 2023 z <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/statistical-capacity-indicators/series/5.51.01.10.gdp>

Tiirinki, H., Tynkkynen, L., Sovala, M., Atkins, S., Koivusalo, M., Rautiainen, P., Jormanainen, V., & Keskimaki, I. (2020). *COVID-19 pandemic in Finland – Preliminary analysis on health system response and economic consequences*. National Library of Medicine. 9(4): 649–662. doi: 10.1016/j.hlpt.2020.08.005

UNDP (2022). *United Nations Development Programme – Human Development Report 2021/2022*. Dostupné 10. 3. 2023 z https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2021-22pdf_1.pdf

UNESCO (2021). *Abolition of the Army in Costa Rica*. Dostupné 10. 3. 2023 z <https://en.unesco.org/memoryoftheworld/registry/209>

Visit Finland (2023). *Seven ways to find happiness in Finland*. Dostupné 16. 3. 2023 z <https://www.visitfinland.com/en/articles/7-reasons-why-you-can-find-happiness-in-finland/>

VŠCHT (2022). *SARS-CoV-2 a mutace Jak vznikl omikron*. Dostupné 20. 2. 2023 z https://www.vscht.cz/files/uzel/0062915/0003~88xLy08vSkzLzE5UCDu6wNkjRCGgKDEjUeFRw2QF_9zM7KL8PAA.pdf?redirected

Wellbeing Economy Alliance, (n.d.). *What is the Happy Planet Index?* Dostupné 13. 2. 2023 z <https://happyplanetindex.org/learn-about-the-happy-planet-index/>

Wiking, M. (2017). *Hygge*. Jota.

Winston, J. & Emch, M. (2013) *Medical Geography*. Carolina Population Center. <http://dx.doi.org/10.1093/OBO/9780199874002-0034>

World Happiness Report (2022a). *Faq*. Dostupné 27. 2. 2023 z <https://worldhappiness.report/faq/>

World Happiness Report (2022b). *Ranking of Happiness 2019-2021*. Dostupné 2. 3. 2023 z <https://worldhappiness.report/ed/2022/happiness-benevolence-and-trust-during-covid-19-and-beyond/#ranking-of-happiness-2019-2021>

World Health Organization (2023a). *Timeline: WHO's COVID-19 response*. Dostupné 30. 1. 2023 z <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/interactive-timeline#event-72>

World Health Organization (2023b). *Coronavirus disease (COVID-19)*. Dostupné 31. 1. 2023 z https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_3

Seznam tabulek

Tab. 1: Významné pandemie 20. a 21. století.....	11
Tab. 2: Komparace první desítky nejšťastnějších zemí v letech 2012 vs 2021	20
Tab. 3: Vývoj skóre štěstí v České republice v letech 2012-2021.....	21
Tab. 4: Komparace vybraných indikátorů v zájmovém území (2016)	26
Tab. 5: Skóre štěstí, HDI a indexu demokracie v zemích Evropského makroregionu ...	29
Tab. 6: Počty nález a úmrtí v Evropském makroregionu (na mil. oby.) k 31.12.2021	33
Tab. 7: HDP per capita v letech 2019-2021 v Evropském makroregionu	36
Tab. 8: Vývoj skóre vnímání štěstí ve Finsku od roku 2012	39
Tab. 9: Počty strávených nocí v hromadných ubytovacích zařízeních Finska	43
Tab. 10: Skóre štěstí, HDI a indexu demokracie v zemích Afrického makroregionu	45
Tab. 11: Počty nález a úmrtí v Africkém makroregionu (na mil. oby.) k 31.12.2021.	48
Tab. 12: HDP per capita v letech 2019-2021 v Africkém makroregionu.....	51
Tab. 13: Vývoj skóre vnímání štěstí na Mauriciu od roku 2012	54
Tab. 14: Počty strávených nocí v ubytovacích zařízeních Mauricia	56
Tab. 15: Vývoj skóre vnímání štěstí v Pobřeží slonoviny od roku 2012.....	57
Tab. 16: Skóre štěstí, HDI a indexu demokracie v zemích Latinské Ameriky.....	60
Tab. 17: Počty nález a úmrtí v Latinské Americe (na mil. oby.) k 31.12.2021	63
Tab. 18: HDP per capita v letech 2019-2021 v Latinské Americe	65
Tab. 19: Vývoj skóre vnímání štěstí na Kostarice od roku 2012.....	68
Tab. 20: Komparace HDP na obyvatele v makroregionech a meziroční změny	75
Tab. 21: Komparace vývoje vnímání štěstí ve sledovaných zemích	77
Tab. 22: Komparace vývoje HDP per capita ve sledovaných zemích.....	78
Tab. 23: Komparace vývoje míry nezaměstnanosti ve sledovaných zemích	78
Tab. 24: Spearmanova korelační matice vnímání štěstí a dalších proměnných	79
Tab. 25: Spearmanova korelační matice změny štěstí a dalších proměnných.....	82

Seznam obrázků

Obr. 1: Počty úmrtí způsobené COVID-19 na milion obyvatel k 31.12.2022	15
Obr. 2: Týdenní světové počty potvrzených případů COVID-19 v letech 2020-2022... 15	
Obr. 3: Počty nezaměstnaných v USA (v mil.).....	17
Obr. 4: Světové civilizace podle Huntingtona (1996)	23
Obr. 5: Makroregiony světa podle OSN	24
Obr. 6: Makroregiony světa podle Anděla, Bičíka & Bláhy (2019).....	25
Obr. 7: Vnímání štěstí v Evropském makroregionu v roce 2021	30
Obr. 8: Změna skóre vnímání štěstí v Evropském makroregionu mezi lety 2019-2021	32
Obr. 9: Úmrtí na COVID-19 (na mil. obyv.) k 31.12.2021 v Evropském makroregionu	35
Obr. 10: HDP per capita 2021 (\$) v Evropském makroregionu	37
Obr. 11: Změna HDP per capita v letech 2019-2021 v Evropském makroregionu.....	38
Obr. 12: Měsíční počty nálezů koronavirem ve Finsku v letech 2020-2021	40
Obr. 13: Vývoj nezaměstnanosti ve Finsku v letech 2019-2021	42
Obr. 14: Vnímání štěstí v Africkém makroregionu v roce 2021	46
Obr. 15: Změna skóre vnímání štěstí v Africkém makroregionu mezi lety 2019-2021 .	47
Obr. 16: Úmrtí na COVID-19 (na mil. obyv.) k 31.12.2021 v Africkém makroregionu	50
Obr. 17: HDP per capita 2021(\$) v Africkém makroregionu	52
Obr. 18: Změna HDP per capita v letech 2019-2021 v Africkém makroregionu.....	53
Obr. 19: Měsíční počty nálezů koronavirem na Mauriciu v letech 2020-2021	55
Obr. 20: Měsíční počty nálezů koronavirem v Pobřeží slonoviny v letech 2020-2021... 58	
Obr. 21: Vnímání štěstí v Latinské Americe v roce 2021	61
Obr. 22: Změna skóre vnímání štěstí v Latinské Americe mezi lety 2019-2021	62
Obr. 23: Úmrtí na COVID-19 (na mil. obyv.) k 31. 12. 2021 v Latinské Americe	64
Obr. 24: HDP per capita 2021 (\$) v Latinské Americe	66

Obr. 25: Změna HDP per capita v letech 2019-2021 v Latinské Americe.....	67
Obr. 26: Měsíční počty nákaz koronavirem na Kostarice do roku 2021	69
Obr. 27: Krabicový graf vnímání štěstí v makroregionech v roce 2021.....	71
Obr. 28: Krabicový graf počtu nákaz v makroregionech k 31.12.2021.....	73
Obr. 29: Krabicový graf HDP na obyvatele v makroregionech v roce 2021	76
Obr. 30: Měsíční počty nákaz koronavirem ve sledovaných zemích (na mil. obyv.)	77
Obr. 31: Bodové grafy vnímání štěstí a HDI	80
Obr. 32: Bodové grafy vnímání štěstí a HDP na obyvatele.....	81

Seznam použitých zkratk

EU	Evropská unie
GNH	Bhútánský index hrubého národního štěstí
HDI	Human Development Index
HDP	Hrubý domácí produkt
HPI	Happy Index Planet
JAR	Jihoafrická republika
OSN	Organizace spojených národů
SDSN	Sustainable Development Solutions Network
WHO	Světová zdravotnická organizace

Abstrakt

Zeman, A. (2023). *Global Happiness Index versus COVID-19: Změnil COVID vnímání štěstí v různých makroregionech světa?* [Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: hrubý domácí produkt, index štěstí, makroregion, pandemie, štěstí

Diplomová práce se zabývá dopady pandemie koronaviru na vnímání štěstí v zájmovém území, které tvoří Evropský, Africký a Latinskoamerický makroregion. Primárním cílem práce je zjistit, zda existují regionální rozdíly ve vnímání štěstí a zda jeho vnímání ovlivnila pandemie COVID-19. Cílem kvalifikační práce je rovněž charakterizovat zdravotní a ekonomické dopady pandemie v zájmovém území.

Diplomovou práci tvoří celkem jedenáct kapitol. Kapitola 1 charakterizuje cíle práce. Kapitola 2 popisuje metodiku kvalifikační práce. Kapitoly 3 a 4 definují pojem pandemie a seznamují s problematikou onemocnění COVID-19. Kapitola 5 definuje pojem štěstí a charakterizuje Global Happiness Index, který je hlavním předmětem diplomové práce. Kapitola 6 se zabývá problematikou makroregionální diferenciaci světa a objasňuje výběr zvoleného způsobu makroregionalizace a výběr zájmového území. K makroregionální diferenciaci autor přistoupil podle díla tří českých geografů Anděl, Bičík, Bláha (2019).

Kapitoly 7 až 9 se zabývají zájmovými makroregiony a popisují vnímání štěstí, zdravotní a ekonomické dopady pandemie v jejich prostoru. Součástí těchto kapitol je prostorová analýza, která byla zhotovena prostřednictvím kartografických výstupů. Kapitola 10 je komparací důležitých poznatků, které byly charakterizované v rámci kapitol 7 až 9. Kapitola 11 je založena na statistických analýzách. Shrnutí celého díla je obsaženo v závěru práce.

Abstract

Zeman, A. (2023). *Global Happiness Index versus COVID-19: Has COVID changed the perception of happiness in different macroregions of the world?* [Master's Thesis, University of West Bohemia].

Key words: gross domestic product, happiness, happiness index, macroregion, pandemic

The diploma thesis deals with the effects of the coronavirus pandemic on the perception of happiness in the area of interest, which consists of the European, African and Latin American macroregions. The primary goal of the work is to find out if there are regional differences in the perception of happiness, and whether its perception has been affected by COVID-19. The goal of the qualification work is also to characterize the health and economic impacts of the coronavirus pandemic in the area of interest.

The diploma thesis consists of a total of eleven chapters. Chapter 1 characterizes the objectives of the work. Chapter 2 describes the methodology of the qualification work. Chapters 3 and 4 define the term pandemic and introduce the issue of the disease COVID-19. Chapter 5 defines the concept of happiness and characterizes the Global Happiness Index, which is the main subject of the thesis. Chapter 6 deals with the issue of macroregional differentiation of the world and clarifies the choice of the methodology used for macroregionalization, and the choice of the area of interest. The author approached macroregional differentiation according to the work of three Czech geographers: Anděl, Bičík, Bláha (2019).

Chapters 7 to 9 deal with the macroregions of interest and describe perceptions of happiness, health, and economic impacts of the pandemic in their area. Part of these chapters consists of a spatial analysis that was made through cartographic outputs. Chapter 10 is a comparison of important findings that were found in Chapters 7 to 9. Chapter 11 is based on statistical analyses. A summary of the entire work is contained in the conclusion of the work.